T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
TAPU VE KADASTRO UZMANLIK TEZİ

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE-MISIR EMLAK İLİŞKİLERİ

Özlem HACIOĞLU

36043

Danışman

Prof. Dr. Harun TANRIVERMİŞ

Ankara
2012

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tapu ve Kadastro Uzmanlık Tezi Hazırlama ve Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etik kurallarına riayet edildiğini, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçların bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, atıfta bulunulan eserlerin tümünün kaynak olarak gösterildiğini beyan ederim.

Özlem HACIOĞLU

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

Tapu ve Kadastro Uzmanlık Tezi Kabul Formu

Özlem HACIOĞLU tarafından hazırlanan "Geçmişten Günümüze Türkiye Mısır Emlak İlişkileri" başlıklı bu çalışma ……/05/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulanarak, Tez Kabul Komisyonu tarafından Tapu ve Kadastro Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı		**Adı Soyadı**	**İmza**
Genel Müdür V.	**Başkan**	**Davut GÜNEY**	**…….**
Birinci Hukuk Müşaviri	**Üye**	**Ali Ramazan ACAR**	**…….**
İnsan Kaynakları Dairesi Başkanı	**Üye**	**Ali ADAK**	**…….**
Tapu Dairesi Başkanı	**Üye**	**Hidayet GÜVENÇ**	**…….**
Kadastro Dairesi Başkanı	**Üye**	**Abdullah Burak KESER**	**…….**

ÖNSÖZ

Tez konusunun "Geçmişten Günümüze Türkiye-Mısır Emlak İlişkileri" olarak belirlenmesinin temel amacı, bu konu hakkında daha önce yazılmış herhangi bir çalışma bulunmadığından, Anlaşma kapsamında yapılan çalışmaları sistematik bir şekilde sıralamak ve Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren 30 yıl geçmesine rağmen sorunların neden hala çözülemediği hususlarını aydınlatılmasına yardımcı olacak bir kaynağın oluşturulmasını sağlamak olmuştur. Konu hakkında bilgi edinilebilecek herhangi bir basılı kaynak bulunmaması dolayısıyla zorluklar yaşanmış ve Türk Mısır Müşterek Komisyonu Türk Heyeti Sekretaryası Arşivinde bulunan 30'dan fazla klasör tek tek taranmış, bu suretle elde edilen bilgiler derlenmiş ve nihayetinde bu tez çalışması hazırlanmıştır.

Tez çalışmasının danışmanlığını üstlenen ve derin bilgilerini ve deneyimlerini esirgemeyen sayın Prof.Dr. Harun TANRIVERMİŞ hocama, vakıflar hukuku konusundaki yardımları için Uzman Yardımcısı Sinan ŞIĞVA'ya, T.M.M.K. Türk Heyeti Arşivindeki araştırmalarımda desteğini esirgemeyen Barış DEMİR'e, teknik yardımlarından dolayı Halil İbrahim ÇATAL'a ve Pınar ORMAN'a, Mısır tarihi konusundaki yardımları için tarih öğretmeni arkadaşım Harun ER'e, tezle ilgili hukuki konulardaki ve tez hazırlama döneminde yaşadığım yoğun süreçte verdiği desteği dolayısıyla eşim Murat HACIOĞLU'na ve kardeşim Aslihan TOMBAK ve eşi Tolga TOMBAK'a teşekkürü borç bilirim.

Özlem HACIOĞLU

Ankara 2012

ÖZET

Mısır'da Osmanlı hâkimiyeti Osmanlı Devleti'nin Mısır'ı fethetmesinin ardından başlamıştır. Türklerin Mısır'a yerleşip orada taşınmaz edinmeleri de çoğunlukla bu dönemden sonrasına tekabül eder. Türklerin Mısır'da edindikleri taşınmazlar vergi sistemi dolayısıyla çoğunlukla vakıflar üzerinden olmuştur.

Mısır 1950'li yıllarda devleştirme yoluna giderek Türk vatandaşlarının hak sahibi olduğu taşınmazlar da dâhil olmak üzere yabancılara ait taşınmaz mallara el koymuştur. Bunun üzerine Türkiye Cumhuriyeti, vatandaşlarının Mısır'daki haklarının Mısır Devletince tazmini için diplomatik yollardan girişimlerde bulunmuş ve bu girişimleri neticesinde 4 Haziran 1981 tarihinde "Mısır'daki Türk mal, hak ve menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşma" imzalanarak, 1 Ağustos 1982'de yürürlüğe girmiştir. Türk Mısır Emlak ilişkileri esasen bu Anlaşma kapsamında cereyan etmiştir. Bu nedenle çalışmada Anlaşma temel dayanak noktası olmuştur.

Anlaşma kapsamında çeşitli tarihlerde 9 Dönem Toplantısı yapılmış, son toplantıda, 10.Dönem Toplantısının da yapılması kararlaştırılmışsa da bu mümkün olmamıştır.

Müteakip kereler uzatılan Anlaşmanın süresi, yeniden uzatılamadığı takdirde 4.08.2012 tarihinde son bulacaktır. Anlaşmanın yürürlüğünden günümüze kadar 30 yıl geçmiş olmasına rağmen, Anlaşma'nın uygulanması aşamasında karşılaşılan bir takım sorunlar ve bunların çözümlenememesi nedeniyle Anlaşma sürüncemede kalmış ve Mısır'daki taşınmazlarda hak sahibi olan Türk gerçek ve tüzel kişilerinin hak ve menfaatlerinin tazmini tam olarak sağlanamamıştır.

Anahtar kelimeler: Mısır, Vakıf, Müşterek Komisyon, Anlaşma, Dönem Toplantıları.

ABSTRACT

After the Ottoman Empire had conquered Egypt, the sovereignty of Ottoman Empire in Egypt began. The settlement of the Ottoman Empire and the obtainment of premises in Egypt are mostly after that period. Because of the tax system, the premises that Turkish people obtained in Egypt were via foundations. In 1950s, Egypt took the action of the premises that belonged foreigners including the premises that Turkish people had by nationalizing. Therefore the Turkish Republic attempted by diplomatic ways for restitution of the rights of Turkish people in Egypt by Egypt State and as a result of their attempt, in the 4 June 1981, "The Agreement about the Restitution of the Properties, rights and expedience of Turkish people in Egypt" was signed and came into force in the 1 August 1982. Estate relationship of Turkey and Egypt occurred essentially within this Agreement. So in the study, the Agreement has been the point of mainstay.

Within the Agreement, 9 session meetings were held in various dates, although the 10th meeting had been decided in the last meeting, it wasn't possible.

The duration of the Agreement, that was extended time and again, will run out in the 4 August 2012 unless it is extended again. Although 30 years has gone by this Agreement from the acceptance of it to the present-day, because of some problems that occurred in the application of the Agreement and having no solutions for these problems, the Agreement has been lengthened out and the restitution of rights and expedience of Turkish actual and legal entity that have rights on estates in Egypt hasn't been provided completely.

Key Words : Egypt, Foundation, Joint Commission, Agreement, Meetings of the Period.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI
Tapu ve Kadastro Uzmanlık Tezi Kabul Formu
ÖNSÖZ ..... İ
ÖZET ..... İİ
ABSTRACT ..... İİİ
İÇİNDEKİLER ..... İV
KISALTMALAR DİZİNİ ..... Vİ

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI 1
1.2. GENEL GİRİŞ 1
1.3. TARİHÇE 2
1.4. ANLAŞMA ÖNCESİ DÖNEM 5
1.4.1. Anlaşma Öncesi Dönemde yapılan Müzakereler (27 Ağustos-5 Eylül 1974) 7

İKİNCİ BÖLÜM
ANLAŞMA VE SONRASI DÖNEM

2.1. ANLAŞMANIN HAZIRLANMASI 10
2.2. ANLAŞMA HÜKÜMLERİNİN MISIR MEVZUATI IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 11
2.3. TÜRK HEYETİNİN OLUŞTURULMASI 17
2.3.1. Sekreteryanın Kuruluşu 18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE MISIR MÜŞTEREK EMLAK KOMİSYONU DÖNEM TOPLANTILARI

3.1. BİRİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI 21
3.1.1.Alt Komite Çalışmaları 21
3.1.1.1. Birinci Alt Komite 22
3.1.1.1.1.Türk-Mısır Müşterek Komisyonu İçtüzüğü 24
3.1.1.2. İkinci Alt Komite 25
3.1.1.3. Üçüncü Alt Komite 25
3.1.2. Birinci dönem Emlâk Müzakerelerinin Sonucu 26
3.2. İKİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI (9-15 EKİM 1983) 28
3.2.1. Vakıflar Alt Komitesi Çalışmaları 29
3.3. T.M.M. EMLAK KOMİSYONU III. DÖNEM TOPLANTILARI (7-9 KASIM 1984) 30
3.3.1. Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları 30
3.3.2.T.M.M.K. 3.Dönem Toplantısı 32
3.4.T.M.M.EMLAK KOMİSYONU IV.DÖNEM TOPLANTILARI 33
3.4.1.Bankacılık düzenlemesine ilişkin alt komite toplantıları (24 - 25 Mart 1986,Kahire) 33

3.4.2 Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları (24-25 Mart 1986, Kahire) 34
3.4.3 T.M.M.K. IV.Dönem Toplantıları 38
3.5. BEŞİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI 39
3.5.1. Bankacılık Alt Komitesi Toplantıları (20 Haziran 1991) 39
3.5.2.Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları (17-19 Haziran 1991) 40
3.6.ALTINCI DÖNEM TOPLANTILARI (11-16 EKİM 1992) 44
3.6.1.Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları (12 -13 Ekim 1992) 44
3.6.2.Müşterek Komisyon Toplantıları (11-16 Ekim 1992) 48
3.7. YEDİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI (2 ve 3 Haziran 1997) 49
3.8.SEKİZİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI (19-21 ŞUBAT 2000) 50
3.8.1. T.M.M.K. Sekizinci Dönem Toplantıları 50
3.8.2. Teknik Heyet Toplantısı (19-21 Şubat 2000) 51
3.8.3.Teknik Heyet Toplantısı (8-10 Temmuz 2001) 51
3.9. DOKUZUNCU DÖNEM TOPLANTILARI (9-13 Haziran 2003) 52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANLAŞMANIN UYGULAMA SÜRECİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR

4.1. VERASET İLAMLARI SORUNU 54
4.2. PARA TRANSFERLERİNE İLİŞKİN SORUN 61
4.3. TARIM REFORMUN İDARESİNCE TESLİM ALINMAYAN TAŞINMAZLARA İLİŞKİN SORUN 62
4.4.VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ÜZERİNDE HAK İDDİA ETTİĞİ VAKIFLARA İLİŞKİN SORUNLAR 63
4.5. ARŞİV BELGELERİ SORUNU 67
4.6.ANLAŞMA SÜRESİ SORUNU 68
4.7. MİRAS HÜKÜMLERİ SORUNU 69
4.8. HÜCCET SORUNU 70
4.9. MISIR TARAFININ ANLAŞMANIN UYGULANMASI AŞAMASINDA VERDİĞİ TUTARSIZ KARARLARA İLİŞKİN SORUN 70

BEŞİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE MISIR'DA VE TÜRKİYE'DE KİŞİLERİN TAŞINMAZ EDİNİMLERİ

5.1. MEVCUT DURUM 72

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KAYNAKÇA **75**

KISALTMALAR DİZİNİ

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TMMK : Türk Mısır Müşterek Komisyonu

v.s. :Ve Saire

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Türkiye ve Mısır arasında 4 Haziran 1981 imzalanan ve 1 Ağustos 1982'de tarihinde yürürlüğe giren "Mısır'daki Türk mal, hak ve menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşma" kapsamında oluşturulan T.M.M.K. Türk Heyeti Sekretaryası Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Dairesi Başkanlığında görevini sürdürmektedir. Sekretaryanın kurulmasına esas Anlaşma ve bu kapsamda yapılan müzakereler hakkında herhangi bir basılı kaynak, sistematik bir çalışma bulunmamasından dolayı bu konudaki boşluğu doldurup Anlaşma kapsamında yapılan çalışmaları kronolojik bir şekilde sıralamak ve Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren 30 yıl geçmesine rağmen sorunların neden hala çözülemediği hususlarını aydınlatılmasına yardımcı olmak amacıyla Tapu ve Kadastro Uzmanlık tezi olarak bu çalışma kaleme alınmıştır.

1.2. GENEL GİRİŞ

Türklerin Mısır hâkimiyeti Abbasilerin atadığı Türk asıllı valiler ile başlamaktadır. Bu valilerden ilki halife Mutasım zamanında atanan Ebu Cafer Eşnas El Türki (834-844) olmuştur.[1] O'nun arkasından Abbasiler tarafından çoğunlukla Mısır'da Türk valiler

[1] www.anadoluplatformu.org › ... › Faaliyetler › Projeler › Komisyonlar

görevlendirilmiştir. Mısır'daki bağımsız Türk hâkimiyeti ise Tulunoğulları ile 868 yılında başladıysa da, İhşidiler (935) ile devam ettmiştir. Fatimiler döneminde ise bir süre ara verilmiştir.[2] Eyyubiler (1171-1250) döneminden itibaren tekrar başlayan ve Memlukler (1250-1517) ve Osmanlılar (1517-1914) ile devam eden Türk hakimiyeti yaklaşık 800 yıldan fazla sürmüştür.[3] Türklerin taşınmaz anlamında yoğun olarak Mısır'dan Mülk edinmeleri ise 22 Ocak 1517 tarihinden Osmanlı'nın Mısır'ı fethettiği dönemden sonra özellikle de vergi sistemi dolayısıyla vakıflar üzerinden olmuştur.

1950'li yıllarda Mısır Devleti millileştirme hareketi kapsamında çıkardığı bir dizi kanunla yabancıların uhdesinde bulunan taşınmaz malları devletleştirme (Temim), El koyma (Hirase) ve Toprak Reformu (İslahi Zirai) yolları kamulaştırma yolları ile kendi bünyesine geçirmiştir.[4] Mısır Devletinin bu uygulamalarından orada taşınmazı bulunan veya orada bulunan vakıflarda hak sahibi olan bir çok Türk vatandaşının menfaatleri haleldar olmuştur. Bu durum Türkiye ve Mısır arasındaki emlak sorunun temelini oluşturmaktadır.

Bu sorunların çözümlenmesi amacıyla 4 Haziran 1981 "Türk Mal Hak ve Menfaatlerinin Tazminine ilişkin Anlaşma" imzalanmış ve 1 Ağustos 1982'de tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türk Mısır Emlak ilişkileri esasen bu Anlaşma kapsamında cereyan etmiştir. Bu nedenle çalışmada söz konusu Anlaşma temel dayanak noktası olmuştur.

1.3. TARİHÇE

Mısır'da medeniyet tarihi bakımından 639-1798 yılları arasında açık bir şekilde farklı dört devir göze çarpar: Arap devri, Arap-İran devri, İran-Türk devri ve Türk devri. Arap devri; Tolun Hanedanı'ndan öncesine dayanır, Arap-İran devri Tolunlular, İhşidler ve Fatımiler devirlerini ihtiva eder, Memluklar dönemi ise İran-Türk dönemidir[5].

---

[2] www.anadoluplatformu.org › ... › Faaliyetler › Projeler › Komisyonlar

[3] www.anadoluplatformu.org › ... › Faaliyetler › Projeler › Komisyonlar

4 Dışişleri Bakanlığının 2.10.1982 tarihli yazısı

[5] (http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C4%B1s%C4%B1r_Cumhuriyeti.)

Mısır, Yavuz Sultan Selim Han döneminde meydana gelen 22 Ocak 1517 Ridaniye Savaşı ile Osmanlı hâkimiyeti girerek 150 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır.[6] Ülke, 1798'de Fransızların bölgeyi istilası ile başlayan gelişmelerle yeni bir döneme girmiştir.[7] İngiltere'nin Hindistan yolunu kapatmak maksadıyla Fransa İmparatoru Napolyon Bonapart'ın 1798 yılında Mısır'ı işgal etmesi üzerine, bölgeye Kavalalı Mehmed Ali Paşa idaresinde bir kuvvet gönderilmiş; söz konusu kuvvetlerin Fransızlar karşısında elde ettiği başarılar üzerine, Mısır'da Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın valiliğinde yeni bir süreç başlamıştır.[8] Hilafete başkaldırarak Mısır'da yarı bağımsız bir yönetim oluşturan Mehmet Ali Paşa'dan sonra da, onun ailesinden gelen şahıslar vali sıfatıyla, ancak Bâbıâli'den kopuk bir şekilde Mısır'ı yönetmeye devam etmişlerdir.[9] Mısır'da bir hanedanlığın kurulması anlamına gelen bu süreç, Mısır'ın siyasi tarihi bakımından son derece önemlidir. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'dan sonra, Osmanlı Devleti'nin dış siyasette yaşadığı sıkıntılara paralel olarak, buhranlı günler geçiren ve hem askeri hem de iktisadi anlamda ciddi bir gerileme süreci yaşayan Mısır, 1882 yılında Süveyş Kanalı'nın açılışından bir süre sonra da İngilizlerce işgal edilmiştir.[10]

Osmanlı Devleti'nin Ürdün, Irak, Suudi Arabistan gibi eyaletlerini kaybettiği bu dağılma döneminde, Mısır da İngilizlerin kontrolü altına girmiştir.[11] 1883'te yayınladıkları bir beyanname ile lüzum gördükleri müddetçe Mısır'da kalacaklarını ilan eden ve Mısır maliyesini ıslaha yönelik teşebbüslerde bulunan İngilizlerin, Osmanlı Devleti'nin, hükümranlık sahası dâhilinde özerk bir eyalet olan ve padişaha tabi bir "hıdiv" tarafından yönetilen Mısır'daki temel idari politikası, "Mısır'ı idare edenleri idare etmek" olmuştur.[12]

---

[6] tr.wikipedia.org/wiki/I._**Selim**

[7] misir.ihh.org.tr/tarih/osmanli.html

[8] misir.ihh.org.tr/tarih/osmanli.html

[9] misir.ihh.org.tr/tarih/osmanli.html

[10] misir.ihh.org.tr/tarih/osmanli.html

[11] misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html

[12] misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html

1914 sonuna kadar Osmanlı Devleti'nin özerk bir eyaleti olmaya devam eden, her yıl İstanbul'a vergi ve asker yollayan, albaydan yüksek rütbeli görevlilerine kadar askerî erkânı İstanbul tarafından atanan Mısır, 1914 sonunda Osmanlı Devleti'nin İngiltere aleyhine savaşa girmesiyle bu konumunu kaybetmiş ve resmen İngiltere'ye bağlanmıştır.[13] İngiltere, 15 Mart 1922'de ülkeye resmî olarak bağımsızlık tanımışsa da, 1936'ya, kısmen de 1946'ya, hatta 1955'e kadar Kanal bölgesinde kalmayı sürdürmüştür.[14]

Tevfik Paşa, Abbas Hilmi Paşa, Hüseyin Kâmil Paşa gibi hıdivlerin ardından, kraliyet dönemine geçen ve "melik" unvanı ile İngilizler tarafından başa geçirilen Ahmed Fuad Paşa ve oğlu Faruk idaresinde yönetilen Mısır, İngiltere'nin Kanal bölgesinde kuvvet bulundurmasına ve Mısır topraklarında manevra yapmasına imkan sağlayan 1936 Mısır-İngiliz Antlaşması kararları sonucunda, çok sayıda İngiliz aleyhtarı milliyetçi hareketlere tanıklık etmiştir.[15] İşgalcilere karşı büyük nefretin uyandığı bu dönemde, Kral Faruk hükümetinin artan ekonomik güçlükleri yenemeyeceğinin de anlaşılmasıyla, halk kitlelerindeki memnuniyetsizlik daha da artmıştır.[16] Türk tesirlerinin gün geçtikçe silindiği ve Arap milliyetçiliğinin canlandığı bu dönemde, 1923 Lozan Anlaşması kararları sonucunda Mısır ve Sudan toprakları İngilizlere verilmiştir.[17]

Osmanlı idaresinde olduğu dönemde Mısır, Eyalet-i Mümtaze[18] olarak Saliyaneli bir eyalet niteliğindedir yani bu dönemde Mısır Osmanlı Devleti'ne bağlı ve özel imtiyaz

---

[13] http://misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html.

[14] http://misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html.

[15] www.ufkumuz.com/yazdir.php?haber_id=12250

[16] misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html

[17] http://misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html.

18 Özkaya Özer,Sevda Osmanlı Devleti idaresinde Mısır,Elazığ,Fırat Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktota Tezi, 2007

[5](Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı özel imtiyaz antlaşmaları ile idare olunan eyaletler. Bunlar devletemaktu bir vergi ve sefer zamanında asker vererek iç işlerinde tamamen serbest olurlardı. Bkz. MidhatSertoğlu, Osmanlı Tarih Lugatı, İstanbul, 1986, s. 106.)

antlaşmaları ile idare olunan, tımar sistemi uygulanmadığı, devlete yıllık vergi veren bir eyalet olmuştur. [19]

Mısır 1936 yılında akdedilen bir anlaşmayla önemli ölçüde dâhilî bağımsızlığını elde etmişse de, çeşitli ad ve şekiller altında Batı nüfuz ve müdahalesinin devam ettiği Mısır'da, özellikle İngiltere'nin askerî bakımdan önemli bir üstünlüğü söz konusu idi.[20] Mısır Krallığı, Mısır'ın 28 Şubat 1922'de Birleşik Krallık'tan tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmesinden sonra kuruldu.[21] Mısır'da giderek belirginleşen iktidar boşluğunu, Temmuz 1952'de bir darbeyle krallığı devirerek yönetime el koyan Hür Subaylar Hareketi doldurdu.[22] 18 Haziran 1953'te Mısır'da cumhuriyet ilan edilmiştir ve halen Mısır bu şekilde yönetilmektedir.[23]

Mısır da cumhuriyet sonrası sırasıyla Cemal Abdülnasır (1952-1970), Enver Sedat (1970-1981) devlet başkanı olmuşlardır.[24] Daha sonra 1981 yılında başa geçen Hüsnü Mübarek dönemi ise 2011 yılında meydana gelen bir devrim ile son bulmuştur.[25] Halen ülkede kalıcı bir hükümet kurulamamakla birlikte belirsizlik hüküm sürmektedir.[26]

1.4. ANLAŞMA ÖNCESİ DÖNEM

Mısır'da krallığın yıkılıp Cumhuriyet rejimine geçilmesinin akabinde yeni yönetim millileştirme hareketi kapsamında çıkardığı bir dizi kanunla yabancıların uhdesinde bulunan

---

[20] misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html

[21] tr.wikipedia.org/wiki/Mısır

[22] tr.caspianweekly.org/ana.../3357-misir-siyasal-tarihi-ve-bugunu.html

[23] tr.wikipedia.org/wiki/Mısır

[24] blog.milliyet.com.tr/misir-demokrasinin-neresinde-/Blog/?BlogNo...

[25] blog.milliyet.com.tr/misir-demokrasinin-neresinde-/Blog/?BlogNo...

[26] http://tr.caspianweekly.org/ana-kategoriler/orta-dogu/3357-misir-siyasal-tarihi-ve-bugunu.html

taşınmaz malları devletleştirme (Temim), El koyma (Hirase) ve Toprak Reformu (İslahi Zirai) yolları kamulaştırma yolları ile Mısır Devleti bünyesine geçirmiştir.[27]

Nitekim 20 Ağustos 1958 tarih 122 sayılı kanunla da ehli vakıflardan hak sahibi olup da Mısır dışında ikamet edenlere ait olanların idaresi Mısır Evkaf Nezaretine bırakılarak hak sahiplerinin bir yıl içinde müracaatla ispatı sıfat etmelerine karar verilmiş ve 19 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe giren 15 sayılı Kanunla da yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin tarım arazilerine el konulmuş ve tayin edilen süre içinde başvuranların alacaklarına karşılık 15 yıl süreli bono verilmesi öngörülmüştür.[28]

Mısır Devleti bu uygulamaları ile orada taşınmazı bulunan ve yine oradaki vakıflarda hak sahibi olan birçok Türk vatandaşının mağduriyetine sebep olmuştur. Mısırdaki millileştirme hareketinden sonra, Türkiye'deki hak sahibi Türk vatandaşları, 1953 yılından itibaren Mısır'daki haklarının kaybolmaması amacıyla kaybolan hakların tespiti ile bunların tazmini için Mısır Makamları nezdinde Kahire' de özel girişimlerde ve maddi fedakârlıklarda bulunmuşlardır. Ancak, bu girişimler gerek Mısır mevzuatını bilmemeleri, gerek millileştirme kanunlarındaki bazı kısıtlayıcı süreler dolayısıyla, olumlu sonuç verememiş ve bu kişilerin mağduriyetine yol açmıştır. Öte yandan, diğer bir kısım kişiler ise, imkânlarının kısıtlı olması veya bilgi noksanlığı nedeniyle Mısır'daki hak ve menfaatlerini arayamamışlardır. Dolayısıyla Kanunların tayin ettiği sürelerde, Mısır Makamlarına çok az sayıda Türk vatandaşı başvurabilmiştir.

Mısır'da Devlet tarafından el koyulan Türk mal, hak ve menfaatlerinin tazmini için Türk hükümetince harekete geçilmiştir. Mısır Hükümeti 1966 yılında müzakere açılmasına rıza göstermişse de, Mısır-İsrail savaşı nedeniyle sonuç alınamamış ve 1968 yılında yeniden girişimde bulunulmuştur.[29]

Diğer yandan, 1967 yılında Dışişleri Bakanlığınca gazetelere ilan verilerek hak sahibi Türk vatandaşlarının ellerindeki bilgi ve belgeleri beyannamelerine ekleyerek müracaat

---

[27] Dışişleri Bakanlığının 2.10.1982 tarihli yazısı

[28] Dışişleri Bakanlığının 2.10.1982 tarihli yazısı

[29] Dışişleri Bakanlığının 11.12.1982 tarihli yazısı

etmeleri istenilmiştir.[30]

1974 ve 1975 yıllarında Türkiye Cumhuriyeti Mısır Arap Cumhuriyeti ile bu konuda Türk-Mısır Müşterek Emlak Komisyonu adı altında bir komisyon oluşturarak bu bünyede müzakereler yapmışlardır. T.M.M.K.'nun bu kapsamda yaptığı çalışmalar neticesi hazırlanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşma"nın imzalanması ancak 4 Haziran 1981 tarihinde mümkün olmuş ve bu Anlaşma 1 Ağustos 1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. [31]

1.4.1. Anlaşma Öncesi Dönemde Yapılan Müzakereler (27 Ağustos-5 Eylül 1974)

Anlaşma öncesi dönemde Mısır'la olan emlak sorununu çözmek üzere Türk-Mısır Müşterek Komisyonu adı altında bir komisyon oluşturulmuştur. Bu Komisyon, ilk dönem toplantılarını 27 Ağustos-5 Eylül 1974 tarihleri arasında Ankara'da sürdürmüştür.[32]

Bu toplantılarda, biri, çalışmaların sonuçlarını, diğeri Mısırdaki taşınmazlarda hak talep eden Türk vatandaşlarının isteklerini bildirmeleri ve bunların karara bağlanması usulünü saptayan, iki belge imzalanmış ve ayrıca Tazminat Anlaşmasının ana hatları üzerinde ihzarı bir görüş teatisi yapılmıştır[33].

Mısır, Türkiye'den önce 15 ayrı ülkeyle daha Tazminat Anlaşmaları imzalamıştır ve bu anlaşmalarla devletleştirme, el koyma ve tarım reformuna tabi taşınmaz mallar için tazminat ödemiştir. Mısır, öte yandan, İngiltere bir tarafa bırakıldığı takdirde, diğer bütün devletlere, hesaplanan değerin % 65'i veya % 50'sini ödemeyi ve bu meblağın % 50'sini turistik, % 50'sini ticarî amaçlarla kullanılabilen birer hesaptan transfer etmeyi yüklenmiş, ticarî

---

[30] Dışişleri Bakanlığının 11.12.1982 tarihli yazısı

[31] (TMMK Türk Heyeti Sekreteryasının 9.11.1982 tarihli yazısı)

[32] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

hesaptan, bir iki gizli anlaşma hariç, pamuk, pirinç ve petrol gibi kıymetli maddelerin ihracına müsaade etmemiştir.[34]

Bu formülün gerekçesi, Tazminat Anlaşmalarının Mısır millî mevzuatını hak sahibi lehine önemli iki noktada değiştirmekte olmasıdır.

Gerçekten Mısır mevzuatı, bir arazinin kıymeti ne olursa olsun, her bir hak sahibine verilecek tarım reformu tazminatının 30.000 Mısır Lirasını geçemeyeceği, öte yandan tazminatın bloke edilerek her bir hak sahibine Mısıra sarf-edilmek kaydı ile yılda 1.000 Mısır Lirası ödeneceği merkezindedir.[35]

Hâlbuki Tazminat Anlaşmalarıyla anılan tüm tavan sınırları kaldırılmakta, hesaplanan değer harice transfer edilmekte ve bu transfer Mısır lirasının gayri resmi piyasa kıymetinin takriben % 35 üstünde bulunan resmî kur üzerinden yapılmaktadır. Mısır, İngiltere'ye hesaplanan değerin tümünü nakden ve kısa vadede vermeyi taahhüt etmiş ise de, bu taahhüdünü yerine getirememiş ve İngiltere Mısır'a bir devlet kredisi açmak durumunda kalmıştır.[36]

Anlaşma öncesi dönem toplantılarında Mısır Heyetinin Türk tarafına tebliğ ettiği anlaşma tasarısı, hesaplanacak değerin % 65'inin yıllık 10 taksitle yarı yarıya turistik ve ticari hesaplardan ödenmesi ve anılan 3 maddenin ihracına yer verilmemesi esasına dayalıdır.[37]

Birinci dönem toplantılarında Türk heyeti, müsadereye tabi mallar için de tazminat ödenmesini istemiş, Mısır Heyeti "sadece Mısır uyrukluların mallarının müsadere edilmiş olduğu" şeklinde bir beyanda bulunmakla birlikte "bütün gerçek ve tüzel kişilerin hak ve menfaatlerine ilişkin isteklerini" incelemeyi kabul etmiştir.

Bu suretle malları müsadereye tabii Türk vatandaşlarından çifte uyruklu sayılabilecekler hariç, diğerlerinin taleplerinin kabul edilmesi imkan dahili olmuştur.

1975 yılında yapılan Anlaşma öncesi dönem toplantılarında Türk Heyeti, vakıf hakları konusunu da ortaya atmış, Mısır Heyeti, Türk vatandaşlarına, yeni başvurma süreleri

---

[34] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

[35] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

[36] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

[37] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

ve ispat kolaylıkları tanımış, dolayısıyla bu hakların aynen ihyası veya tazminat haline dönüşmesi olasılığı belirmiş, sadece, vakıflara ilişkin tazminat anlaşmasının akdi bu tür Türk taleplerinin belirlenmesinden sonraya bırakılmıştır.

Söz konusu toplantılar esnasında yapılan bazı özel görüşmelerde, iki ülke arasında halen mevcut ticarî kliring hesabının dahi, teknik kredi marjının üstünde, Türkiye lehine devamlı bakiye bıraktığına işaret edilmesi üzerine, Mısırlılar, ticarî ve iktisadî ilişkilerin bir bütün halinde mütalâa edildiği takdirde, bu sahalarda yeni ufuklar açılabileceğini, Türk tarafına bazı yeni ürünler satabileceklerini ve sermayedarlarına Mısır'da yatırım yapma imkanı tanıyabileceklerini, bu sayede mevcut kliring hesabının matlup biçimde işlemesi kadar emlâk tazminatının transferinin de sağlanabileceğini söylendiği ifade edilmiştir[38].

Anlaşma öncesi yapılan görüşmeler esnasında "Türk Vatandaşlarının Müracaatları Hususunda Uygulanacak Usul" hakkında bir protokol oluşturulmuştur. Bu protokolde Türk tarafının Mısır'dan taleplerinin saptanabilmesi bakımından, 1 Ocak 1975 tarihinden önce müracaatçılara beyanname gönderilmesi, 1 Ocak-30 Haziran 1975 dönemi zarfında hak sahiplerinin beyannameleri doldurarak iade etmeleri ve 1 Temmuz-31 Aralık 1975 dönemi zarfında beyannamelerin Mısır ilgili makamlarına ulaştırılması gerektiği hususları belirtilmiştir.[39]

[38] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

[39] (Dışişleri Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı 20.12.1974 tarihli yazı)

İKİNCİ BÖLÜM

ANLAŞMA VE SONRASI DÖNEM

2.1. ANLAŞMANIN HAZIRLANMASI

Türkiye Cumhuriyeti'nin Mısır Arap Cumhuriyeti ile yaptığı bu müzakerelerin sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti arasında 4 Haziran 1981 tarihinde Kahire'de "Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında Türk mal, hak ve menfaatlerine ilişkin Anlaşma" imzalanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti bu Anlaşma ile Mısır'da çıkarılan kısıtlayıcı kanunlar, mevzuat hükümleri ve tedbirlerin uygulanması sonucunda zarar gören Türk mal, hak ve menfaatlerinin tazmini için kapsamlı ve nihai bir düzenlemenin yapılması kararlaştırmışlardır. Anlaşmanın akabinde imzalanan "Gerçek ve Tüzel Kişilerin Müracaatlarının Kabulü, İncelenmesi ve Sonuçlandırılması Hususunda Uygulanacak Usul Hükümleri" ve "Anlaşma Uygulama Protokolü" adı altında iki metin ile anlaşma sonrası kaleme alınan 8 adet mektup teatisi Anlaşmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Anlaşma imzalandıktan hemen sonra Türk Dışişleri Bakanlığı 11.06.1982 tarihli bir Kamuoyu Açıklama Notu yayınlamıştır.

Söz konusu notta "Mısır'da 1952 yılındaki rejim değişikliği neticesinde girişilen millileştirme hareketi sonucu Türk vatandaşlarına ait el konulan malların tazmini konusunda 4 Haziran 1981 tarihinde Kahire'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında Türk Mal Hak ve Menfaatlerine ilişkin Anlaşma"nın imzalandığı, Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren Mısır'da hak iddiasında bulunan Türk vatandaşlarına 1 yıllık müracaat süresi tanındığı" hususları ilan edilmiştir.

Bu duyuruya göre Mısır'da hak, mal ve menfaati bulunan Türk vatandaşlarının Ocak 1982 tarihinden itibaren Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Dairesi'ne

başvurarak, konu ile ilgili özel bastırılmış beyannameleri doldurmaları istenmiş ve bu beyannameleri tercüme ettirerek, tercümelerin noter tasdikli sureti ile en geç altı ay içinde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Anlaşma ve ekindeki Usul Sözleşmesi ile Uygulama protokolün, Türk vatandaşlarının haklarının tazmini için iki hükümet arasında öngörülen mekanizmaları belirlemekte, hakların tespit ve incelenmesi usullerini saptamakta olduğu ve tazminatı ödeme koşullarını esasa bağladığı hususlarına değinilmiştir. 1.1.1982 tarihinden önce müracaat etmiş vatandaşların tekrar müracaat etmeleri gerektiği de duyuruda yer alan bir diğer husustur.

Duyuruda ayrıca vakıflarla ilgili olarak, daha önce 1958/122 sayılı Mısır Kanunu'na göre müracaat etmiş veya müracaat etmekle beraber, hak ve sıfatını ispat edememiş Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilere bir yıllık yeni müracaat süresi tanındığı, bu sürenin Anlaşmanın yürürlüğe girdiği ilk yıl olduğu, Müracaatların Türkiye-Mısır Karma Emlak Komisyonunun Türk Heyeti Başkanlığına yapılması gerektiği belirtilmiştir. Vakıflar üzerindeki hak iddialarına ilişkin durum Anlaşma metninde bulunmamasına rağmen, Anlaşma akabinde kaleme alınan mektup teatilerinde yer almış ve böylelikle Anlaşma kapsamına dahil olmuştur.

2.2. ANLAŞMA HÜKÜMLERİNİN MISIR MEVZUATI IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Taraflar, bu Anlaşma hükümlerinin, mal, hak ve menfaatleri haleldar eden kanunlar, mevzuat hükümleri ve tedbirlerin uygulandığı tarihte ve bu tarihten Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar Türk uyrukluğunda bulunan gerçek kişilere ve esas merkezi Türkiye'de bulunan tüzel kişilere uygulanmasını kararlaştırmışlardır.**(Madde 1/b)**

Anlaşmada, Mısır Arap Cumhuriyeti'nin sadece belirlenmiş olan bazı kanunlar kapsamında zarar gören kişilere tazminat ödeyeceği belirtilmiştir **(Madde 2)**.Bu kanunlar;

- 1960 yılının 39,4-0,285 ve 286 sayılı kanunları
- 1961 yılının 71 sayılı kanunu ve bu kanunu değiştiren 120, 110, 117, 118, 119 ve 180 sayılı kanunları,

- 1962 yılının 38, 51, 67, 72, 78, 14-8 ve 157 sayılı kanunları,[40]

Bahsedilen bu kanunlar Devletleştirme (TEMİM) ve El koyma (HÎRASE) önlemleri konularında 1965 yılına kadar çıkarılmış olan kanunlardır.

-1961/127 ve 1963/15 sayılı Kanunlar;

Bu kanunlar Toprak Reformu ile ilgili çıkarılmış olan kanunlardır. 1961 tarih 127 Sayılı kanun, 100 ila 200 feddana[41] kadar olan ve istila edilen tarım arazilerinin tazminine ilişkindir. 19 Ocak 1969 tarihinde yürürlüğe giren 1963 tarih 15 sayılı kanun ise yabancıların tarım arazilerini mülk edinmelerini yasaklayan bir kanundur. 1963/15 sayılı Toprak Reformu Yasası uyarınca yabancıların mülkiyetinde bulunan zirai topraklar ile bunların hükmünde olan ziraata elverişli topraklar, metruk arazi ve çöl toprakları ile bunların üzerindeki taşınır veya taşınmaz tüm mülhakatı Mısır Devleti'ne intikal eder[42].

Söz konusu kanunun,

2.maddesi; "*Yabancıların mülkiyetinde bulunan tarım arazileri ile bu arazi hükmünde bulunan tarıma elverişli ekilmeyen araziler ve çöl arazileri ile bunların üzerinde işletme amacıyla bulunan menkul ve gayrimenkul ağaçlar ve tüm diğer mütemmim varlıklar devlete geçer 23 Aralık1961 tarihinden önce Mısır Arap Cumhuriyeti vatandaşlarından birisine geçmemiş oldukça, bu kanunun uygulanmasında bu arazi maliklerinin tasarrufları göz önünde bulundurulmaz."*

3.maddesi; *"Yabancıların mülkiyetinde bulunan zirai topraklar ile bunların hükmünde olan ziraate elverişli topraklar, metruk arazi ve çöl toprakları ile bunların üzerindeki taşınır veya taşınmaz tüm mülhakatın Tarım Reformu Teşkilatına teslim edilir.Bu yasanın yayım tarihinden sonra dahi yabancı uyruklu bir kimseye miras veya diğer sebeplerle kanun çerçevesine giren emlak intikal ettiğinde bir ay içerisinde intikal yapan kişinin Zirai Reform Umumi Heyetine beyanname verme zorunluluğu vardır."*

4.maddesi; *"İkinci maddede gösterile arazi maliklerine 1952 tarih ve 173 kanun hükümleri uyarınca tazminat verilir.Bu tazminatta,yürürlükte bulunan 9 Eylül 1922 tarihli vergi sistemi de göz önünde bulundurulur."*

---

[40] (Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun 8-12 Kasım 1982 tarihlerinde yaptığı toplantılara ilişkin tutanak)

41 Fedan:Bir günde bir çift öküzle sürülebilen arazi. Daha çok mısırda yer ölçülerinde kullanılan bir kelime

[42] (Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun 8-12 Kasım 1982 tarihlerinde yaptığı toplantılara ilişkin tutanak)

5.maddesi; "*Yukarıda adı geçen maddede öngörülen tazminat anılan arazilerin Tarım Reformu Heyetince teslim alındığı tarihten mahsuben %4 faiz oranında ve 15 yıllık devlet tahvilleri olarak ödenir."* hükmündedir.

Mısırda çıkarılmış bulunan 1964/134 ve 1964/150 sayılı kanunlara göre "*bir arazinin kıymeti ne olursa olsun, her bir hak sahibine verilecek tarım reformu tazminatının 30.000 Mısır Lirasını geçemeyecek ve tazminat bloke edilerek her bir hak sahibine Mısır'a sarf edilmek kaydı ile yılda 1.000 Mısır Lirası ödenecektir.*" Ancak Türk tarafı ile akdedilen Anlaşmada belirtilen Kanunların uygulanmasından dolayı haleldar olan Türk mal, hak ve menfaatlerinin tazmini için ödenecek tazminatların öngörülen tavan sınırlandırmasına tabi tutulamayacağı öngörülmüştür.[43]

Anlaşmanın üçüncü maddesinde başvuruların ne zaman ve nasıl yapılacağına ilişkin hüküm getirilmiştir. Buna göre, Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin müracaatlarını Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içinde ve "Türk vatandaşlarının Müracaatlarının Kabulü, İncelenmesi ve Sonuçlandırılması Hususunda Uygulanacak Usul" hükümleri uyarınca yapmalarının kabul edileceği kararlaştırılmış, 4.madde de ise tazminatların anlaşmaya göre tespit edileceği ve hak sahiplerinin beyanlarının doğruluğu belgelerle saptanacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre Anlaşma kapsamına, sadece üçüncü maddede belirtilen sürenin sonuna kadar müracaat eden Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin beyannamelerinde gösterdikleri mal, hak ve menfaatleri girmektedir.**(Madde15).**

Tazminatların %65'inin Türkiye Merkez Bankası adına Mısır Merkez Bankasında açılacak faizsiz hesaba, tazminatın verileceğinin kesinleşmesinden itibaren 3 ay içinde yatırılacağı kararlaştırılmıştır**.(5.madde)**Bu miktarın Transfer edilmesinde de Mısır tarafının talepleri doğrultusunda bir takım şartlar aranmıştır. Buna göre;

a)Yıllık taksidin %50'si (yüzde elli),Türkiye'ye ihraç edilecek malların (petrol, pamuk ve pirinç hariç) bedellerinin %50'sinin (yüzde elli) karşılanmasında kullanılacaktır. Ancak anlaşmada bu oranlar, sonraki şartlara uymazsa, her iki ülkenin yetkili makamları,

---

[43] (Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun 8-12 Kasım 1982 tarihlerinde yaptığı toplantılara ilişkin tutanak)

mektup teatisi yoluyla, oranları yeni şartlara uyacak şekilde değiştirebileceğine karar verilmiştir.

b) Yıllık taksitin geri kalan %50'si (yüzde elli),Mısır'a gidecek Türk Turistlerin her türlü masraflarının karşılanmasında kullanılacaktır.

Bu maddeler ile Mısır tarafı, tazminat miktarını mevcut bütçesinden değil de bütçesine girmesi muhtemel kalemlerden ödenmesini sağlamak suretiyle ekonomisine yük bindirmemeyi amaçlamıştır. Ayrıca pamuk, petrol ve pirinç gibi Mısır'dan en çok ithal edilen malları kapsam dışı bırakarak diğer ihraç ürünlerinin önünü açmayı hedeflerken bir yandan da tazminatın transferini güçleştirmiştir.

Ayrıca madde hükmünden anlaşılacağı üzere, Türk hak sahiplerinin dosyalarına Mısır tarafından uygun cevaplar verilmesiyle birlikte Mısır bankalarında Türkiye lehine oluşacak alacak hesabından, Türkiye'ye transfer yapılabilmesi için aynı zamanda anlaşma uyarınca Mısır'dan mal ithal edilmesi de gereklidir. Anlaşmanın 6.maddesine göre yıllık taksitin %50'si Türkiye'ye Mısır'dan ihraç edilecek malların bedelleriyle karşılanacaktır. Eğer mal ithalatı olmazsa ödeme yapmaya imkân bulunamayacaktır. Diğer yandan 6.maddede Mısır'ın en önemli ihraç malları olan pamuk, pirinç ve petrolün söz konusu ihraç mallarının dışında tutulduğu da hükme bağlanmıştır. Anlaşmanın 12.maddesinde ise bu anlaşma ve Usul hükümlerinde öngörülen işlemler ve transferlerin, anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç dört yıl içerisinde yerine getirilmesi öngörülmektedir. Böylece Türk tarafı hem Mısır ihraç malları açısından hem de ödeme süresi açısından sınırlandırılmıştır. Ayrıca bir fon oluşturacak ölçüde bir ithalat gerçekleştirilmediği sürece hak sahiplerine ödeme yapılmayacaktır.

Mısır, öte yandan, İngiltere bir tarafa bırakıldığı takdirde, diğer bütün devletlere, hesaplanan değerin % 65' i veya % 50'sini ödemeyi ve bu meblağın % 50'sini turistik, % 50'sini ticarî amaçlarla kullanılabilen birer hesaptan transfer etmeyi yüklenmiş, ticarî hesaptan, bir iki gizli anlaşma hariç, pamuk, pirinç ve petrol gibi kıymetli maddelerin ihracına müsaade etmemiştir. [44]

---

[44] (Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun 8-12 Kasım 1982 tarihlerinde yaptığı toplantılara ilişkin tutanak)

Bu formülün gerekçesi, Tazminat Anlaşmalarının Mısır millî mevzuatını hak sahibi lehine önemli iki noktada değiştirmekte olmasıdır.

Gerçekten Mısır mevzuatı, bir arazinin kıymeti ne olursa olsun, her bir hak sahibine verilecek tarım reformu tazminatının 30.000 Mısır Lirasını geçemeyeceği, öte yandan tazminatın bloke edilerek her bir hak sahibine Mısıra sarf edilmek kaydı ile yılda 1.000 Mısır Lirası ödeneceği merkezindedir.

Hâlbuki yukarda da değinildiği üzere Tazminat Anlaşmalarıyla anılan tür tavanlar kaldırılmakta, hesaplanan değer harice transfer edilmekte ve bu transfer Mısır lirasının gayri resmi piyasa kıymetinin takriben % 35 üstünde bulunan resmî kur üzerinden yapılmaktadır.

Mısır, İngiltere'ye hesaplanan değerin tümünü nakden ve kısa vadede tediyeyi taahhüt etmiş ise de, bu taahhüdünü yerine getirememiş ve İngiltere Mısır'a bir devlet kredisi açmak durumunda kalmıştır.

Türkiye ile akdedilen Anlaşma ile Tazminatlara ilişkin özel hesap işlemleri, olağan banka masrafları hariç, her türlü vergi resim, harçtan ve transfer ile ilgili bütün kesintilerden muaf tutulmuştur. **(7.madde)**

Anlaşmada Mısır Arap Cumhuriyetinde ikamet eden Türk uyruklu gerçek kişilerin de Anlaşma hükümlerinden yararlanabilmelerine de imkân tanınmıştır. Ancak bunun için bu kişilerin Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç yıl içerisinde gayri mukim sıfatını elde etmek için müracaat etmeleri gerekmektedir. Anlaşma 1 Ağustos 1982'de yürürlüğe girmiştir. Buna göre bu kişiler, Anlaşma hükümlerinden yararlanmak istedikleri takdirde gayri mukim sıfatını elde etmek 1 Ağustos 1985 tarihine kadar üzere Mısır Makamlarına başvurmaları gerekmektedir.

Mısır Tarafı Mısır'da hak ve menfaatleri konusunda tazminata hak kazanmış Türk vatandaşlarının Mısır'a gelmeyi tercih etmeleri halinde hangi usul ve esasların uygulanacağını belirtilmiştir.[45] Buna göre;

---

[45] (Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun 8-12 Kasım 1982 tarihlerinde yaptığı toplantılara ilişkin tutanak)

I-Tazminat Anlaşması yürürlüğe girmeden önce haklarını ispat edenler tercih haklarını kullanabileceklerdir. Anlaşma gereğince haklarını kanıtlayanlara anlaşma hükümleri uygulanacaktır.

II-Tazminat henüz paraya çevrilip bankaya yatırılmamış olan Mısır Merkez Bankası'nda bulunan tazminat bonosu halinde ise, hak sahibi tazminat bedelini alması için bankaya, anlaşmadan yararlanmak istemediğini ve Türk vatandaşını olduğunu gösteren Büyükelçiliklerden alınmış ilmühaber ile Savcılıktan ve El koyma Önlemlerini Tasfiye İdaresinden belge alması gerekmektedir. Daha sonra Mısır Merkez Bankası parayı hak sahibi tarafından ticari bankada açılmış hesaba yatıracaktır.

III-Tazminat bedeli ticari bir bankada ise hak sahibi bankaya anlaşmadan yararlanmak istemediğini ve Türk vatandaşı olduğunu gösterir belgeyi ibraz ederek parasını çekebilecektir.

IV-Hak sahipleri bloke hesaplarından her yıl on bin Mısır Lirasına kadar para çekebileceklerdir.

V-Bizzat Mısır'a gelerek tazminat alacaklarını tahsil edenlere tazminatın tümü ödenir. Bu meblağ transfer edilmez."

Türk vatandaşlarının bazı vakıflarda birikmiş gelirlerinin Mısır Emlak Anlaşması çerçevesinde ilgililerine ödenmesi Türk tarafınca talep edilmiş bu talebe Mısır Heyeti Başkanınca olumsuz yaklaşılmış ve "*Yabancıların mülk sahibi olmasını engelleyen 1963/15 sayılı yasanın uygulamasından önceki döneme tekabül eden bazı Türk vatandaşlarına ait zirai toprakların 1962 yılına kadarki gelirlerini ve Vakıflar Bakanlığının yönetiminde bulunan zirai toprak dışı taşınmazların listenin düzenlendiği tarihe kadar olan gelirlerini kapsamaktadır. Talep edilen husus anlaşmanın 2. maddesine göre ödenecek tazminat kapsamında değildir, zira Türk vatandaşlarının hak sahibi olduğu vakıfların zirai topraklarının geliri ve zirai toprak dışındaki taşınmaz malların satış bedelleri, Anlaşma uyarınca yapılacak %65 oranındaki transferler hükmüne girmemektedir. Bu gelir ve satış bedelleri 1967/97 Sayılı Kambiyo işlemlerine ilişkin yasa ve dövizle yapılan işlemlere ilişkin 1976/316 sayılı Bakanlık Kararnamesi hükümlerine göre ödenir.*"denilerek Türk tarafının bu talebi reddedilmiştir[46].

[46] (Dışişleri Bakanlığının TMMK'na 11 Ocak 1989 tarihli yazısı)

Anlaşmaya ek usul hükümleri çerçevesinde sürekli çalışmak üzere kurulmuş bulunan Türk-Mısır Müşterek Komisyonu, Anlaşmanın uygulanmasını izlemek ve hükümlerinin mümkün olan en kısa zamanda istenen şekilde yerine getirilmesi için gerektiğinde lüzumlu tedbirleri almakla görevlendirilmiştir.**(Madde 11)**

Anlaşmanın 12.maddesinde; Anlaşma ve usul hükümlerinde öngörülen işlemler ve transferlerin, Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç dört yıl içerisinde yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır. Anlaşmanın 1 Ağustos 1982'de yürürlüğe girdiği dikkate alındığında, işlem ve transferlerin 1 Ağustos 1986 tarihinde tamamlanmış olması gerekirdi. Ancak bu mümkün olmamıştır.

Anlaşmanın imzalandığı tarihten sonra, Mısır Arap Cumhuriyetince, bu Anlaşmada sözü edilen kanunlar, mevzuat hükümleri ve tedbirlere eş veya benzer uygulamalar yapıldığı takdirde, tarafların, bu işlemler nedeniyle ortaya çıkan Türk taleplerine Anlaşma hükümlerinin uygulanması imkânını müştereken araştıracakları ayrıca Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümetinin diğer devletlerle akdettiği ve akdedeceği Tazminat Anlaşmaları hükümleri hak sahipleri lehine daha elverişli olduğu takdirde, bu hükümlerin bu Anlaşma hükümleri yerine uygulanacağı kararlaştırılmıştır.**(13.ve 14. maddeler)**

Taraflar Anlaşma ve uygulama Protokolü hükümlerinin, bu konuda iki tarafça gerekli onay işlemlerinin tamamlandığına dair notaların teati edildiği tarihte yürürlüğe gireceğini kararlaştırmışlardır. Buna göre Türk tarafınca 12.3.1982 tarihli 2637 Sayılı Kanunla Anlaşmanın onaylanması uygun bulunmuş ve Bakanlar Kurulunun 3.5.1982 'tarihli 8/4706 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Mısır hükümeti tarafından da onaylanmasının akabinde Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ise 1 Ağustos 1982 tarihinde olmuştur.

2.3. TÜRK HEYETİNİN OLUŞTURULMASI

Anlaşmanın 11 inci maddesi uyarınca kurulması öngörülen Türk-Mısır Müşterek Komisyonu çalışmalarına katılmak üzere Bakanlar Kurulu'nun 21.06.1982 tarih ve 8/4939 sayılı Kararı ile Türk Heyetinin Başkan ve üyeleri seçilmiştir. Türkiye-Mısır Müşterek Komisyonu Türk Heyeti;

- Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcısı
- Ticaret Bakanlığı İthalat Genel Müdür
- Ticaret Bakanlığı İthalat Genel Müdür Yardımcısı
- Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü Daire Başkanı
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürü
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Dairesi Başkanı
- Dışişleri Bakanlığı Emlak Dairesi Grup Başkanı
- Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Emlak Dairesi Başkanı
- T.C. Merkez Bankası Kambiyo Genel Müdürlüğü Anlaşmalar Müdürü
- Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü Milletlerarası İktisadi İşbirliği Genel Sekreterliği uzmanından oluşmaktadır.

1967-1981 tarihleri arasında Mısır'daki mal, hak ve menfaatleri için beş binden fazla Türk vatandaşı tarafından yapılan müracaatlar, bu maksatla Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Dairesi Başkanlığı'nda toplanarak, Anlaşma ve ekleri uyarınca işlemlerin yapılmasına başlanmıştır.

2.3.1. Sekretaryanın Kuruluşu

Anlaşmanın 11. maddesi uyarınca kurulması öngörülen Türk Heyetinin oluşturulmasını müteakip, Bakanlar Kurulu'nun 21.6.1982 tarih ve 8/4940 sayılı kararı ile Türk Mısır Müşterek Komisyonunun çalışmalarına katılmak için, Türk Heyeti'ne bağlı bir Sekretarya Kurulmuştur.

Kuruluşa ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca Sekretarya; Türk Heyeti üyeleri arasından seçilen bir Genel Sekreter ile Genel Sekreterin denetiminde ve Türk Heyeti emrinde görev yapmak üzere; Dışişleri Bakanlığı'ndan bir hukuk müşaviri ve bir memur, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nden heyet üyesi olmayan ikişer memur ve Dışişleri Bakanlığınca sağlanacak dört adet Arpça mütercim ile Usul hükümlerinin 13. maddesi uyarınca Mısır'daki işlerin takibi için Dışişleri Bakanlığı'nca atanacak bir memurdan oluşmaktadır. Kararname uyarınca Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünde Yabancı İşler Dairesi Başkanlığı'nın gözetiminde faaliyetini sürdürmekte olan Sekretarya gerek görevli personelin emekli olması, gerek geçici görevlendirilmiş personelin görev sürelerinin bitmesi dolayısıyla şu an için 1 Şube Müdürü, 1 Uzmanı ve 1 Tapu ve Kadastro Teknisyeni tarafından faaliyetlerini yürütmektedir.

Sekretaryanın görevleri Kararname'de sayılmakla beraber, Türk hak sahiplerinin müracaatları üzerine yapılacak işlemler Anlaşmaya bağlı usul hükümlerinde belirtilmiştir. Buna göre Sekretarya; Türk hak sahiplerinin müracaatlarını kabul etmek, dosyalamak, Arapçaya çevirtip Mısır makamlarına iletmek, Mısır makamlarının kararlarını Türkçeye çevirtip ilgililere tebliğ etmek, ilgililerin itirazlarını Mısır tarafına göndermek ve bütün bu işlemlerle her türlü problemleri Türk heyetine bildirmekle görevlendirilmiştir. Sekretaryanın Mısır tarafı ile müzakere yapması, müracaatları görüşmesi ve karara bağlaması mümkün değildir. Sadece Türk tarafının yazı işleri sekretarya tarafından yürütülmektedir.

Yine Türk-Mısır Müşterek Komisyonu İçtüzüğü'nde de TMMK toplantılarıyla Kahire'deki yetkili memurun ve her iki taraf sekretaryasının görevleri ve çalışma usulleri belirlenmiştir.

Türk vatandaşlarının Mısır'daki taşınmazlar üzerinde hak sahipliğine yönelik taleplerinin çoğunlukla orada kurulmuş olan Osmanlı Döneminden kalma Vakıflar üzerinde olması nedeniyle söz konusu Sekretarya'nın Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmesi gerektiği ilk bakışta düşünülebilirse de; bunun doğru olmadığı düşünülmektedir. Zira Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün Kuruluş ve görevleri hakkındaki 3045 Sayılı Kanun'da "*T.C. uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin yurt dışındaki taşınmazları ile ilgili hak ve menfaatlerini kollamak, devletlerarası emlak müzakereleri için görev alanındaki belgeleri toplamak ve ilgililere iletmek*" görevi Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nde Yabancı İşler Dairesi Başkanlığı'na verilmiştir. Bu nedenle TMMK Sekretaryası bu birim bünyesinde görev yapmaktadır. Nitekim 6083 Sayılı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da da bu husus "*Yurtdışındaki Türk vatandaşları ile yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin her türlü tapu ve kadastro işlemlerini, bulundukları ülkede yerine getirebilmesi için gerekli düzenlemeleri yapmak, iş ve işlemleri yürütmek*" hususları da Yabancı İşler Daire Başkanlığı'nın görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca Türk hak sahipleri sadece Mısırdaki vakıflardan hak talep etmemekte, Devletleştirme (Temim), El koyma (Hirase) ve Toprak Reformu (İslahi Zirai) yolları ile ellerinden alınan taşınmaz mal, hak ve menfaatlerini de talep etmektedirler.

Mısırdaki vakıflarda hak sahibi olduklarını iddia eden Türk vatandaşları TMMK Türk Heyeti Sekretaryası'na müracaat etmişler, Sekretarya ön incelemeyi yapmak suretiyle hak sahipliğinin kanıtlayıcı nitelikte bilgi ve belge ihtiva eden başvuruları Mısır tarafına

intikal ettirirken bu nitelikte olmayan ve genellikle tek bir dilekçeden ibaret olan başvuruları işlemden kaldırmıştır.

Mısırda hak iddia eden kişilerin talepleri doğrultusunda dosyalar oluşturulmuş ve çeşitli tarihlerde Mısır tarafına intikal ettirilmiştir.

İntikal ettirilen dosyalardan bazıları Mısır tarafınca olumlu kabul edilmiştir. Olumlu kabul edilen taleplerden bazılarının ilgililerin vakıfta hak sahibi oldukları fakat haklarını mütevellilerden almaları gerektiği, bazılarının ise, ilgililerinin Toprak Reformundan hak talep etmeleri gerektiği şeklinde Mısır tarafınca karara bağlanmıştır. Bazı talepler ise çeşitli nedenlerle reddedilmiştir. Olumsuz kabul edilen dosyaların ret gerekçeleri;

-Bu isimde bir mirasçı bulunmadığı

- Bu isimde bir vakıf bulunmadığı,
- Bilgi ve belge eksikliği,
- Anlaşma kapsamı dışında kaldığı,
- Miras bırakanın hakkını sattığı,
- Kraliyet ailesine ait olduğu,
- Hayri vakıf olduğu,
- Başka şahısların hak sahibi olduğu
- Miras bırakanın zürriyetsiz öldüğü
- Özel miras kapsamı içerisinde kaldığı, hususlarına ilişkindir[47].

[47] (TMMK Genel Sekreterliğinin 13.05.1988 tarihli yazısı)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE MISIR MÜŞTEREK EMLAK KOMİSYONU DÖNEM TOPLANTILARI

3.1. BİRİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI

Anlaşma'nın öngördüğü Türk Mısır Müşterek Komisyonu, Birinci Dönem toplantılarını 8-11 Kasım 1982 tarihleri arasında Ankara'da yapmıştır.

Bakanlar Kurulunun, 21.6.1982 gün, 8/4939 sayılı kararıyla kurulan Türk Heyeti'ne, Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcısı Elçi Orhan Kulin başkanlık etmiştir. Mısır Heyetinin Başkanlığını ise Mısır Yatırım ve Uluslararası İlişkiler Bakanlığı Birinci Müsteşarı Abdel Aziz Zahvy yapmıştır.

Müzakereler sonunda Toplantı Tutanağı, Karma Komisyonun İç Tüzüğü, Ortak Basın Bildirisi, Alt Komite Raporları olmak üzere dört adet metin kabul edilmiştir.

Söz konusu belgelerin tetkikinden de görüleceği üzere, Karma Komisyonun yaptığı Emlâk Müzakereleri Heyet halinde müşterek bir çalışma düzeninden ziyade alt komite çalışmaları ve bu alt komite raporlarının onaylanarak birleştirilmesi şeklinde cereyan etmiştir.

3.1.1.Alt Komite Çalışmaları

1.Dönem toplantılarını yönlendirmek üzere belirlenmiş olan konu başlıkları çerçevesinde çalışmak üzere üç tane Alt Komite kurulmuştur. Bunlar;

-İç Tüzüğü hazırlamakla görevli Alt Komite,

-Millileştirme ve diğer tedbirlerle ilgili Mısır Mevzuatının incelenmek; Bu mevzuat

karşısında sözleşme hükümlerinin değerlendirilmek ve Türk tarafınca, dosya çalışmalarında saptanacak yolun tespit etmek amacıyla kurulmuş olan Alt Komite ve

-Anlaşmanın ticari ve ekonomik boyutunu değerlendirilmek üzere kurulmuş olan Alt Komitelerdir.

3.1.1.1. Birinci Alt Komite

Anlaşmanın 11. maddesi uyarınca kurulmuş olan Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun 8 Kasım 1982 tarihinde başlayan I.dönem toplantısında Komisyonun İçtüzüğünün hazırlanması amacıyla oluşturulan İçtüzük Alt Komitesi 9-10 Kasım 1982 tarihlerinde bu amaçla toplanmıştır.

Bu toplantılarda Türk tarafınca hazırlanmış olan içtüzük taslağı görüşülerek bazı değişikliklerle kabul edilmiştir.

İç Tüzük Alt Komitesinin yaptığı toplantılarda; Anlaşmanın ekini teşkil eden Vakıflarla ilgili mektubun Türkçe metnindeki ikinci maddenin "*Bu süre Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlar*" hükmünün Arapça metinde bulunmadığı ve Türkçe metinde 7 madde, Arapça metinde ise 6 madde mevcut olduğu saptanmıştır.

Mektuplardan birinin Arapça metninin 5. maddesinde "*4 Haziran 1981 tarihinde Kahire'de imzalanan*" ibaresinin bulunmadığı ve "*müracaatlarını Müşterek Komisyona yaparlar*" ibaresi yerine "*müracaatlarını Müşterek Komisyonun kabul ettiği Usul hükümlerine göre yaparlar*" ibaresinin bulunduğu saptanmıştır.

Yine bu mektubun Arapça metninin 4. maddesinde "*Türk-Mısır Müşterek Komisyonu Türk vatandaşlarının müracaatlarını inceler*" ibaresi bulunurken, Türkçe metinde " *Türk-Mısır Müşterek Komisyonu Türk gerçek ve tüzel kişilerinin müracaatlarını inceler*" ibaresinin yer aldığı tespit edilmiştir. Komite, Türkçe ve Arapça metinler arasındaki farkın maddi bir hata olduğunu, her iki metnin aynı manada anlatıldığın, Türkçe metnin 2. maddesindeki sürenin esasen anlaşmanın 16. maddesinde yer aldığını kabul etmiştir.

Karma Komisyonun daimi mahiyeti ve usul hükümlerinin 13'ncü maddesinde

öngörülen Türk yetkili memurunun Kahire'deki görev ve ihtiyaçları göz önünde tutularak, Türk Heyeti tarafından hazırlanmış taslak üzerinde cereyan eden İç Tüzük müzakereleri sonunda, kabul edilen metin ile getirilmiş bulunan düzenlemeler sonucunda, Emlâk Sözleşmesinde ve eki anlaşmalardaki mektuplarda belirlenmemiş hususlarla ilgili genel olarak, Türk tarafı lehine çözüm getiren esaslar kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bunları aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür.

İç Tüzüğün 9'ncu maddesinin (e) fıkrasında hak sahiplerinin dosyalarının tamamlanması için gerekli olan; ancak örnekleri sadece Mısır'da bulunan belgelerin Kahire'deki Yetkili Memur aracılığı ile Mısır makamlarından temini hususu bir esasa bağlanmıştır. Bu husus, İç Tüzüğün 10'ncu maddesinde bir kere daha teyit olunmuştur. Oysa belge temini hususu, sözleşmenin usul ile ilgili bölümünde, sadece Mısır tarafına ihtilaflı hallerde ve bu ihtilaf için belge verme mükellefiyetini yüklenmekteydi.

Ayrıca, yine 9'ncu maddede yetkili memurun görevleri sıralanırken, yetkili Türk Memuru ile Mısır Makamlarının dosyaları tetkik sürecindeki çalışmalara beraber katılması imkânı da sağlanmıştır.

İç Tüzüğün 12'nci maddesi ile bir alt uzmanlar grubu oluşturarak, ihtilaf konusu olabilecek Türk taleplerinin Mısır yargı mercileri tarafından incelenerek kesin bir karara bağlanması sürecinden önce, bu dosyaların Müşterek bir Türk-Mısır Heyetine inceletebilme imkânı sağlanmış bulunmaktadır. Oysa Usul ile ilgili hükümlerde, ihtilafların sadece Mısır Makamları menfi bir karar verdiği takdirde, Müşterek Komisyonda incelenmesini öngörülmüş bulunmaktadır. Yani söz konusu 12'nci madde ile ihtilafın tespitinden önce Türk tarafının dosyaları Mısır tarafı ile incelemek imkânı yaratılmış olmaktadır.

Sözleşmede öngörülmeyen, İngilizce dilinin de çalışmalarda ve yazışmalarda kullanılabilmesi imkânı da İç Tüzüğün çeşitli maddelerinde sağlanmıştır. Bu suretle, sadece Türkçe ve Arapça müzakere ve yazışmanın getirdiği tercüman kullanmak zorunluluğu bertaraf edilerek, ilerdeki çalışmalarda surat kazanmak ve yanlış anlamaları önlemek imkânı doğmuştur.

3.1.1.1.1.Türk-Mısır Müşterek Komisyonu İçtüzüğü

Alt Komite tarafından oluşturulan Anlaşma içtüzüğünün başlıca hükümlerini şu şekilde sayabiliriz;

-Türk-Mısır Müşterek komisyonu her iki tarafın başkan ve üyelerinde teşekkül eder. Hazır bulunmayan başkan yerine başkan yardımcısı başkana vekillik eder. Türk heyeti Genel Sekreteri Türk heyetinin tabii Başkan Vekilidir. Mısır Heyeti de başkan vekili tayin eder.

-Komisyon her yıl iki kez sırası ile Ankara ve Kahire'de olağan dönem toplantısı yapar. Gerektiğinde her iki başkan komisyonu olağanüstü toplantıya çağırabilir.

-Komisyon müzakereleri Türkçe Arapça ve gerektiğinde İngilizce olarak yapılır.

-Toplantı tutanakları ve Komisyon tarafından alınan kararlar Türkçe ve Arapça olarak ikişer nüsha yazılıp, heyet Başkanları tarafından mühürlenerek imza edilir.

-Komisyon yetkisine giren her müracaat için ayrı karar verir ve bu kararlar üçer nüsha yazılıp bir nüshası müracaatçının dosyasına konur ve birer nüsha taraflara verilir. Ayrıca bu kararların tarih ve numarası aynı tarih ve sıra numaralarıyla Türk Tarafınca saklanacak bir deftere Türkçe ve Mısır Tarafınca saklanacak bir deftere de Arapça olarak kaydedilir.

-Usul Anlaşmasının 13. maddesinde belirtilen yetkili Türk memuru diplomatik statüye haizdir. Türk heyetinin, Kahire'deki temsilcisi sıfatıyla aşağıda yazılı görevleri yerine getirir. Türk-Mısır müşterek Komisyonu Türk Heyeti tarafından gönderilen Türk gerçek ve tüzel kişilerinin Mısır'daki mal, hak ve menfaatleri ila ilgili müracaat dosyalarını, Anlaşmaya göre Mısır yetkili makamları tarafından incelemesini sağlamak üzere Mısır tarafının tayin edeceği sorumlu memura tevdi etmek de yetkili memurun görevleri arasındadır.

İçtüzükte tarafların Teknik Sekretaryalarının kurulmasına ilişkin hüküm getirilmiştir. Buna göre; "*Her iki taraf Komisyonun yetkisine giren dosyaları incelemede Komisyona yardımcı olmak üzere, teknik birer Sekretarya kurarlar. Sekretarya inceleme sonucunu kendi tarafına bildirir*".

Yine İç tüzük içeriğinin, her İki Heyet Başkanının muvafakati ile değiştirilebileceği ve yeni hükümler eklenebileceği hüküm altına alınmıştır.

3.1.1.2. İkinci Alt Komite

İkinci Alt Komiteye, Tapu ve Kadastro Genel Müdürü Halim Çorbalı başkanlık etmiştir. Bu Alt Komite, Millileştirme ve diğer tedbirlerle ilgili Mısır Mevzuatının incelenmesi; Bu mevzuat karşısında sözleşme hükümlerinin değerlendirilmesi ve Türk tarafınca, dosya çalışmalarında saptanacak yolun tespiti konularını ele almıştır. Bu alt komite müzakerelerinin başlangıcında, Mısır tarafı, dosyaların Türk tarafınca ön bir incelemeden geçirilerek eksik veya değersiz olanların Mısır tarafına; intikal ettirilmemesi hususunun üzerinde durmuş ve ayrıca Türk Müracaat beyannamelerine eklenecek hak gösterici belgelerin çok kapsamlı olmasını istemiştir. Müzakereler sonunda kabul edilen alt komite raporunun 3 ve 5'nci maddeleriyle, Mısırlıların bu istekleri bertaraf edilmiş ve hakka ışık tutucu, ancak kesin bir mahiyet taşımayan bir belgenin dahi, beyannameye eklenmesi ile Mısır tarafına bu tür dosyaları inceleme mükellefiyetini yüklemiştir.

Alt Komitenin müzakerelerinde, ayrıca, Türk hak sahiplerinin Vakıf malları üzerindeki hakları da açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, Mısır kanunları uyarınca, vakıftaki sıfatı ispat olunduğu takdirde, müracaat sahibi Türk vatandaşlarının Mısır'daki vakıflarındaki hak ve taşınmazını aynen alacağı; ancak, Vakfın içerdiği mallar şu veya bu şekilde kısıtlayıcı tedbire maruz kaldığı takdirde, Mısır Hükümetinin tazminatı, anlaşmaya göre hak sahibine ödeyeceği belirlenmiştir.

3.1.1.3. Üçüncü Alt Komite

Üçüncü Alt Komite; Ticaret Bakanlığı İthalat Genel Müdürlüğü Şube Müdürlerinden Ali Ateş'in başkanlığınca toplanmıştır. Sözleşmenin uygulanması henüz tazminat safhasına gelmediğinden, Alt Komite müzakerelerinde geleceğe yönelik görüş alışverişinde bulunulmuştur. Mısır tarafı ayrıca, tazminat hesaplarıyla ilgili olarak, T.C.Merkez Bankasına iki Merkez Bankası arasında imzalanması gereken bir tasarı sunmuştur. Türk tarafınca bu tasarının ilgili kuruluşlar tarafından inceleneceği ve cevabın Mısır tarafına bildirileceği söylenmiştir. Ayrıca, Mısır tarafının verdiği bilgilere göre, o tarihte Mısır bankalarından yaklaşık olarak Türklere ait 901.496 Mısır Lirası bloke para bulunmaktadır. Bunlar ile ilgili olarak, alt komite raporunda "bu meblağ Anlaşmanın kapsamına giren Türk vatandaşlarının

ibraz edeceği belgelere ve meblağdan Türkiye Hükümeti hesabına transfer olunacak % 65 e göre değişir."denilmiştir[48].

3.1.2. Birinci Dönem Emlâk Müzakerelerinin Sonucu

Birinci Dönem Emlâk Müzakerelerinde kabul edilen çeşitli belgelerdeki hükümlerin bir araya getirilmesi sonucunda, bu belgelerle emlâk sözleşmesinde ve eklerinde yer almamış bulunan ve bir esasa bağlanmasına ihtiyaç duyulan hususların sözleşmeye ek sayılacak bir akdi düzene kavuşturulması imkânı sağlanmıştır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.

-Her türlü müracaat dosyasının Mısır tarafınca incelenmesi,

-Eksik bilgi dolayısıyla Mısır tarafının dosyaları reddetmesinin önlenmesi,

-Gerekli eksik bilgilerin Mısır tarafınca sağlanmasının esasa bağlanması,

-Vakıf mallarındaki hak sahiplerinin mülkiyet durumlarının açığa kavuşturulması,

-Çalışma dilinin yeniden düzenlenmesi,

-Müracaat dosyalarının ön incelenmesinin Yetkili Mısır mercicilerine iletilmeden önce müştereken yapılmasının sağlanması,

-Kahire'deki Türk yetkili memurunun ilgili bütün Mısır makamları ile anlaşmanın uygulanmasına ilişkin konularda temas imkânının sağlanması.

Ayrıca, Heyet halinde yapılan müzakerelerde, Mısır Heyeti Başkanı sözleşmede öngörülen 1 yıllık sürenin, zaman geldiğinde iki yıla çıkarılmasının başka bir deyimle, 1 yıl daha uzatılmasının, zor olmayacağı hususunda sözlü taahhütte bulunmuştur. Bunun yanı sıra, yine, Mısır tarafı vakıflar üzerindeki hak düşürücü sürelerin bertaraf edilmesi için, mevzuatları ile ilgili sürekli hukuki yorumları yapacağını da beyan etmiştir[49].

Yapılan bu birinci dönem toplantıları sonunda, Bakanlar Kurulu'nun 21.6.1982 tarih, 8/4939 sayılı kararıyla kurulmuş bulunan Türk-Mısır Müşterek Komisyonu Türk Heyetine vatandaşlar tarafından tevdi edilmiş bulunan müracaat dosyalarının yeni düzenlemeler ışığında eksiklerinin tamamlanarak, Mısır tarafına süratle iletilmesinin sağlanması üzerinde

---

[48] Üçüncü Alt Komite Raporu Sahife: 10-11)

[49] (Türk Mısır Müşterek Komisyonu Türk Heyeti Genel Sekreterliğinin …… … sayılı yazısı)

durulmuştur.

Mısır tarafı, müzakereler sırasında Türk vatandaşlarının Mısır'da bulunan vakıflardaki hakları konusunda ise, Mısır Kanunlarına göre, vakıftaki sıfatı ispat olunduğu takdirde müracaat sahibi Türk vatandaşının vakıftaki hak ve taşınmazını aynen alacağı, ancak vakfın içerdiği mallar devletleştirme, el koyma ve tarım reformuna girdiği takdirde, Mısır Hükümetinin tazminatı, Anlaşmaya göre, devletleştirme, el koyma veya tarım reformu kanunları uyarınca ödeyeceği hususlarında bilgi vermiştir.[50]

Türkiye-Mısır Müşterek Komisyonunun Birinci Dönem Toplantıları sonunda, 11 Kasım 1982 günü yapılan Ortak Basın Açıklamasında özetle "*Tazminat Anlaşması ve eklerinde olduğu gibi, Mısır tarafından el konulan Türk vatandaşlarının hak ve menfaatlerinden söz edilmektedir. Daha önemlisi, bu kişilerin hak ve taşınmazını aynen alacağı, buna imkân olamadığı takdirde ise, tazminat ödeneceği açıkça taahhüt edilmektedir*" denilmiştir.

Bu hususlar değerlendirildiğinde hak sahibi kişilerin vakıflardaki hak ve taşınmazlarının aynen kendilerine iadesinin, tazminat ödenmesinden çok daha karlı olacağı düşünülmektedir. Gerçekten, Tazminat Anlaşmasının 5'inci maddesi uyarınca: " ... Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişiler hak ettikleri tazminatın % 65'ini" alabilecektir. Ayrıca, bu miktar da defaten ödenmemektedir. Türkiye-Mısır Tazminat Anlaşması ve eklerinin hükümlerine uygun olarak, Türk vatandaşları tarafından yapılacak müracaatlar, Türk Heyetinin kabul ederek, ilgili Mısır makamlarına intikal ettirmek zorunda olduğunu; bu müracaatların özüne müteallik iddia ve itirazların ise yargı organlarınca çözümlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Basın açıklamasında; ayrıca Anlaşmada belirtilen Mısır Arap Cumhuriyetince Mısır'da uygulanan çeşitli kanunlarla, mevzuat hükümleri ve tedbirlerden hakları haleldar olan Türk vatandaşlarına ait mal hak ve menfaatlerin tazmininin öngörüldüğü belirtilerek 1958 yılında Mısır'da alınmış millileştirme kararından sonra, bu kararın doğurduğu tazminat haklarından özellikle bilgisizlik ve imkânsızlık nedeniyle faydalanamamış Türk vatandaşlarının da faydalanması amacıyla görüşmelerin yapıldığı ve bir nevi adil miras dağılımının sağlanması hedeflendiği hususları da ifade edilmiştir.

---

[50] (Türk Mısır Müşterek Komisyonu Türk Heyeti Genel Sekreterliğinin …… … sayılı yazısı)

Söz konusu basın açıklamasında ayrıca bahsedilen Anlaşma ve eklerinin, hak sahibi Türk vatandaşlarının Mısır Mahkemelerine müracaatlarını kısıtlamadığı gibi, Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin usul Hükümlerinin 14'ncü maddesinde "Türk Mısır Müşterek Komisyonunun müracaatçının isteklerini tamamen veya kısmen reddetmesi, müracaatçının Mısır'da yürürlükte bulunan kanuni hükümler çerçevesinde Mısır Adli ve İdari mercilerine başvurma hakkını kaldırmaz" hükmüne yer verildiği hususlarına da değinilmiştir.

3.2. İKİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI (9-15 EKİM 1983)

Türkiye-Mısır Müşterek Emlâk Komisyonu 10-15 Ekim 1983 tarihleri arasında Kahire'de 2. Dönem toplantılarını yapmıştır.

Taraflar 2. Dönem Toplantılarında Ankara'daki 1'nci dönem toplantılarından sonra yapılmış olan işleri gözden geçirmiştir,

Yapılmış Türk müracaatlarının tamamının vakıflarla ilgili olduğunun tespit edilmesi üzerine, vakıflarla ilgili konuları incelemek üzere vakıf ve benzer konularda uzman Türk ve Mısır sorumlulardan teşekkül eden "Vakıflar Alt Komitesi" kurulması hususunda görüş birliğine varılmıştır. Buna göre Alt Komite, çalışmalarını onaylanmak üzere Müşterek Komisyona sunacaktır.

Söz konusu alt komite 11.10.1983 tarihinde Mısır'da toplanmıştır. Toplantılarda başvuranlardan alınan harç konusu gündeme getirilmiştir. Türk tarafı Diplomatik İlişkiler hakkındaki Viyana Sözleşmesi'ne göre devletlerin birbirlerinden olan taleplerinde birbirlerinden harç almamaları durumunun söz konusu olduğu, bu nedenle Türk Heyeti'nce Anlaşma kapsamında yapılan başvurulardan harç alınamaması gerektiği ifade edilmişse de Mısır tarafı bu başvuruları Devletlerin birbirlerinde olan başvuruları değil de şahıs başvurusu olarak değerlendirdikleri bu nedenle harç tahakkuk ettirdiklerini bildirmiştir.

9-15 Ekim 1983 tarihleri arasında Kahire'de yapılan 2. dönem çalışmalarının ana hatları ve Türk Heyetinin tutumu aşağıda özetlenmiştir:

Türk Heyetinin çalışmalardaki amacını, Türk-Mısır emlâk sorununun esasını Türk vatandaşlarının vakıflar üzerindeki haklarının tescili, tespiti ve tazmininden ibaret olduğunun Mısır tarafına kabul ettirilmesi teşkil etmiştir.

Toplantılarda, Mısır tarafına, incelenmek üzere tevdi edilmiş olan dosyalardan, incelenmesi tamamlanan 60 dosya gözden geçirilmiştir[51]. Söz konusu dosyalardan 29 adedinin olumlu sonuçlandığı görülmüş 31 diğer dosyanın ise Mısır tarafınca menfi yönde sonuçlandırıldığı anlaşılmıştır[52].

Vakıflarla ilgili komitenin kurulmasından sonra sorun vakıf hüccetlerinin temini ile hakların tespitine kalmıştır. Ancak Mısır tarafının ifadelerine göre bu konuda Mısır mevzuatı çok katıdır ve bu bakımdan hüccetlerin hiçbir şekilde başkalarına verilmemesi konusunda Mısır makamlarının kesin kararları vardır[53].

3.2.1. Vakıflar Alt Komitesi Çalışmaları

Türkiye Mısır Müşterek Emlak Komisyonu'nun çalışma süresi zarfında teknik seviyede toplantılar yapmak suretiyle oluşturulan Vakıflar Alt Komitesi'nde Türk Heyeti tarafından Mısır tarafına tevdi edilmiş bulunan 65 dosyayı değerlendirmiştir[54].

Söz konusu Alt Komitede,

Ek değerlendirme neticesinde Mısır tarafı, 34 kadar dosya ile ilgili olarak belgelerin eksik olması gerekçesiyle, hakların kanıtlanmamış olduğu görüşünü savunmuştur. Alt Komitedeki Türk Heyeti temsilcileri ise, bu belge eksikliğinin Mısır tarafının gerekli belgeleri

---

51 (Türk-Mısır Müşterek Emlak Komisyonu II.Dönem 10-15 Ekim 1983 tarihli Toplantı Tutanağı,Kahire)

52 Hüccet: Lugatta delil manasındadır. Eskiden bir hükmü hâvi olsun olmasın hâkim tarafından bir hukukî hadiseye dair tanzim olunan vesikalara hüccet denirken, sonraları hâkim huzurunda ikrar takriri, akitleri ve vasi tayini ve bir hususa izin i'tası gibi hükmü ihtiva etmeyen vâkıalar hakkında yazılan vesikalara ıstılah olmuştur. Hüccetlerde hâkimin mührü vesikanın üstünde ve ilamlarda altında bulunur. Hüccet:Evlilik,boşanma,vasi tayini,arazi anlaşmazlığı,alım-satım,vakıf,vakıf onarımına ilişkin vesikalar Yılmazçelik İbrahim 1950-52 tarihli Gaziantep Şer'iyye Sicilinin tanımı ve fihristi,sayfa 329

53 Türk-Mısır Müşterek Emlak Komisyonu II.Dönem 10-15 Ekim 1983 tarihli Toplantı Tutanağı,Kahire

22 14.Ekim 1983 Tarihli Vakıflar Alt Müşterek Emlak Komisyonu II.Dönem 10-15 Ekim 1983 tarihli Toplantı Tutanağı,Kahire

Türk Tarafına vermemesinden kaynaklandığını belgelerin verilmesi halinde, Türk haklarının belirleneceğini; verilmemesi halinde ise, kaybolacağını Mısır tarafının dikkatine sunarak, ilgili belgelerin verilmesinde ısrar etmiştir. Mısır Vakıflar Bakanlığı temsilcileri belge verme konusunun mevzuatlarına aykırı düştüğünü belirterek, bu hususta taahhütte bulunmaktan kaçınmışlardır.[55]

Ancak, konunun önemi göz önünde tutularak, taraflar neticede Alt Komitenin belgelerin verilmesi konusundaki çalışmalarına kısa bir süre sonra Türkiye'de devam etmesi gereği üzerinde mutabık kalmışlardır.

Toplantılar hakkında yukarıda verilen açıklamalar ışığında, Türk-Mısır Emlâk tazminatı konusunun, esas itibariyle Türklerin vakıf haklarını ilgilendirdiği hususunda, Mısır tarafının mutabık olduğunun belgelenmesi ve bu çerçevede hakların kanıtlanmasının Vakıflar Hukuku çerçevesinde ele alınması prensibini kabul etmesi, bu konuda boşluk bulunduran "Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşma'yı tamamlaması bakımından önemli bir aşama olmuştur.

Ayrıca daha sonraları da vakıf belgelerinin temini konusu, Türk vatandaşlarının haklarının tespiti yönünden büyük önem arz etmesi nedeniyle, sorunun diplomatik seviyede Dışişleri Bakanlığı ve Kahire Büyükelçiliğince yapılan müzakerelerde defalarca dile getirilmiştir.

3.3. T.M.M. EMLAK KOMİSYONU ÜÇÜNCÜ DÖNEM TOPLANTILARI (7-9 KASIM 1984)

3.3.1. Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları

Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komitesi Üçüncü Dönem toplantıları çerçevesinde 2-7

---

[55] 14.Ekim 1983 Komitesi raporu

Kasım 1984 tarihlerinde Ankara'da toplanmıştır.

Toplantılarda Mısır Vakıflar Bakanlığı, Türk Vatandaşlarının haklarını incelemek gerekli araştırmaları yapmak ve bu hususta gerekli işlemleri tesis etmek üzere, Vakıflar Bakanlığında bir komisyon kurduğunu bildirmiştir. Mısır tarafı buna ilaveten Mısır Vakıflar Bakanlığında, anılan Komisyonun olumlu sonuçlanan müracaatlarla ilgili olarak almış olduğu kararları izlemek üzere özel bir komisyonun daha kurulacağını ve Türk tarafına hakların cinsi, mahiyeti ve miktarı ile bunların gelirlerinin akıbeti hakkında tafsilatlı bilgileri iletileceklerini bildirilmiş, ayrıca Türk Vatandaşlarından olumsuz sonuçlanan müracaatları ile ilgili olarak, Türk tarafının isteği üzerine ret kararlarını yeniden gözden geçirmeyi ve ret gerekçelerini Türk tarafına detaylı olarak bildirmeyi kabul etmiştir. Ancak ilerleyen dönemlerde Mısır tarafının bu sözünde durmadığı, birçok başvuruyu sadece beyana dayalı olarak, dayanağı belgeleri sunmadan reddettiği görülmüştür.

Toplantılarda Türk tarafı ayrıca Türk vatandaşlarının haklarının ispatı için gerekli gördüğü belge ve müstenidatın örneklerini elde etmek için yapacakları taleplerin harçtan muaf tutulmasını istemiş, Mısır tarafı ise harçlar kanununda değişiklik yapılmasını gerektireceği cihetle, bu talebin kendi yetkileri dışında kaldığını beyan etmiştir. Alt Komitede bu hususta bir mutabakata varılmamasına binaen, taraflar konunun Türk-Mısır Müşterek Komisyonunda görüşülmesini kararlaştırmışlardır.

Mısır makamları, Türk gerçek ve tüzel kişileri, tarafından yapılan müracaatları incelerken, bu müracaatlara ekli bulunan ve ilgili Türk Mahkemelerince verilmiş olan veraset belgelerini, Usul hakkındaki protokolün 3'ncü maddesi gereğince kabul edeceklerini bildirmiş, ancak Türk Mahkemelerince verilen veraset belgeleri ile Mısır mahkemelerinden verilmiş olan veraset belgeleri arasında mubayenet olması halinde Türk tarafı, anlaşma ve ekleri gereğince Türk veraset belgelerinin bu hallerde de geçerli sayılmasının gerektiğini, ifade etmiştir. Mısır tarafı ise, böyle bir durumda Mısır makamlarınca çıkarılan veraset belgelerinin geçerli olacağını, Türk tarafının bunun aksini düşünmesi halinde Mısır adli makamlarına başvurabileceğini ifade etmiştir. Taraflar konunun da Türk-Mısır Müşterek Komisyonunda görüşülmesini kararlaştırmışlardır. Ancak bu sorun burada çözümlenememiş, Mısır tarafı ilerleyen zamanlarda da Veraset belgelerine ilişkin bu tutumunu ısrarla sürdürmüş

ve sorunu çözümsüzlüğe sürüklemiştir[56].

Türk heyeti, Mısır heyetine Türk Vakıflar İdaresinin Mısır'da vakıf mal varlığı hak ve menfaatleri ile ilgili olarak on yedi adet dosya sunmuştur. Mısır tarafı bu dosyaları inceleyerek bunlardan on bir adet vâkıf hüccetinin Osmanlıca olarak yazıldığını görmüştür. Bu hüccetlerin Türk tarafınca Arapçaya çevrilerek, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere, Mısır tarafına gönderilmesine karar verilmiştir[57].

3.3.2.T.M.M.K. Üçüncü Dönem Toplantısı

Vakıflar Alt Komitesinin toplantılarının tamamlanıp raporunu hazırlamasının akabinde Türkiye- Mısır Müşterek Komisyonu, Üçüncü Dönem Toplantılarını 7-9 Kasım 1984 tarihleri arasında gerçekleştirmiştir.

Ankara'da 2-7 Kasım 1984 tarihleri arasında yapılan Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komisyon Raporu, Müşterek Komisyonunda görüşülerek onaylanmıştır.

3. Dönem toplantılarında olumlu dosyalar hakkında Türk tarafına detaylı bilgiler verileceği ve hakların mahiyeti cinsi, miktarı ile bunların bulunduğu yerlerin açıklanması Mısır tarafınca kabul edilmiştir.

Bugüne kadar çeşitli nedenlerle reddedilen (115) dosyanın Mısır tarafınca yeniden incelenerek Türk vatandaşlarını tatmin edecek şekilde detaylı bilgi verilmesi hakkındaki Türk Heyeti'nin taleplerinin Mısır tarafınca olumlu karşılanmıştır. Ayrıca, 23 dosya Mısır Tarım Reformu kapsamına girdiğinden, bunların Tarım Reformunca incelenerek sonuçlandırılmakta olduğu Mısır tarafınca açıklanmıştır,

3. Dönem toplantılarında olumlu ve olumsuz dosyaların bir kere daha Mısır tarafınca incelenmesi kabul edildiğinden bugüne kadar incelenen tüm dosyaların yeniden Mısır tarafına

56 3.DÖNEM (Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komitesi Raporu 2-7 Kasım 1984

57 Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün hak iddia ettiği bu 17 adet Vakıf ile ilgili durum ayrıca ele alınmıştır.

verilerek incelenmelerinin sağlanması gerektiği hususları belirtilmiştir.[58]

3.4.T.M.M. EMLAK KOMİSYONU DÖRDÜNCÜ DÖNEM TOPLANTILARI

Müşterek Komisyon Dördüncü Dönem toplantısını 23-27 Mart 1986 tarihleri arasında Kahire'de yapmıştır. Müzakerelere zemin oluşturmak amacıyla Bankacılık düzenlemesi ve vakıflar konularını incelemek üzere kurulmuş olan alt komiteler de toplanmış ve komisyona sunulmak üzere konularıyla ilgili raporlarını hazırlamışlardır.

3.4.1.Bankacılık düzenlemesine ilişkin alt komite toplantıları (24 - 25 Mart 1986,Kahire)

Türk Mısır Müşterek Heyeti 4.Dönem Toplantıları kapsamında yapılan Bankacılık düzenlemesine ilişkin alt komite 24 - 25 Mart 1986 tarihleri arasında Kahire'de toplanmıştır.

Taraflar Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile Mısır Merkez Bankası arasında 24.2.1985 tarihinde imzalanmış bulunan teknik düzenlemeyi gözden geçirmişlerdir. Türk tarafı, Tazminat Anlaşmasının uzaması halinde iki Merkez Bankasının 24.2.1985 tarihinde imzalanmış oldukları bu teknik düzenlemenin yürürlük süresinin de uzamış olacağını belirtmiş ve bunun teyidini istemiştir, Mısır tarafı da bunu teyit etmiştir.

Mısır tarafı, Mısır'da bulunan Türk haklarının o tarihe kadar tahminî değerinin 901.496 Mısır Poundu olduğunu ve 4.6.1981 tarihinde imzalanan Türkiye - Mısır Tazminat Anlaşması hükümleri uyarınca Eylül 1984 tarihinde başlamak üzere 4 taksitte transfer edileceğini ifade etmiştir.

Türk tarafı da bu tazminatın yukarıda belirtilen miktarı; geçmesi halinde ödenip ödenemeyeceği imkanını sormuş Mısır tarafı ise "Türkiye-Mısır Tazminat Anlaşması" hükümleri uyarınca bu farklılığın da ödeneceğini ifade etmiş ve ayrıca Anlaşmaya göre şartları uygun olarak verilen taleplerin tamamının tasfiye edileceğini ve 1988 yılı içinde tazminatların tümüyle ödenerek ödeme işlemlerinin bitirileceğini ifade etmiştir. Ancak 2012

[58] TMMK T.H. Sekretaryasının 30.05.1986 tarihli yazısı

yılı itibari ile halen tazminat miktarlarının ödemesi tamamlanmamıştır. Ayrıca Mısır Devleti'nin tecrübe ettiği ihtilal nedeniyle 2011 yılından itibaren içinde bulunduğu kargaşa ortamı doğrultusunda bu meselelerin sonuçlanacağı düşük bir ihtimal olarak görülmektedir. Zira Mısır'da Türk tarafının günümüz itibari ile müzakereler için kendisine muhatap alabileceği meşru bir hükümet kurulamamıştır.

3.4.2 Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları (24-25 Mart 1986, Kahire)

Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komitesi Türk Mısır Müşterek Komisyonunun 4.Dönem toplantıları çerçevesinde 24-25 Mart 1986 tarihleri arasında Kahire'de toplanmıştır. Taraflar arasında vakıflar hususunda yapılan en kapsamlı toplantılardan biri olan bu müzakerelerde Türk vatandaşlarının Mısır vakıflarına ilişkin talepleri ve hakları görüşülmüş, bu konuda yapılmış olan işlemler gözden geçirilmiştir. Ayrıca Türkiye Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce Mısır Vakıflar Bakanlığına sunulan 17 adet tazminat dosyasının değerlendirmesi yapılmıştır.

Bu değerlendirmeleri aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

a) Talep konusu Beşir Ağa Darel Saade Vakfına ait 314 sayılı dosya hakkında ;

Türk tarafı, Beşir Ağa Darel Saade Vakfında hak sahihi Türk vatandaşlarının tazminat alacaklarının bankaya Vakıf adına yatırılmasını talep etmiştir. Mısır tarafı ise, Besir Aga Darel Saade Vakfı'ndaki hak sahiplerinin tazminatlarını bankaya Vakıf adına yatırmaya ve hak sahiplerinin isimleri ile her birine isabet eden meblağı gösteren bir listeyi vermeyi kabul etmiştir.

b)Talep konusu Ebubekir Paşa Şeyhülharem El Mekki Vakfı olan 301 sayılı dosya hakkında;

Mısır tarafı 25.5.1910 tarihli kararı ile Vakfın kurucusunun torunu idaresine verildiğini Arapça hüccetinin bulunmadığını bu bakımdan yeterli İnceleme yapılamadığının bildirmiştir.

Türk tarafı, Mısır makamlarına hüccetiyle birlikte tam bir dosya takdim edildiğini, bu hususta inceleme yapılması halinde vakıf varlığının ortaya çıkarılabileceğini ve bunun Anlaşma gereği Mısır tarafının görevi olduğunu bildirmiştir.

Mısır tarafı, hüccet ve diğer belgelerin Arapça çevirileri Türk tarafınca kendilerine

verildiği takdirde dosyaları yeniden incelemeyi kabul etmiştir.

c-Talep konusu Elhaç İsmail Paşa Vakfı olan 302 sayılı dosya hakkında;

Mısır tarafı bu Vakfın Mehmet Ali Paşa yönetiminden evvel tesis edildiğini, Mehmet Ali Paşa'nın kendi yönetiminden evvel tesis edilmiş tarım arazileriyle ilgili vakıaları devletleştirdiğinden, şahısların bir hakkı kalmadığını, bu Vakfa ait binalar mevcut ise bunun araştırılabileceğini ifade etmiştir.

d) 300 ve 303 ila 309 sayılı toplam 8 adet dosya ile İlgili cevaplar görüşülmüş; Mısır tarafı, bu müracaatları dosyalarındaki hüccetlerin ışığında yeniden incelenmesini kabul etmiştir.

e) Mısır tarafı, 301 ve. 316 sayılı dosyalarda talep konusu vakıfların hayri olduklarından herhangi bir kişinin bu vakıflarda hakkı olamayacağını bildirmiştir.

Türk tarafı ise, bu vakıfların karma vakıf olduğunu ve Türkiye Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Anlaşma hükümlerine göre yeniden dosyaların incelenmesini haklı olarak isteyebileceğini bildirmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün sunduğu dosyaların görüşülmesinden sonra Mısır tarafınca Anlaşma dışı kaldığı bildirilen toplam 126 adet dosya hakkında görüşme yapılmıştır. Mısır tarafı, Anlaşmaya ekli vakıf mektubunda ifade, edildiği üzere, Vakıflar Bakanlığının nezaretinde veya elinde bulunmadığından Anlaşma dışında kaldığını, hak sahiplerinin, Mısır yetkili mahkemelerine müracaat ederek haklarını ispatlamalarının gerektiğini, Mısır makamlarının ilgilisi adına mahkemeye müracaata yetkili olmadığını, ancak, kolaylık olmak üzere Türk tarafına elinde bulunan belgeleri verebileceğini beyan etmiştir.

Türk tarafı, bu Anlaşma ve Eklerinin her türlü Türk hak ve menfaatlerinin tazminini öngördüğünü, Türk hak sahiplerinin teker teker Mısır'a gelip işlerini takip etmelerinin büyük masraf gerektirdiğinden adeta imkânsız bulunduğunu ve bu nedenle Mısır makamlarınca dosyaların 'Anlaşma ve Usul Hükümleri' gereğince incelenmesinin zorunlu olduğunu bildirmiş ve konunun Müşterek Komisyon'da görüşülmesini talep etmiştir, ancak Mısır tarafı, Anlaşmanın bu konuya ilişkin hükümlerine sadık kalınmasının gerektiğini ifade etmiştir.

Türk tarafı, iç tüzüğün 9 (f) fıkrasına göre Türk yetkili memurunun Mısır tarafından

aldığı bilgilere dayanarak hüccet karar (senet,vesika) [59]ve diğer karar örneklerini çıkarmak için tapu ve nüfus dairelerine yapacağı müracaatlara yardımcı olunmasını talep etmiş. Mısır tarafı, Türk yetkili memurunun Türk-Mısır Müşterek Komisyonu içtüzüğüne göre müracaat etmek ve gerekli harcı ödemek suretiyle istenilen belgeleri temin edebileceğini beyan etmiştir.

Toplantılarda Mütevelli veya idarecilerle yönetilen vakıfların durumu da görüşülmüştür. Mısır tarafı, Anlaşma eki üç sayılı mektubun konuya çözüm getirdiğini ve hak sahibinin Vakıflar Bakanlığının nezaretinde veya elinde bulunmayan vakıf mallarını Mısır yetkili mahkemeleri nezdinde talep etmeye ve anılan mektup uyarınca hissesinin ispatı için Vakıflar Bakanlığından belge isteme hakkına sahip olduğunu beyan etmiştir.

Vakıflar Bakanlığı vakıfların idarecileri hakkında sicillerinde kayıtlı bulunan belgeleri Türk tarafına vermeye hazır olduğunu, hak sahibinin veya vekilinin hakkını almak için mahkemeye başvurma hakkına sahip bulunduğunu ve Vakıflar Bakanlığının bu hususta kanuni yetkisi olmadığını beyan etmiştir.

Türk tarafı, Vakıflar Bakanlığının elinde bulunmayıp üçüncü, şahısların elinde ve nezaretinde bulunan vakıf mallarındaki Türk vatandaşlarının haklarının araştırılmasını talep etmiştir.

Türk tarafı, mütevellileri veya idarecileri bulunan vakıflardaki Türk hak sahiplerinin hak ve menfaatlerinin Anlaşma ve ekleri hükümleri gereğince incelenmesinin gerektiğini Vakıflar Bakanlığındaki kayıtlar vasıtası ile idarecilerle resmi irtibat kurulduğunu, buna göre Türk hak sahiplerinin Vakıflar Bakanlığınca araştırılmasının gerektiğini, gerekirse vakıflarla ilgili mektuba ilaveten yeni bir mektup daha yazılabileceğini, beyan etmiştir.

Mısır tarafı, üçüncü şahıslar idaresinde olan vakıfların Türk hak sahiplerinin belirlenmesi için inceleneceğini, Vakıflar Bakanlığının Anlaşmaya göre bu vakıflardaki hakları talep edemeyeceğini bildirmiştir,

Bu konuda görüş birliğine varılamadığından, konunun TMMK'da görüşülmesinde ve Müşterek Komisyon üyesi Mısırlı Hukuk Müşavirinin görüşünün almasında taraflar mutabık kalmışlardır.

Toplantılarda Türk hak sahiplerine ait malların gelirleri konusunda görüşme yapılmıştır. Mısır tarafı, zirai topraklar için 1950 yılından başlayarak 1962 yılına kadar olan

---

[59] http://www.osmanlicaturkce.com/?k=h%FCccet&t=@)

gelirlerin verileceğini bunun dışında kalan mal varlığı gelirlerinin ise 1950 yılından satışına kadar hesaplanarak ödeneceğini beyan etmiştir. Türk Tarafı, Türk hak sahipleri ile ilgili taksimi henüz yapılmamış vakıf hakları ile tasfiyesine gidilmemiş tarım arazilerine ait işlemlerin süratle sonuçlandırılmasını talep etmiş, Mısır Tarafı ise, vakıf haklarının taksimi ve tarım arazilerinin tasfiyesi işlemlerine sürat vereceklerini, ilgili mercilerle bu konuda yazışma yaptıklarını, kısa bir müddet içerisinde işlemlerin yerine getirileceğini bildirmiştir.

Türk Tarafı Türk Mahkemelerince verilen, veraset ilamlarına ilişkin sorunu bu toplantılarda da gündeme getirmiş ve Anlaşma'ya ek Usul Hükümlerinin 3'üncü maddesince bunların Mısır makamları tarafından kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, Türk hak sahiplerine ait nüfus kayıtlarının, Türkiye'de bulunması itibari ile Türk Mahkemelerinin bu kararı verebileceklerini beyan etmiş, Mısır Tarafı ise, Türk veraset ilamlarının kabul edildiğini, ancak, Türk veraset ilamları ile Mısır mahkemelerince verilen veraset ilamları arasında ihtilaf olduğu takdirde hangi ilamın geçerli olacağı konusunda Vakıflar Bakanlığınca bir sonuca varılamadığından yasa gereğince bu hususun Danıştay'dan sorulduğunu, alınacak cevaba göre işlem yapılacağını ve sonuçla ilgili Türk tarafına ayrıca bilgi sunulacağını bildirmiştir.

Toplantılarda ayrıca hayri vakıflar konusu da gündeme gelmiştir. Mısır tarafı bu konuda bazı vakıfların hayri olduğu veya vakfeden veya hak sahibinin mirasçısız ölümü nedeniyle hayri vakfa dönüştüğü belirtilmektedir. Türk Tarafı da bu hususlarla ilgili olarak, hak sahiplerinin ikna edilebilmesi için, kuruluş amacı hayri olan vakıflara ait hüccet örneklerinin verilmesi suretiyle dosyanın işlemden kaldırılması ve vakfedenin mirasçısız öldüğünden hayri vakfa dönüştüğü bildirilen vakıflar için ise mirasçısının mevcut olduğu kanıtlandığı takdirde, haklarının tazmini gerektiği hususlarını talep etmiştir.

Mısır tarafı bazı vakıfların Türk müracaatçılar dışındaki kişilere dağıtıldığı gerekçesiyle bazı talepleri reddetmiştir. Türk tarafı bu hususun da belgeye dayalı olarak yapılmasını talep etmiştir.

Toplantılarda ayrıca aynı ismi taşıyan vakıflarla ilgili husus görüşülmüştür. Türk vatandaşları vakfın tam ismini bilmedikleri için unvanlara ilişkin telaffuz yanlışlığı veya bilgi noksanlığı nedeniyle vakfın tam ismini bildirememişlerdir. Kişilerin bazı aynı isimlerde olan ancak değişik telaffuzlarla anılan vakıflardan hak sahibi oldukları kanıtlanmaktadır. Ancak

bunlardan hangisinde hak sahibi oldukları tespit edilememektedir. (örneğin altı adet Kethüda, dört adet Hurşit Paşa vb.) Bu konuda Mısır tarafının yetkili memura yardımcı olması hususu Mısır tarafından talep edilmiştir.

Miras konusu toplantının bir diğer gündem maddesini oluşturmuştur. Türk tarafı, Devletler Hukuku Kanunlar ihtilafı kurallarına göre miras paylarının dağılımında ve mirasın intikalinde şeriat hükümlerinin değil de Türk Miras hukukunun uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu husus Mısır Medeni Kanunun 17. maddesinde de belirtilmiştir. Söz konusu maddede "miras, vasiyet ve ölüme bağlı tasarruflarda, muris veya vasiyeti yapanın uyruğunda bulunduğu devletin kanun hükümlerinin uygulanması" öngörülmektedir.

3.4.3 T.M.M.K. Dördüncü Dönem Toplantıları

Alt Komite Toplantılarının sonuçlandırılmasını müteakip Müşterek Komisyonun Dördüncü Dönem toplantıları yapılmıştır[60]. Komisyonun çalışmalarında Anlaşmanın uygulanması için yapılan çalışmaları gözden geçirilmiş ve kabul edilen dosyaların tazminat miktarları tespit edilmiştir.

Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komitesi ile iki ülke Merkez Bankaları arasındaki teknik düzenlemeye ilişkin Alt Komitenin 24-25 Mart 1986 tarihleri arasında Kahire'de yaptıkları toplantılara ilişkin raporlar görüşülerek onaylanmış, Türkiye-Mısır Tazminat Anlaşması yürürlük süresinin mektup teatisi suretiyle 4.8.1988 tarihine kadar 2 yıl uzatılmış, Türk vatandaşlarına, itiraz hakları saklı kalmak şartı ile, kısmi tazminat ödenmesi hususları ile Temyiz Mahkemesi'nin Hirase Kanunlarını iptal etmesi sonucu ortaya çıkan durum görüşülmüştür.

Mısır tarafı ayrıca kendilerine verilen 1045 dosya ile ilgili olarak, Mısır yetkili makamlarınca yapılan işlemler hakkında bilgi vermiştir.

Hakları anlaşma yapılmadan önce belirlenmiş olan hak sahiplerinin, T.M.M.K. Üçüncü Dönem Toplantı tutanağının 7'nci maddesinde öngörüldüğü üzere, tercih haklarını

---

[60] Türkiye-Mısır Müşterek Komisyonunun 23-27 Mart 1986 Tarihleri Arasında Kahire'de toplantısı

kullanarak Mısır mevzuatı çerçevesinde tazminatlarının tamamını Mısır'da alabilecekleri gibi, tazminat tutarlarının % 65'inin transferini de talep edebilecekleri belirtilmiştir.

Müşterek Komisyon Vakıflar Alt Komitesi Raporunu gözden geçirmiş ve üçüncü şahısların idaresinde bulunan vakıflar konusu dışındaki hususları onaylamıştır. Üçüncü şahıslar idaresinde bulunan vakıflar konusunda taraflar arasında görüş ayrılığı belirdiğinden, Vakıflar Alt Komitesi Raporunda belirtilen hususların Anlaşma, teati edilen mektuplar ve vakıflarla ilgili kanunların ışığında incelenmek ve en kısa zamanda konunun taraflar arasında görüşülmesi için Türk tarafına bilgi verilmek üzere, Müşterek Komisyonun Mısır tarafı üyesi Hukuk Müşavirine intikal ettirilmesi kararlaştırılmıştır.

Ortak Komisyon, bu tutanağa bağlı Bankalar Arası Teknik Düzenlemeye ilişkin Alt Komite Raporu'nu gözden geçirmiş ve Komitenin çalışma sonuçlarını onaylamıştır.

Türk tarafı, Türk vatandaşlarına, tazminata itiraz hakları saklı kalmak kaydıyla, kısmî tazminat ödenmesini önermiş, Mısır tarafı da bu öneriyi kabul etmiştir.

Türk tarafı ayrıca, Hirase Kanununun Mısır yetkili mahkemesince iptali nedeniyle ortaya çıkan durumu sormuş, Mısır tarafı da, 1981/14-1 sayılı Kanunun Hirase'ye tabi olan yabancıları etkilemediğini ve bu kanunun 5. maddesinin yabancı devletlerle yapılan tazminat anlaşmaları hükümlerinin yürürlükte olduğuna amir bulunduğunu ifade etmiş, bu konuların değerlendirilmesi ile Türkiye Mısır Müşterek Komisyonu 4. Dönem toplantıları sonlandırılmıştır.

3.5. BEŞİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI

3.5.1. Bankacılık Alt Komitesi Toplantıları (20 Haziran 1991)

Bankacılık Alt Komitesi, 17-19 Haziran 1991 tarihleri arasında Türk Mısır Müşterek Komisyonu 5. Dönem toplantıları kapsamında toplanmıştır. Toplantılarda Türk tarafı, Anlaşmaya uygun olarak Türk Merkez Bankası adına açılan Mal ve Turizm hesaplarında bugüne kadar toplanan tutarların çok küçük olduğunu, bu nedenle Anlaşmada öngörülen şartlara uygun olarak kullanılmasının mümkün olmayacağını belirterek, hesap bakiyelerinin yıl sonlarında Mısır tarafınca serbest dövizle transfer edilmesini önermiş, ancak Mısır tarafı,

bu önerinin Anlaşmanın hükümleri ile ters düştüğünü belirterek, söz konusu hesapların bakiyesinin serbest dövizle transfer edilemeyeceğini söylemiştir.

Türk tarafı, bazı tazminatlardan yapılan kesintilerin %25'e vardığını belirterek, bu kesintiler ile ilgili olarak açıklamalar yapılması istemiştir. Mısır tarafı, tazminat bedellerinden yapılan kesintilerin aşağıdaki şekilde olduğunu belirtmiştir.

a)Üç kupon bedeli: Bu bedel (%100), asıl tazminatın arazilerin kira bedelini oluşturur. Bu dönem, 1963/15 sayılı kanunun yayım tarihinde, Mısır'da zirai dönemin bitiş tarihine kadar olan dönemdir. Çünkü kanunun yayımından hemen sonra arazilerin teslim alınması gerekmektedir.

b)Anlaşmanın 7'inci maddesine uygun olarak alınan banka komisyonu,asıl tazminatın %12'sini ve 1963 yılının Mart-Eylül dönemi arasında kamulaştırılan arazilerin kira bedelini oluşturur. Bu dönem, 1963/15 sayılı kanunun yayım tarihinde, Mısır'da zirai dönemin bitiş tarihine kadar olan dönemidir. Burada da kanunun yayımından hemen sonra arazilerin teslim alınması gerekmektedir.

c)Arazi sahibine, tahakkuk eden herhangi bir borç,

d)Mısır'daki Türk Sefaretinin duruma göre masrafları,

Yukarıda belirtilenlere dayanılarak yapılan kesintilerden sonra kalan net tazminat tutarının özel hesaba geçirileceği belirtilmiştir.

3.5.2.Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları (17-19 Haziran 1991)

Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komitesi, Beşinci Dönem Müşterek Komisyonu'nca alınan karar çerçevesinde 17-19 Haziran 1991 tarihinde Ankara'da toplanmıştır. İncelenen konu başlıkları şöyle sıralanabilir;

-Toplantılarda Türk vatandaşlarının tazminat alacaklarına ait dosya işlemlerinin hızlandırılması konusu görüşülmüş, konu ile ilgili olarak Türk tarafı; Türk vatandaşlarının bugüne kadar sadece anlaşma öncesi haklarını ispat eden kişilerin bir kısmına ait paraların transfer edildiğini belirterek, tazminat alacaklarına ait dosyaların anlaşma hükümleri uyarınca biran önce sonuçlandırılmasını ve böylece istihkakların alınmasının sağlanmasını talep etmiştir. Mısır tarafı ise; Vakıflar Bakanlığı'nın, Türk tarafınca belgeleri tamamlanan dosyalar

hakkında gerekli kararları aldığını, Türk tarafının vereceği belgelere göre diğer dosyaları da anlaşma hükümleri uyarınca incelemeye hazır olduklarını, olumlu karara bağlanan dosyalara ilişkin tazminatların transferi konusunda ise, bu hususla ilgili Mısır Merkez Bankasına gerekli bilgilerin verildiği ve tazminatların tarafların bankadaki özel Türk hesabına yatırıldığını belirtmiştir.

Mısır tarafının bu beyanı üzerine Türk tarafı, sadece 4 vakfa ait dosyanın incelendiğini ve bu vakıflara ait 28 kişiye ödeme yapıldığını, bunun haricinde hiç bir dosyanın anlaşma hükümleri gereğince incelenip sonuçlandırılmadığını ilave etmiş ve tedbir alınmasını istemiştir.

-Toplantılarda Tazminat konusu dosyaların biran önce Toprak Reformu İdaresi'ne tesliminin gerçekleştirilmesi konusu gündeme getirilmiş ve bu konunun hızlandırılması Türk tarafınca talep edilmiştir. Türk tarafı; Üçüncü şahısların (mütevelli) yönetiminde bulunan vakıfların yöneticilerinin isim ve adreslerinin Türk tarafına bildireceklerini Mısır tarafının çeşitli toplantılarda taahhüt etmesine karşın, bugüne kadar somut bir netice alınamadığını, bu vakıfların mal varlıkları ile son yöneticilerin isim ve adreslerini bilemediklerini belirterek yardımcı olmalarını, bunların elinde bulunan vakıflara ait zirai toprakların Toprak Reformuna tesliminin sağlanmasını ve tasfiyesi suretiyle Türk hak sahiplerinin haklarının tazminini istemiştir. Mısır tarafı ise Vakıflar Bakanlığı'nda mevcut olan dosyalardaki vakıf yöneticilerinin isim ve adreslerini verebileceklerini, mülhak vakıflar Bakanlık emrinde olmadıklarından bunlara resmen müdahale edemeyeceklerini, ancak ilgililerin Mısır mahkemelerine müracaatla bu vakıflardan haklarını alabileceklerini bildirmişlerdir. Türk tarafı; vatandaşlarının Mısır'a gidip henüz ortaya çıkarılamayan hak ve alacakları için avukat tutarak konuyu takip etmelerinin mümkün olamayacağını, bu konunun Mısır Vakıflar Bakanlığı'nca yerine getirilmesini talep etmiştir. Bu hususta her iki taraf arasında görüş birliğine varılamadığından konunun müşterek komisyona arzına karar verilmiştir.

-Türk veraset belgelerinin hukuki durumu yine gündeme getirilmiştir;

Mısır tarafı; Veraset belgeleri konusunda Mısır Danıştay Genel Kurulunun görüşüne göre Türk mahkemelerinden verilen veraset belgeleri ile Mısır mahkemelerinden verilen veraset belgelerinin eşdeğer belge olduğunu, ancak bu veraset belgeleri arasında farklılık bulunduğunda Mısır veraset belgelerinin esas alınacağını Danıştay'ın görüşüne göre Türk vatandaşlarının haklarını aramak için Mısır Mahkemelerine müracaat edebileceklerini

beyan etmiştir. Bu konuda da görüş birliğine varılamadığından durumun müşterek komisyona arzı uygun bulunmuştur.

Bilgi ve belgelerin verilmesi konusu da müzakereler esnasında gündeme getirilen bir diğer hususdur. Türk tarafı; Anlaşmaya bağlı usul hükümlerinin 10. maddesi ile İçtüzüğün ilgili maddesinde Komisyonun zorunlu göreceği Mısır makamlarında mevcut kayıt ve bilgi örneklerinin verilmesinin öngörüldüğü halde, Mısır tarafının yardımcı olmaması nedeniyle bir çok dosyanın sonuçlandırılamadığını, Mısır Vakıflar Bakanlığında bulunan belge örneklerinin verilmesinde bir sakınca görülmediğini, sadece belgelerin tarih ve numarasının verilmesi halinde yetkili memurca çeşitli Mısır kuruluşlarıyla, Mısır mahkemelerinden belge örneklerinin çıkarılmasına imkân görülmediği bildirilerek Mısır tarafının yardımcı olması talep edilmiştir.

Mısır tarafı; Mısır kanunlarına göre hüccet ve mahkeme kararlarına ait örneklerin verilmesinin yasak olduğunu belirterek, Türk tarafına talep konusu belgelerin sadece tarih ve numaralarını verebileceklerini, Türk tarafının bu bilgilere dayanarak ilgili kuruluş ve mahkemelerden harcını ödemek kaydıyla belge suretlerini çıkartabileceğini ifade etmiş ve Mısır Adalet Bakanlığı'ndan Türk tarafı temsilcisinin bu mercilere başvurduğunda kendisine gerekli kolaylığın gösterilmesini talep edeceklerini bildirmiştir.

Belge örneklerinin verilmesi hususunda, iki taraf arasında görüş birliği sağlanamadığından konunun müşterek komisyona sunulması kararlaştırılmıştır.

Toplantılarda ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait 17 adet dosya ile ilgili konular görüşülmüştür. Mısır tarafı, bu vakıfları tek tek görüşmeye hazır olduklarını, ancak ellerinde vakfiye örneklerinin özetleri bulunduğunu, vakfiyelerin tam metinlerinin kendilerine verilmesi halinde dosyaların incelenebileceğini belirtmişlerdir. Türk tarafı; Vakfiyelerin tam örneklerinin ayrıca sunulacağını ve bunların ışığında dosyaların görüşülmesini kabul etmiştir.

-Özel mülkiyete ilişkin gayrimenkuller konusu Komisyon'da ele alınan bir diğer konudur. Türk tarafı, özel mülkiyete ait zirai arazilerin bir an önce toprak reformu İdaresi'ne teslimiyle, tazminatların ödenmesinin sağlanmasını talep etmiştir. Mısır tarafı; bu konuda yardımcı olacaklarını ve özel mülkiyete ait zirai topraklarla ilgili dosyaların Toprak Reformu İdaresi'ne en kısa zamanda devrine yardımcı olacaklarını ifade etmişlerdir.

-Toplantılarda diğer hak sahiplerinin haklarının verilmesi konusu ele alınmıştır. Türk tarafı; aynı kişinin mirasçıları arasında olup, küçüklük veya herhangi bir nedenle bizzat

müracaat etme imkanı bulamayan mirasçıların Türkiye-Mısır Vakıflar Alt Komitesinin 18-23 Şubat I985 tarihli tutanağının 5.maddesinde kabul edildiği şekilde uygulanması suretiyle diğer mirasçıların da hak sahibi olduklarının kabulü ile tazminatlarının transferi gerektiğini bildirmiş, Mısır Tarafı ise; Alt Komite Raporunun Müşterek Komisyonca onaylanmadığından bu maddenin uygulanmasının mümkün olmadığını beyan etmiştir. Taraflar arasında görüş birliğine varılamadığından konunun müşterek komisyona sunulmasına karar verilmiştir.

Türk tarafı; hüccetlerine[61] göre bazı vakıfların tamamen hayri olduğu veya bazı vakıflardaki hak sahiplerinin mirasçısız öldüğü iddiasıyla bazı taleplerin reddedildiğini bildirerek, bu konuda Türk hak sahiplerinin ikna edilebilmesi için kuruluş gayesi hayri olduğu veya sahibinin mirasçısız öldüğü belirtilen vakıflara ait hüccet örneklerinin veya belgelerin ibrazını talep etmiştir. Mısır tarafı; kuruluş gayesi hayri olan vakıflara ait hüccetlerin tarihlerini verebileceklerini, zürriyeti bittiği gerekçesiyle hayri vakfa dönüşen vakıf dosyalarını ise Türk tarafının ibraz ettikleri veraset belgesine göre inceleyeceklerini belirtmişlerdir.

Türk tarafı; bazı vakıflardaki hakların Türk müracaatçıları dışındaki kişilere dağıtıldığı gerekçesiyle bir kısım taleplerin reddedildiğini belirterek Türk vatandaşlarının haklarının zayi olmaması ve ikna edilebilmeleri için bu vakıfların hangi belgelere dayanarak kimlere dağıtıldığının bildirilmesini talep etmiştir. Mısır tarafı; dağıtıma esas olan mahkeme kararlarını veya Taksim Komisyonu kararlarını vermeye hazır olduğunu, bu bilgilerle Türk tarafının ilgili kuruluşlara müracaat edebileceklerini belirtmiştir. Bu konuda görüş birliğine varılamadığından müşterek komisyona sevkine karar verilmiştir.

-Kaydı bulunmadığından reddedilen dosyalar konusuna da değinilmiştir.

Türk tarafı; hücceti Türkiye'de veya Mısır'da olup da, mevkufatı Mısır'da bulunan Türk vatandaşlarına ait vakıfların mevkufatlarının yerinde tespit edilerek değerlendirilmesini talep etmiştir. Mısır tarafı; konuyu ikiye ayırarak Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel

---

[61] **HÜCCET:** Lugatta delil manasınadır. Eskiden bir hükmü hâvi olsun olmasın hâkim tarafından bir hukukî hadiseye dair tanzim olunan vesikalara hüccet denirken, sonraları hâkim huzurunda ikrar takriri, akidleri ve vasi tayini ve bir hususa izin i'tası gibi hükmü ihtiva etmeyen vâkıalar hakkında yazılan vesikalara ıstılah olmuştur. Hüccetlerde hâkimin mührü vesikanın üstünde ve ilamlarda altında bulunur (http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=30#H)

Müdürlüğüne ait vakıf dosyalarını, vakfiyelerde belirtilen mevkufata göre yeniden değerlendireceklerini, diğer başvurular için vakfiyenin tarih ve numarası ile verildiği yer ve mevkufatın bulunduğu yer ve tamamlayıcı herhangi bir bilgi verildiği taktirde yeniden inceleneceğini ifade etmiştir. Bu konuda taraflarca mutabakata varılamadığından konunun müşterek komisyonda görüşülmesi uygun bulunmuştur.

Türk tarafı; Türk vatandaşlarının unvanında telaffuz hataları veya bilgi noksanlığı nedeniyle hak iddiasında bulundukları bazı vakıf isimlerini tam olarak belirleyemediklerini belirterek aynı isim altında bulunan vakıfların belirlenmesinde yardımcı olunmasını talep etmiştir. Mısır tarafı; İyi niyet dayanarak bu konuda Türk hak sahiplerine her türlü yardıma hazır olduklarını beyan etmişlerdir.

Miras hükümlerinin uygulanması konusu toplantılarda ele alınan bir diğer konu başlığı olmuştur.

Türk tarafı; Miras paylarının dağılımında ve mirasın intikalinde Devletler Özel Hukukuna göre Türk Miras Hukukunun uygulanmasını isteğini tekrar dile getirmiştir. Mısır Tarafı; miras, vasiyet ve ölüme bağlı tasarruflarda Türk Miras Hukukunun uygulanacağını bildirmiş ancak, evlat edinilenlerin (evlatlığın) hakları konusunda Mısır Medeni Kanunun 28. maddesine göre evlatlıkların mirasçı olmalarının mümkün olmadığını belirterek Türk Medeni Kanununun bu konuda uygulanamayacağını ifade etmişler, vasiyet konusunda bir sorun bulunmadığını ve bu konuyla ilgili dosyayı yeniden inceleyerek neticesini Türk tarafına bildireceklerini belirtmişlerdir.

3.6.ALTINCI DÖNEM TOPLANTILARI (11-16 EKİM 1992)

3.6.1.Vakıflar Alt Komitesi Toplantıları (12 -13 Ekim 1992)

Türkiye - Mısır Vakıflar Alt Komitesi, Müşterek Komisyonun Altıncı Dönem Toplantıları çerçevesinde, 12 -13 Ekim 1992 tarihleri arasında Kahire'de toplanmıştır.

Toplantıda, Türk vatandaşlarının Mısır vakıflarındaki haklarına ilişkin talepleri ve bu konuda elde edilen sonuçlar genel olarak görüşülmüş ve Türk vatandaşlarının, iki ülke arasında 4.6.1981 tarihinde imzalanan Anlaşma uyarınca Mısır'daki mal, hak ve menfaatleriyle ilgili olarak gündemde yer alan aşağıdaki hususlar müzakere edilmiştir.

Türk tarafı üçüncü şahısların yönetiminde bulunan vakıfların, yöneticileri veya bu vakıflar hakkında ellerinde yeterli bilgi olmadığından, hak ispatı hususunun kendileri için büyük bir sorun yarattığını, gerektirdiği mali külfet dolayısıyla hak sahiplerinin taleplerini cevaplandırmayan yöneticilere dava açmak için Mısır'a gelmelerinin çok zor olduğunu ve Türk Hükümetinin Mısır vatandaşlarına karşı dava açmayı uygun görmediğini ifade etmiştir ve Mısır tarafının Türk tarafıyla işbirliği yaparak, Anlaşma uyarınca Türk vatandaşlarına tazminat ödenmesi için yöneticilerden, uhdelerinde bulunan vakıfların teslim alınmasının sağlanmasını talep etmiş ve mütevellilerin listesini Mısır tarafına vermiştir.

Mısır tarafı; bu konunun en son Haziran 1991 tarihinde Ankara'da olmak üzere daha önce bir çok toplantıda görüşüldüğünü ifade ederek vakıfların ikiye ayrıldığını belirtmiştir.

a)Vakıflar Bakanlığının yönetiminde bulunan vakıflar; bu vakıfların sahipleri hüccetleri tescil ettirmiş veya vakıfları Vakıflar Bakanlığına teslim etmiştir. Bu vakıftaki haklar hak kanıtlandığında hak sahiplerine verilmektedir.

b)Üçüncü şahısların yönetiminde bulunan vakıflar; bu vakıfların çoğu tescil edilmemiş ve Vakıflar Bakanlığına teslim olunmamıştır.

Mısır tarafı buna rağmen varılan mutabakat uyarınca Bakanlığın konuyu bu amaçla kurulan komisyonda incelediği ve hakkın mütevelliden doğrudan veya Mahkeme yoluyla talep edilmesinde kullanılmak üzere hak sahiplerine ispatlı sıfat belgeleri verdiğini, Bakanlığın, Türk Yetkili Memuru ile işbirliği yaparak, mütevellilerden Türk vatandaşlarının, haklarının talep edilebilmesi veya Anlaşma uyarınca yargı mercilerine başvurulabilmesi için dosyalarındaki bilgileri vermeye hazır olduğunu, ancak dava açılabilmesi için Türk vatandaşlarının, dava açma yetkisi tanıyan 'Türk makamlarından onaylı bir vekâletname vermesi gerektiğini bunun yanısıra Türk Hükümetinin de Anlaşma uyarınca dava açabileceğini zira Devletler Özel Hukuku bu hakkı tanıdığı hususlarını belirtmiştir.

Taraflar arasında görüş birliğine varılamadığından konunun Müşterek Komisyon'a sunulmasına karar verilmiştir.

Türk tarafı, çok sayıda başvurunun reddolunduğunu, Türk vatandaşlarının bu

sonuçlara itiraz ettiklerini ve müracaat sahiplerini ikna edebilmek için vakıf hüccetlerinin temininin gerektiğini ifade etmiştir.

Mısır tarafı; iki ülke arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde, Uluslararası İşbirliği Bakanlığının Mısır Vakıflar Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı ile işbirliği yaparak Tapu Müdürlüğünden, ilgili mahkemelerden ve Taksim Komisyonlarından hüccetlerin çıkartılması için gerekli yardımda bulunduklarını, 36 adet hüccet ve 30 adet Taksim Komisyonu kararı temin edildiğini, bu belgelerin çıkartılmasının kolaylaştırılması için Bakanlık düzeyinde girişimde bulunulduğunu, Vakıflar Bakanlığının, Türk tarafına hüccet suretlerini vermesi hususunda ise, bazı şahısların hüccet suretlerini alarak üzerinde değişiklik yaptıkları ve mahkemelerden Türk ve Mısır taraflarına zarar verebilecek kararlar çıkarttıkları tespit edildiğinden, hüccet suretlerinin verilmemesini öngören karar çıktığını ifadeyle, hüccetlerin ve belgelerin Tapu Müdürlüğünden, ilgili mahkemelerden ve Taksim Komisyonlarından çıkartılması için gerekli bilgilerin verileceğini, bu hususta devamlı olarak Türk Yetkili Memuru ile işbirliği yapıldığını belirtmiştir.

Türk tarafı; Türk vatandaşlarının bilhassa ehlî ve hayri karma vakıflardaki haklarını bilmek istediklerini ifadeyle, müracaatlarının talep konusu vakfın hayri olduğu gerekçesi ile reddedildiği hususunda ikna edilebilmelerini teminen kanıtlayıcı belgeler verilmesini istemiş ve sonradan hayri sıfatına dönüşen ehlî vakıfların kuruluş şartlarının uygulanmasını talep etmiştir.

Mısır tarafı; hayrî vakıfların Anlaşma kapsamı dışında kaldığını, Mısır Vakıflar Bakanlığının ehlî vakıflarda hak sahibi olan Türk vatandaşlarına ispat-ı sıfat belgesi verdiğini, vakıf hayrî ve ehlî olarak karma vakıflar için ise, Vakıflar Bakanlığı'nın vakfın ehlî bölümü için hak sahiplerine yine ispat-ı sıfat belgesi verdiğini, Anlaşmada müracaatlar için belirli bir süre öngörülmüş olduğunu, hüccetler için ise, mutabakata varıldığı üzere, Uluslararası İşbirliği Bakanlığının Türk Yetkili Memuru ile işbirliği yaparak bunların ilgili makamlardan temin olunacağını ifade etmiştir.

Türk tarafı; Taksim Komisyonu ve Tarım Reformunda bulunan dosyaların takibini ve sonuçlandırılmasını talep etmiştir. Mısır tarafı ise; Taksim Komisyonunun bir kazaî makam olmasına rağmen Uluslararası İşbirliği Bakanı Hukuk Müşavirinin Komisyon Başkanı ile temasa geçtiğini, Başkan'ın memnuniyetle yardım edeceğini bildirdiğini ve böylece 30 adet karar suretinin alındığını, bu suretlerin Türk Yetkili Memuruna teslim edildiğini, Uluslararası

İşbirliği Bakanlığının, Türk tarafının kendilerine isteklerini bildirdiği takdirde, istenilen kararların Taksim Komisyonundan alınması için yardım edeceğini, diğer yandan Tarım Reformu İdaresi tarafından isimleri bildirilen 5 vakıfla ilgili olarak Mısır tarafının Taksim Komisyonu nezdinde gerekli girişimde bulunarak Türk vatandaşlarının haklarının belirlenmesi için sonuçların Tarım Reformu İdaresi'ne bildirilmesini sağlayacaklarını ifade etmiştir.

Türk tarafı; bu toplantılarda Türk Veraset Belgelerinin hukuki durumunun açıklığa kavuşturulmasını, bu meyanda veraset belgelerine dayanmayan İspat-ı sıfat Komisyonu kararlarının veraset belgeleriyle uyumlu hale getirilmesini talep etmiştir. Mısır tarafı ise; Türk mahkemelerinden verilen veraset belgeleriyle Mısır mahkemelerinden verilen veraset belgeleri arasında mubayenet bulunduğu takdirde, bu belgelerden hangisinin geçerli sayılacağı hakkında Danıştay'ın görüşünün alınması hususunda önceden mutabakata varıldığını, Danıştay'ın veraset belgeleri arasında mubayenet bulunmadığı takdirde, Türk veraset belgelerinin Mısır makamlarından verilmiş olan belgeler gibi geçerli sayılacağını, ancak mubayenet bulunduğu takdirde, Mısır veraset belgelerinin geçerli sayılacağını, hakkı haleldar olanın Usul Hükümlerinin 14. maddesi uyarınca Mısır'da yürürlükte bulunan kanunî hükümler çerçevesinde Mısır adlî ve idari mercilerine başvurabileceği görüşünü ifade etmiştir.

Türk tarafı; hücceti Türkiye de olup da, mevkufatı Mısır'da olan Türk vatandaşlarına ait vakıfların mevkufat yerine göre değerlendirilmesini talep etmiştir. Mısır tarafı; Mehmet Ali Paşa Mısır'da zirai toprak mülkiyetini lağvetmiş olduğundan, Mehmet Ali Paşa döneminden önce düzenlenen hüccetlerin işlem göremeyeceğini, hüccet bu dönemden sonra düzenlenmiş ise, değerlendirilmesi için Vakıflar Bakanlığının gereğini yapacağını ifade etmiştir.

Taraflar Mısır Hükümetinin Anlaşma'da belirtilen kanunî süre içerisinde aynı vakıftaki diğer mirasçılarla birlikte müracaat etmemiş olanlara müracaat edebilmeleri için 15 Aralık 1991 tarihinden itibaren bir yıl süre tanınması hususunda varılan karar çerçevesinde Türk tarafınca Mısır Vakıflar Bakanlığına tevdi olunan dosyaların durumunu görüşmüştür.

Türk tarafı; sürenin daralmış olması nedeniyle, daha sonra müracaatta bulunabilecek hak sahibi Türk vatandaşlarının haklarının kaybolmaması açısından, Mısır tarafına intikal eden dosyalarda mevcut veraset belgelerinde isimleri geçen şahısların hakları ispatlanıncaya

kadar “müracaat sahibi” olarak kabul edilmelerini talep etmiştir.Mısır tarafı, Türk tarafı ise bu talebe net bir cevap vermemiştir.

3.6.2.Müşterek Komisyon Toplantıları (11-16 Ekim 1992)

Türk-Mısır Müşterek Emlak Komisyonu, 6. Dönem Toplantısı Kahire'de 11-16 Ekim 1992 tarihleri arasında yapılmıştır. Toplantılarda Anlaşmanın uygulanmasında elde edilen sonuçlar görüşülmüş, Müşterek Komisyonun müzakerelerini altlık teşkil etmek üzere 12-13 Ekim 1992 tarihleri arasında toplanan Vakıflar Alt Komitesi ile Bankacılık ve Maliye Alt Komitesi raporları değerlendirilmiş ve Müşterek Komisyona intikal ettirilen görüş ayrılıkları dışındaki hususları onaylamıştır.

Müşterek Komisyon, üçüncü şahısların yönetiminde bulunan Vakıflar ile ilgili olarak, Mısır makamlarının, Yetkili Türk Memuru ile işbirliği yapılması, Türk vatandaşlarının mütevellilerden haklarının talep edilmesi veya gerektiğinde hak sahipleri veya vekilleri tarafından dava açılabilmesi için, Vakıflar Bakanlığının bu amaçla kurulan komisyonuna müracaatlarının incelenerek hak sahiplerine ispat-ı sıfat belgesi verileceği hususunu teyit etmiştir.

Komisyon, Mısır Hükümetinin Anlaşmada belirtilen kanuni süre içerisinde aynı vakıftaki diğer mirasçılarla birlikte müracaat etmemiş olanlara müracaat edebilmeleri için 15 Aralık 1991 tarihinden itibaren bir yıl süre tanınması hususunda varılan karar çerçevesinde Türk tarafınca Mısır Vakıflar Bakanlığına tevdi olunan dosyaların durumunu görüşmüştür.

Türk tarafı, sürenin daralmış olması nedeniyle daha sonra müracaatta bulunabilecek hak sahibi Türk vatandaşlarının haklarının kaybolmaması açısından Mısır tarafına intikal eden dosyalarda mevcut veraset belgelerinde isimleri geçen şahısların hakları ispatlanıncaya kadar müracaat sahibi olarak kabul edilmelerini talep etmiş, Mısır tarafı ise, Türk tarafının talebini yasalar uyarınca cevaplandıracağını vaat etmiştir[62].

[62] (11-16 EKİM 1992 6.Dönem Toplantı Protokolü, Kahire)

3.7. YEDİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI (2 ve 3 Haziran 1997)

7. Dönem Türk-Mısır Ortak Emlak Komisyonu Toplantısı 2 ve 3 Haziran 1997 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır. Müşterek Komisyon Türk vatandaşlarının Mısır'daki hak ve menfaatlerinin tazmini ile ilgili olarak sürüncemede kalmış bulunan konulara kesin çözümler bulma yollarını araştırmıştır. Bu Dönem Toplantıları kapsamında alt komite çalışmaları yapılmamış ve Müşterek Komisyon konuları direk olarak ele almıştır. Zira daha önce yapılan dönem toplantıları kapsamında oluşturulan alt komite toplantılarında bu hususlar etraflı bir şekilde bir biçimde ele alınmış ve hazırlanan raporlar Komisyonun incelemesine sunulmuştur.

Toplantı sırasında, Türk tarafınca gündeme getirilen "Mısır'da Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tanzimine İlişkin Anlaşma'nın uygulanması ile ilgili hususlar ele alınmıştır.

Ortak Komisyonda temel olarak; Vakıflarla ilgili, Tarım Reformu ile ilgili ve Mısır Merkez Bankasında Türk Merkez Bankası hesaplarında tutulan tazminat miktarlarının transferleriyle ilgili konular görüşülmüştür

Vakıflarla ilgili olarak, Türk tarafı hayri vakıflar konusunu gündeme getirmiş ve hayri vakıf olmaları nedeniyle reddedilen müracaatları ilgilendiren ve söz konusu vakıflara ait orijinal vakfiyelerin veya hüccetlerin Mısır makamlarınca Türk tarafına verilmesini talep etmiştir.

Taraflar halen Toprak reformunca teslim alınmayan vakıflara ait dosyaların Kahire'deki Türk Büyükelçiliğince Mısır Toprak Reformu İdaresine tevdi edilmesini, böylece İdarenin, bu dosyaların 1963/15 sayılı Mısır Kanununa uygun olup olmadıklarını iki hafta içinde belirlemesini kararlaştırmışlardır.

Mısır tarafı, bu dosyalarla ilgili olarak, hak sahiplerinin taleplerini sonuçlandırmaları yolundaki faaliyetlerine yardımcı olmak için Vakıflar Bakanlığı, Tarım Reformu İdaresi temsilcileri ve Ekonomi ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı Hukuk Danışmanının katılımı ile oluşacak bir komite kurulmasını kabul etmiştir. Söz konusu Komitenin, Türk vatandaşlarının müracaatlarını takip eden Kahire'deki Türk Büyükelçiliğinin bir görevlisi ile işbirliği yapmasına da karar verilmiştir.

Uzun süren müzakereler neticesinde Mısır tarafı talep edilen ehli vakıf hüccetlerinin fotokopilerinin Türk tarafına verilmesini kabul etmiştir.

Türk Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün hak sahibi olduğu ve Mısır makamlarına teslim edilmiş olan 17 dosya hakkında ise, Mısır tarafı Türk tarafınca yeterli belgelerin takdimi halinde reddedilen 16 dosyayı yeniden incelemeyi kabul etmiştir

Mısır tarafı, müracaatçılarının 1958/122 sayılı kanun uyarınca belirlenen zaman süresi içinde müracaatlarını yapmamış olmaları nedeniyle reddedilen başvuru dosyalarını, dosyaların özü nedeniyle değil, hatalı usul işlemlerine dayanılarak reddedilmiş olmaları halinde, hukuki komitelerce yeniden incelemeyi kabul etmiştir.

Tarım Reformu konusu ile ilgili olarak Mısır tarafı, 1963/15 sayılı Kanun uyarınca mütevelliler tarafından yönetilen Türk özel mülkleri ve vakıflar ile ilgili olarak bilgi temin edilebilmesi amacıyla Kahire'deki Türk Büyükelçiliği ile Tarım Reformu İdaresi arasında işbirliği kurulması yolundaki Türk tarafınca yapılan öneriyi kabul etmiştir

Müzakerelerde Türk tarafı, tazminatlarının transferlerini de gündeme getirmiş Mısır Tarafının bu hususu gerçekleştirmesini istemiş, Mısır Tarafı bu talebe olumlu yaklaşmıştır.

3.8.SEKİZİNCİ DÖNEM TOPLANTILARI (19-21 ŞUBAT 2000)

3.8.1. T.M.M.K. Sekizinci Dönem Toplantıları

Türkiye - Mısır Ortak Emlak Komisyonu 8. Dönem Toplantısı Kahire'de 19-21 Şubat 2000 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu dönem toplantıları kapsamında da alt komite çalışmaları yapılmayarak, belirlenen gündem maddeleri üzerinde Komisyon direk olarak müzakere yapmıştır.

Toplantılarda 7. Donem Toplantısındaki hususlar gözden geçirilmiştir.

Anlaşmanın yürürlük süresi 4 Ağustos 2000 tarihinde sona ereceğinden ve bu tarihe kadar müracaat dosyalarının karara bağlanması imkânsız bulunarak, Anlaşma süresinin iki yıl daha uzatılması kararlaştırılmıştır.

Bu dönem toplantılarında Türk tarafı, hak sahiplerinin dosyalarının tamamlanması için gerekli olan, ancak yalnızca Mısır'da bulunan belgelerin, Kahire'deki yetkili memuru aracılığı ile Mısır makamlarından sağlanmasının bir esasa bağlanmasını istemiş ve yine Mısır tarafı bu hususta yardımcı olacaklarını beyan etmiştir.

Toplantılarda Türk tarafının önerisi ve tarafların görüş birliğine varmaları üzerine Müşterek Komisyon'a yardımcı olmak amacıyla teknik birer sekretarya kurulması kararlaştırılmıştır. Taraflar ayrıca bu Teknik Komisyonun kendisine verilecek 30 adet dosya hakkında Müşterek Komisyona sunulmak üzere rapor hazırlamasına karar vermişlerdir.

Önceki dönem toplantılarında olduğu gibi bu dönemde de Türk tarafınca verilmiş veraset belgelerinin geçerliliği ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün hak iddia ettiği vakıflara ilişkin hususlar gündeme gelmiş, Mısır tarafı önceki dönem toplantılarda verdiği cevapların aynılarını vermiştir.

3.8.2. Teknik Heyet Toplantısı (19-21 Şubat 2000)

19-21 Şubat 2000 tarihleri arasında Kahire'de yapılan Türkiye - Mısır Ortak Komisyonunun 8. Dönem Toplantısı Protokolünün, 7. maddesinde kararlaştırıldığı gibi, 15-30 Haziran 2000 tarihleri arasında Türkiye - Mısır Teknik Heyeti toplanarak 30 dosya hakkında görüşmüştür.

Ancak, Mısır tarafı ehli vakıflardan olan 30 dosyaya ait hüccet temini hususunda, sorumlu üst yönetimden müsaade alınmadıkça veremeyeceklerini, yedi muhtelif vakıfta 60 hak sahibi adına 13,255.00 Mısır Lirası tutarında birikmiş gelirinin bulunduğu, bu durumu 07.03. 1988 yılında Türk tarafına liste halinde bildirdiklerinden ve başka hiç bir Türk vatandaşının gelir alacağı bulunmadığı belirtilerek her dosya için ayrı ayrı sorulmaması gerektiğini belirtmiştir.

Türk tarafı satışa konu olduğu iddia edilen dosyalar için satışa müstenit evrakları talep etmiş ancak, Mısır tarafı toprak reformu uyarınca çıkarılan 15/1963 yılındaki yasa gereğince kendilerinin resmi bir kuruluş olduklarını belirterek ifadelerine güven duyulması gerektiğini beyan etmiştir.

3.8.3.Teknik Heyet Toplantısı (8-10 Temmuz 2001)

Türkiye Mısır Ortak Emlak Komisyonu Teknik Heyeti 8. Dönem Toplantılarında öngörüldüğü üzere 8-10 Temmuz 2001 tarihleri arasında Kahire'de toplanmıştır.

Toplantılarda vakıflardaki hak sahipliklerine ilişkin dosyalar teker teker görüşülmüştür.

Bunun yanında Türk Heyeti; Mısır basınında yayınlanan Mısır'ın Türk hak sahiplerine 480.000 Mısır Lirası ödeme yapacağı yolundaki haberin kaynağını ve rayiç bedel üzerinden ödeme yapılıp yapılmayacağını ve daha önce yapılmış olan ödemelere ait farkın verilip verilmeyeceğini sormuş, Mısır Heyeti ise; Tarım Reformu Yasasına göre yeni tazminat hesaplanmanın mümkün olmadığını çünkü bu işlemin daha önceki yasalara göre yapıldığını, tarım arazilerinde 6 Haziran 1998 tarihinde Yüksek Anayasa Mahkemesi Kararına göre tazminat ödenemediğini ancak Parlamentoya sunulan yeni yasa taslağına göre yeni tazminatların düzenlenebileceğini belirtmiştir.

Türk Heyeti ayrıca % 25 masraf kesintisinin gerekçesi hakkında bilgi istemiştir. Mısır Heyeti ise; yapılan bu kesintinin %25 değil %35 olduğunu; bunun Anlaşmanın beşinci maddesi uyarınca yapıldığını; kaldı ki diğer bütün ülkelerle yapılan tazminat anlaşmalarında da yer aldığını belirtmiştir.

3.9. DOKUZUNCU DÖNEM TOPLANTILARI (9-13 Haziran 2003)

Türkiye-Mısır Ortak Emlak Komisyonu 9. Dönem Toplantısı, 9-13 Haziran 2003 tarihleri arasında Ankara'da yapılmıştır. Bu dönem toplantılarında Müşterek Komisyon bünyesinde teknik bir komisyon oluşturmuş ve Teknik Komisyon vasıtasıyla gündeme sunulan konuları ele almıştır. Teknik Komisyonca, Müşterek Komisyonda görüşülmek üzere, vakıflara ilişkin dosyaları belirlenmiş böylece Müşterek Komisyon bu dosyaları tek tek görüşülmüştür.

Toplantılarda Türk tarafı Türkiye Vakıflar Genel Müdürlüğünün müracaat ettiği hayri vakıf olan 17 vakfın durumunu sormuş, Mısır Tarafı ise Mısır Vakıflar Bakanlığı tarafından, bu vakıfların hüccetlerine göre yönetildiğini ve bu hüccetlerin ilgili vakıflar için kanun hükmünde olduğunu, söz konusu vakıflarda gelir fazlası olduğu takdirde, hüccetlere göre hak sahiplerine ödeneceğini bildirmiştir. Mısır Tarafının istemi üzerine, Türk Tarafı bu vakıfların Osmanlıca orijinal vakfiyeleri (hüccet) ile Türkçe ve Arapça çevirilerini diplomatik yoldan Mısır Tarafına ulaştıracağını bildirmiştir. Mısır tarafının, söz konusu 17 vakfın hüccetlerine

göre idare edildiğini bildirmesi üzerine Türk tarafı bu vakıflara ilişkin dosyaları kapatacağını belirtmiştir.

Müşterek Komisyonda vakıfların geliri ile ilgili konu da görüşülmüş, Mısır tarafı sadece 7 vakfa ait 62 Türk vatandaşına ait gelir bulunduğunu belirtmiş ve bu meblağı hak sahiplerine ödenmek üzere Türkiye Kahire Büyükelçiliği hesabına transfer etmeye hazır olduğunu bildirmiştir. Türk tarafının talebi üzerine Mısır Tarafı 1981'de Anlaşma imzalandığı sırada yürürlükte olan ve Anlaşmaya dayanak teşkil etmiş olan ve 2. maddede sıralanan yasaların metinlerini Türk tarafına vereceğini bildirmiştir[63].

9.Dönem Toplantılarında taraflar Türkiye-Mısır Müşterek Emlak Komisyonu 10. Toplantısı ve Teknik Heyet Toplantısı Kahire'de yapılacağını toplantının tarihi ve gündeminin ise diplomatik yollarla belirleneceğini karalaştırmıştır. Ancak 10.Dönem Toplantılarının gerçekleştirilmesi mümkün olmamıştır. Mısır'ın bulunduğumuz günlerde ülke olarak karışık bir dönem içinde olması ve ülkede belirsizliğin hâkim olması göz önüne alındığında bu toplantının yakın bir zamanda yapılabilmesinin muhtemel olmadığı görülmektedir.

[63] TMMK'nun 9.Dönem Toplantı tutanağı,13,06,2003

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANLAŞMANIN UYGULAMA SÜRECİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR

4.1. VERASET İLAMLARI SORUNU

Türkiye Mısır arasında Türk hak ve menfaatlerinin tazminine yönelik olarak akdedilmiş bulunan Anlaşmanın uygulanması esnasında sorun yaratan durumların başında veraset belgelerinin geçerliliği hususu gelmektedir. Mısır'daki taşınmazlarda hak iddiasında bulunan Türk vatandaşları, bu taşınmaz maliklerinin mirasçıları olduklarına dair veraset ilamlarını Türk Mahkemelerinden alarak bunları, mirasçı olduklarını kanıtlamak amacıyla Anlaşma öncesi dönemde Mısır Makamlarına, Anlaşmanın yürürlüğünden sonra da kurulmuş olan Türk Mısır Müşterek Emlak Komisyonu Türk Heyeti Genel Sekreterliği'ne sunmuşlardır.

14.6.1981 tarihinde "Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tazmini"ne ilişkin imzalanan Anlaşmaya ek Usul Hükümlerinin 3.Maddesi; "Türk gerçek ve tüzel kişilere verilecek beyannamelere Türk yetkili makamlarınca düzenlenecek veraset belgelerinin tasdikli örnekleri eklenir. Bu belgeler Mısır Makamlarınca muteber sayılır" hükmündedir. Maddenin açık ifadesine rağmen Mısır yetkili makamları mirasçılık sıfatının belgelenmesi konusunda her iki ülke tarafından verilmiş veraset belgelerinin uyuşmaması durumunda Mısırlı makamlar tarafından hazırlanmış olan veraset belgelerinin asıl olacağını kabul etmiş ve böyle durumlarda, bu belgelere dayanarak yapılmış olan başvuruları reddetmiştir.

Mısır'daki vakıflarda hak talebinde bulunan Türk vatandaşları da müracaatlarına, vâkıfın zürriyetinden olduklarını kanıtlayan, Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgelerini eklemişlerdir. Müracaatların, Vakıflar Bakanlığı bünyesinde kurulan komisyonlar

tarafından incelenmesinde, bazı veraset belgeleri ile talep konusu vakıflara ait sicillerdeki kayıtlar veya Mısır yetkili makamları ve mahkemelerince verilen kararlar arasında uyuşmazlık bulunduğu görülmüş ve bu hallerde, Mısır Vakıflar Bakanlığı Türk vatandaşlarının müracaatlarını reddetmiştir.

1957-1988 yılları arasında Mısır'a giderek ispat-ı sıfat yapan Türk vatandaşları muristen itibaren sadece kendi, kardeş ve yakın akrabalarını gösteren tek koldan şahit beyanına dayanan Türk veraset belgeleri ile Mısır tarafına müracaatta bulunmuş ve Mısır mahkemelerinin onayından sonra bunlar Mısır mahkemesi kararı olarak kabul edilmiştir.

Diğer koldan gelenler anlaşma çerçevesinde, müracaat ettiklerinde Mısır tarafı bu talepleri onay belgeleri olmadığı için kabul etmemekte ve bu tutumunda senelerdir ısrar etmektedir.

Bu duruma örnek olarak Havvaş Hatun Vakfı verilebilir. Esasında Türkiye'deki Adli makamlarca düzenlenen 1926 tarihi öncesi T.C.Veraset Belgeleri, şahit beyanı veya muhtarlık ilmühaberine dayanmakta iken 1926 sonrası çıkarılanlar nüfus kayıtları ve şahit beyanları esas alınmıştır. Nüfus kayıtlarındaki nakiller nedeniyle bazı vatandaşlar, dip murisin kaç mirasçısı olduğunu tespit edemediğinden, sadece kendisini dip murise bağlayan koldan veraset alabilmişlerdir. Bu şekilde alınan veraset belgeleri geçersiz değil eksik olarak nitelendirilmelidir. Havvaş Hatun vakfından hak talep eden kişilerin, 19.05.1927 tarihinde Havvaş Hatun'un memleketi olan Çiftlik Süfli Muhtarlığından almış oldukları ilmühabere dayanarak ispat-ı sıfat belgelerini aldıkları sanılmaktadır. Zira bütün ispat-ı sıfat belgelerinde ismi geçen ve Mısır tarafınca hak sahibi oldukları kabul edilen kişilerin hepsi bu belgedeki şahıslardır. Bu ilmühabere ve nüfus kayıtlarına istinaden alınan Safranbolu Asliye Hukuk Mahkemesinin 8 Nisan 1932 tarih ve 385-276 karar sayılı veraset belgesi ise, Havvaş Hatun'un tüm varislerini göstermektedir.

Bu itibarla Mısır tarafınca bahsedilen ilmühabere uygun verildiği sanılan Şer'i ilamın geçersizliği değil bu ilamı tamamlayan nitelikteki Türk veraset belgesinin kabulü gerekir.

Bu konunun çözümlenmesi için dip muris adına tazminatın ödenmesi ve varislere dağıtımın T.C. Merkez Bankasınca yapılması gerekir şeklinde düşünülmektedir.

Her koldan alınan veraset belgeleri T.C. Mahkemelerince tavzih edilerek veraset ilamı olarak kesin hüküm niteliğinde olabilecektir.

Mısır'da açılacak dava senelerce sürüncemede kalacağından ve belki de masraf,

alacağı dahi karşılayamayacaktır. Kaldı ki bunun bir çözüm olabileceği düşünülemez, zira alınacak vergi 1952 yılındaki verginin neredeyse 70 katıdır.[64]

Karşılaşılan birçok sorun üzerine veraset belgeleri konusu TMMK toplantılarında defalarca kapsamlı bir şekilde görüşülmüş ve Mısır tarafı, bu konuda mütalaa alınmak üzere Mısır Danıştay'ına götürüleceğini ve alınacak neticenin iki heyet arasında görüşülmek üzere Türk tarafına duyurulacağını beyan etmiştir.

Mısır Danıştay'ı Vakıflar Bakanlığı Fetva Dairesi, 25.3.1986 tarihli ve 51.1.23 dosya sayılı mütalaasında, "Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgelerinin geçerli sayılmasının gerektiğini" karara bağlamıştır.

Danıştay kararını şöyle açıklamıştır:

"Anlaşmanın 4'üncü maddesinin 2'inci fıkrası ile Türk müracaat sahiplerinin beyanlarının doğruluğunun belgelerle saptanacağı hükme bağlanmıştır. Anlaşmaya ek Usul Hükümlerinin 3 üncü maddesi de, Türk gerçek ve tüzel kişilerince verilecek beyannamelere Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgelerinin tasdikli örneklerinin ekleneceğini ve bu belgelerin Mısır makamlarınca muteber sayılacağını öngörmüştür.

Bu hükümler, Türk belgelerinin Mısır yetkili makamlarınca verilen belgelere uyması veya uymaması gerektiği hususunda herhangi bir kayıt ihtiva etmemektedir.

Anlaşmaya ek Usul Hükümlerinin 3 üncü maddesi, Türk ve Mısır taraflarının müşterek iradelerini ifade etmekte ve Tazminat Anlaşması hükümleri uyarınca yapılan müracaatlara eklenen Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgelerini geçerli saymaktadır.

Mısır veraset belgelerine istinaden taksim edilen ve hak sahiplerine dağıtılan vakıflarla ilgili, Mısır yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgeleriyle ihtilaf arz eden Türk veraset belgelerinin geçerli sayılması sorun yaratmamaktadır. Zira Türk vatandaşlarının Tazminat Anlaşması uyarınca yaptıkları istihkak talepleri, vakfın aynî olarak teslimine ilişkin olmayıp üçüncü şahısların haklarına zarar vermeyen tazminat isteğidir."

Mısır Vakıflar Bakanlığı yetkilileri Danıştay'ın bu görüşünü kabul etmeyerek konuyu daha üst bir makam olan Danıştay Genel Kuruluna havale etmiştir.

---

[64] TMMK Genel Sekreterliğinin 05.07.1990 tarihli yazısı

Danıştay Genel Kurulu konuyu inceledikten sonra, Türk veraset belgeleri ile Mısır veraset belgeleri arasında ihtilaf bulunduğu takdirde Mısır veraset belgelerinin esas alınmasını karara bağlamıştır. Danıştay Genel Kurulu görüşünü şu şekilde açıklamıştır;

"Anlaşmaya ek Usul Hükümlerinin 5 inci maddesi Mısır tarafının, Türk Heyetince kendilerine intikal ettirilen müracaatlara ekli belgelerin ilgili Mısır makamlarında bulunan bu mallarla ilgili dosyaların ışığı altında yetkili Mısır mercilerince incelenmesini sağlayacağı", Usul Hükümlerinin 3üncü maddesi de, "Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun, müracaatçının isteklerini tamamen veya kısmen reddetmesinin müracaatçının Mısır'da yürürlükte bulunan kanun hükümleri çerçevesinde Mısır adli veya idari mercilerine başvurmak hakkını kaldırmayacağı" hükümlerini taşımaktadır.

Usul Hükümlerinin 3 üncü maddesinde herhangi bir şart yoksa da, maddenin yalnız zahiri manasına göre yorumlanmaması, fakat Anlaşmanın ve eklerinin diğer hükümlerinin ve iki tarafın müşterek iradelerini ifade eden diğer maddelerin ışığında yorumlanması gerekir. Anlaşma, beyannamelere Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgelerinin eklenmiş olmasına rağmen Türk vatandaşlarının bazı müracaatlarının reddolunabileceğini öngörmüş ve müracaatçıya Mısır'ın adli veya idari mercilerine başvurma hakkını tanımıştır. Muteber ibaresi ancak, Mısır makamlarınca Türk vatandaşlarının müracaatları incelenirken bu belgelerin, başkaca bir işleme gerek kalmaksızın, Mısır makamlarından verilen mümasil belgeler gücünde sayılacağı anlaşılmakta olup, Mısır makamlarından verilen aynı seviyedeki belgelerle mubayenet bulunduğunda söz konusu muteber belgelerin Mısır belgelerine nazaran önceliği veya kanuni tercihi olacağını tazammum etmemektedir."

Genel Kurul, Vakıflar Bakanlığı Fetva Dairesinin muteber terimine ilişkin yorumunu "Anlaşma hükümlerinde yer alan müşterek iradeye uymadığı, Mısır Devletinin hükümranlığına dokunduğu, Anlaşmanın, kanıtlayıcı belgelerin muteber saymasına rağmen Türk yetkili makamlarınca düzenlenen bazı belgelerin Mısır yetkili makamlarınca reddedilebileceğini öngördüğü ve müracaat reddolunduğunda, Türk vatandaşlarının Mısır'ın kazai ve idari mercilerine başvurma haklarının ortadan kalkmadığı" gerekçelerini ileri sürerek hatalı bulmuştur.

Genel Kurul, Türk-Mısır Tazminat Anlaşmasına ek Usul Hükümlerinin 3 üncü maddesindeki "muteber" teriminden Türk veraset belgelerinin Mısır makamlarından verilen mümasil belgeler gücünde sayılmasının anlaşılmasının gerektiğini karara bağlamıştır.

Türk-Mısır Müşterek Komisyonu Mısır tarafı, Danıştay'ın görüşünü teyit etmiş, mubayenet arzeden başka bir belge bulunmadığı takdirde Türk mahkemelerinden verilen veraset belgelerinin muteber sayılacağını ve Türk vatandaşlarının aynı konuda mubayenet arzeden iki belge arasındaki ihtilafı halletmek için Mısır adli ve idari mercilerine müracaat hakkının bulunduğunu belirtmiştir.

Bu konu ile ilgili olarak Mısır Planlama ve İşbirliği Bakanlığı Yabancıların Tazmini İdaresinin Kahire Büyükelçiliği'ne gönderdiği 11.05.1987 tarih 995 sayılı yazı ile "Mısır veraset ilamları ile Türk veraset ilamları arasındaki mubayenet konusu hususunda Türk Müracaatlarını İnceleme Komisyonu Başkanı Mısır Vakıflar Bakanlığı Müsteşarından alınan 28.04.1987 tarihli yazıda aşağıdaki hususlar belirtilmektedir" denilerek "04.06.1981 tarihli Mısır-Türk Tazminat Anlaşmasına ek Usul Hükümlerinin 3.maddesindeki muteber kelimesine ilişkin olarak Danıştay'ın 18.03.1987 tarihinde toplanan Genel Kurulunun "Muteber" ibaresinden ancak,Mısır makamlarınca Türk Makamlarının müracaatları incelenirken,bu belgelerin başkaca bir işleme gerek kalmaksızın,Mısır makamlarından verilen mümasil belgeler gücünde sayılacağının anlaşıldığı, fakat Mısır makamlarından verilen aynı seviyedeki belgelerle mubayenet bulunduğunda söz konusu muteber belgelerin Mısır belgelerine nazaran önceliği veya kanuni tercihi olacağını ifade etmediği, aksinin, akit tarafların anılan Anlaşmanın hükümlerinde belirttikleri müşterek karşı düşeceği ve devletin hükümranlığına dokunarak kabulü imkansız sonuçlara sebebiyet verebileceğinin karara bağlandığı, diğer taraftan kararda, anlaşmazlıkların diplomatik yollarla veya Mısır-Türk Komisyonu kanalıyla halledilebileceğinin belirtildiği,Mısır makamlarından verilen belgelerle Türk makamlarından verilen ve muteber sayılan belgeler arasında mubayenet bulunduğunda, ihtilafın halli için,Anlaşmaya ek usul hükümlerinin 14.maddesi uyarınca Mısır'da yürürlükte bulunan kanuni hükümler çerçevesinde Mısır adli ve İdari mercilerine başvurulabileceği,Vakıflar Bakanlığı Türk vatandaşlarının müracaatlarının Danıştay'ın kararı uyarınca inceleneceğini bildirdiği" hususları ifade edilmiştir.

Genel Kurulun "muteber" terimine ilişkin görüşü hakkında aşağıda belirtilen hususların açıklanması gerekir. Bir kere milletlerarası hukuk kurallarına göre anlaşma metinlerinin açık olması ve amacının dışında anlam çıkarmaya sebep verecek anlaşılmayan yönlerinin bulunmaması durumlarında, içtihat konusu olmadıkları kabul edilmiş bir ilkedir.

Bu nedenle, Danıştay Genel Kurulunun muteber terimini yorumlamasında belirttiği

"tarafların Anlaşmadaki müşterek iradelerine uymamaktadır" gerekçesi geçerli değildir. Zira bu terim Usul Hükümlerinin 3'üncü maddesinde gayet açık bir şekilde yer almaktadır. Muteber teriminin tartışma veya yorum konusu olabileceği düşünülseydi, söz konusu maddede bu husus zikredilmezdi. 3'üncü maddede Mısır tarafınca hangi belgelerin muteber sayılacağının açık bir şekilde belirtilmiş olması bu görüşü teyit etmektedir. Bu durumda geçerli sayılacak belgeler Türk makamlarınca düzenlenen veraset belgeleridir.

İkinci olarak "Muteber" kelimesinin Mısır devletinin hükümranlığına dokunacak bir ifade taşımış olması kesinlikle düşünülemez, kaldı ki Anlaşma iki tarafın iyi niyetli düşünceleri altında kabul edilmiş ve Mısır tarafınca hangi belgelerin muteber sayılacağı açık bir şekilde belirlenmiştir.

Veraset belgesi bir şahsın mirasçı olduğunu gösteren ve ispat eden bir belgedir. Aksi ispat edilinceye kadar bu şahıs mirasçı kabul edilir.

Mirasçılık belgesinde, mirasçı olarak gösterilmemiş olan kişi, mirasçılık belgesinin iptali için dava açabilir. Veraset belgesi bir vesika, bir belgedir, bir ilâm değildir.

Mısır'da bulunan murislerinden adlarına intikal edecek tereke ile ilgili olarak bazı vatandaşlar 1958-1960 yılları arasında Mısır'a gelerek mirasçı olarak yalnız kendilerinin bulunduğunu beyan etmek suretiyle Mısır Şer'i Mahkemelerinden veraset belgeleri almışlardır. Mısır tarafınca o tarihlerde Mısır'a gelebilme imkânı olmayan başka mirasçıların da olabileceği düşünülmeden sadece gelenler mirasçı kabul edilmiş veya bir araştırma yapılmadan murislerin mirasçısız öldükleri yolunda kararlar alınmıştır. Vakıf kuran kişi veya onların zürriyetlerinden birçoğu Türkiye'de yerleştiklerinden bu kişiler hakkında Mısır adlî makamları tarafından verilen veraset belgeleri değil, Türk adlî makamları tarafından verilen veraset belgeleri geçerli olmalıdır. Çünkü mirasçılar Türkiye'de ikamet etmektedirler.

Ayrıca, bazı vakıfların mirasçılarından hiçbirinin Mısır'a gelemediği hallerde, Mısır tarafı, vakıf bırakanın zürriyetsiz öldüğü gerekçesiyle vakfın hayri olduğu yolunda mahkeme kararları almıştır.

Türkiye'de mirasçılar çeşitli vilayetlerde ikamet etmekte olup, birbirini tanımamaktadır. Mısır'daki kişilerin ifadelerine dayalı olarak alınan veraset belgeleri yerine, Türkiye'deki nüfus kaydına dayanarak alınan veraset belgelerinin esas alınmaması hakkaniyet ilkelerine aykırıdır. Mısır'daki bilirkişilerin Mısır'ı terk edenleri tanıması beklenemez. Ayrı kollardan aynı varis için birkaç veraset belgesi de alınabilmektedir. Bu nedenledir ki veraset

belgesi aksi ispat edilinceye kadar muteber bir belge olarak kabul edilmiştir.

Her iki devlet arasında akdedilen Anlaşma bir tazminat anlaşması olup, Mısır tarafı Türk tarafına tazminat ödemekle mükelleftir. Hak sahibi Türk vatandaşı, tazminatı alan kişi aleyhine Türk hukuk mevzuatına göre dava açarak alacağını isteme hakkına sahiptir.

Anlaşmada yer alan "Muteber" terimi ile Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgeleri kastedilmektedir.

Bunun kanuni dayanağı Mısır medeni kanununun 17 inci maddesidir. Bu madde, miras, vasiyet ve ölüme bağlı tasarruflarda murisin veya vasiyeti yapanın kanununun uygulanacağı hükmünü taşımaktadır.

Kanunun 23 üncü maddesinde de "Bundan önceki maddeler ve 17 inci madde, özel hukukta veya Mısır'da yürürlükte olan uluslararası bir anlaşmada aksine bir hüküm bulunmadığında uygulanır" denilmektedir.

Görüldüğü üzere, Anlaşmada olduğu gibi aslında Mısır kanunlarında da, Anlaşmanın uygulanmasında Türk yetkili makamlarınca düzenlenecek veraset belgelerinin muteber sayılacağını öngörüldüğü açıktır.

Genel Kurulun, Anlaşmanın Türk veraset belgelerinin ret olunabileceğini öngörmesinin, veraset belgelerinin Mısır tarafınca delil sayılmayacağı hususunu teyit ettiği gerekçesi de geçerli bir sebep olarak kabul edilemez. Zira Genel Kurulun değindiği ret hususunun, veraset belgelerinin kanıtlayıcı belge olarak kabul edilmemesi ilkesi ile herhangi bir ilişiği bulunmamaktadır. Ret keyfiyeti, belgenin şekil yönünden noksanlık arz etmesi halinde olabilir. Belge, şekil ve konu açısından şartlara uygun ise muteber sayılır ve Anlaşma uyarınca geçerlidir.

Genel Kurulun, müracaatçının, talebinin reddolunması halinde yargı yoluna ve idari mercilere başvurabileceği yönünde belirttiği gerekçe de geçerli değildir. Çünkü Mısır yargı yoluna ve idari mercilerine başvurma hakkı kanunun öngördüğü bir durum olup Anlaşmayla tanınmış bir hak değildir. Ayrıca bu durum, Türk vatandaşlarının taleplerini teyit için ibraz ettikleri Türk yetkili makamlarınca düzenlenen belgelerin muteber sayılmadığı anlamına da gelmez. Müracaatın reddi, veraset belgelerinin kabul edilmemesini değil, istihkak talebinin diğer herhangi bir sebeple ret olunmasını ifade etmektedir.

Genel Kurul, kararında, Vakıflar Bakanlığı'nın sicillerindeki veya vakfiyelerdeki kayıtlarla aralarında ihtilaf bulunmasına rağmen Türk makamlarınca düzenlenen veraset

belgelerinin geçerli sayılmasının Mısır devletinin hükümranlığına dokunacağını ifade etmiştir. Bu ifade hükümranlık anlamına uymamaktadır. Hükümranlık, devletin topraklarındaki yetkisi, iradesini serbestçe kullanması, kanunlarının ve ilkelerinin serbestîsi olup, Türk makamlarınca düzenlenen veraset belgelerinin Mısır tarafınca kabul edilmesiyle alakası yoktur, veraset belgeleriyle ilgili hüküm Anlaşmaya Mısır kanunları uyarınca konulmuştur. Mısır tarafına, müracaatları kabul veya hukuki gerekçeye dayanarak reddetme hakkını tanıyan Anlaşma, tarafların müşterek iradesini ifade etmektedir. Türk müracaatçının mirasçı olup veya olmadığını gösteren, vatandaşların ahvali şahsiye durumlarım tespit etmekte yetkili Türk makamlarının, düzenlenen veraset belgelerindeki kararların Anlaşma uyarınca kabulünü istenmeleri hususunun Mısır devletinin hükümranlığına dokunması düşünülemez.

Genel Kurulun kararında yer alan "kabulü imkânsız sonuçlara sebebiyet verebilir" gerekçesini Danıştay Vakıflar Bakanlığı Fetva Dairesi cevaplandırmıştır.

Tazminat, devletin ilkelerini korumak için uyguladığı kanun ve tedbirler gibi yasal tasarruflar sonucu veya vakfiyenin şartlarının yanlış uygulanması, kaynağın açık olmaması nedeniyle sicillere geçen yanlış kayıtlar, üçüncü şahısların menfaat sağlamak için iyi niyetle veya kötü niyetle müdahaleleri gibi hatalı tasarruflar sonucu hak ve menfaatleri haleldar olan hak sahibine ödenen uygun bir bedeldir.

Anlaşma, Mısır Arap Cumhuriyeti hükümetinin, Mısır'da uygulanan muayyen kanunların, mevzuat hükümlerinin ve tedbirlerin sonucu haleldar olan Türk mal, hak ve menfaatleri karşılığında tazminat ödeyeceğine ilişkindir.

Genel Kurulun, “Türk yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgelerinin Mısır yetkili makamlarınca düzenlenen veraset belgeleri gibi geçerli sayılmasının, Türk veraset belgelerinin tercihi anlamına geldiği” şeklindeki görüşü hukuk kurallarına ve Anlaşmanın hükümlerine aykırıdır.

4.2. PARA TRANSFERLERİNE İLİŞKİN SORUN

Mısır Merkez Bankası adlarına tazminat ödenmiş bulunan Türk vatandaşlarından vefat edenlerin bankadaki tazminat bedellerinin mirasçıları adına transfer edilmeyip vefat eden hak sahibi adına transfer edileceği, banka formlarının da vefat eden hak sahibi adına

düzenleneceği ancak varisler tarafından imzalanacağı, imzalarının büyükelçilikçe onaylanmasının yanında "Gayri Mukim Sıfatı, Vergi İbra Belgesi, Tasfiye İdaresi El koyma Önlemleri Belgesi, Sosyal Savcı Belgeleri"nin eklenerek Mısır tarafına sunulması talep edilmiştir.

Mısır tarafı bunlara ek olarak daha sonra talep sahiplerinin Mısır'da ikamet etmediği, kadın müracaatçılar için evli olup olmadıkları, evli iseler evlenme tarihleri ile eşlerinin uyruğu, adı, soyadı ve baba adlarının da bildirilmesini istemiş, bu hususlar bilahare erkek müracaatçılar için de istenmiştir. Bu hususun Mısır iç mevzuatını ilgilendiren bir konu olduğu ve düzenlenme mecburiyeti bulunduğu Mısır yetkililerince ifade edilmişse de esasen Tazminat miktarlarının Türk özel hesabına transferleri için anlaşma ve eklerinde hiçbir belge istenmemekte, dolayısıyla bu husus anlaşma kapsamında bulunmamaktadır. Tazminat ödenmesi safhasında muhatap şahıslar değil bizzat Türk Hükümetidir. Bu hususun dikkate alınması suretiyle Mısır tarafınca Kahire Büyükelçiliğinin vereceği cevapla yetinilmesi, hak sahibi vatandaşların muhatap kabul edilmemesi ve vatandaşlardan belge talep edilmemesi durumunda sonuca daha çabuk varılabilecekken, Mısır tarafının bu tutumu doğrultusunda yazışmalar suretiyle talep edilen belgelerin derlenip iletilmesi uzun zaman almış ve bu nedenlerle süreç uzamıştır.

4.3. TARIM REFORMUN İDARESİNCE TESLİM ALINMAYAN TAŞINMAZLARA İLİŞKİN SORUN

Mısır'daki bazı taşınmazların Tarım Reformun İdaresince teslim alınmaması nedeniyle bunlar üzerindeki hak iddia eden şahısların hisselerinin belirlenememesi durumu Türk tarafı açısından sorun oluşturmuştur. Bunun yanında, Mısır'daki bazı vakıflara ait taşınmazlar da Tarım reformunca teslim alınmamıştır. Bunlar, halen mütevellileri tarafından yönetilmek suretiyle varlıklarını devam ettirmektedirler. Mısır tarafı, bu nedenle bu tür vakıflar üzerinde hak iddia eden kişilerin haklarını Anlaşma kapsamında Mısır devletinden değil de mütevellilerinden talep edebileceklerini belirtmiştir. Türk tarafı ise hak sahiplerinin mütevellilere ulaşma imkanı olmadığından Mısır tarafından bu hususta yardımcı olmasını ve mütevellilerin adreslerini bildirmesini talep etmiştir. Yapılan müzakerelerde Mısır tarafının bu

konuda yardımcı olmayı vaat etmesine rağmen bu hususta vaat ettiğinin aksine, yardımcı olmadığı görülmüştür.

Nitekim 1963/15 sayılı Toprak Reformu Yasası uyarınca Türk vatandaşlarına ait Ali Ağa Arapoğlu, Fatma Otuzbir, İbrahim El Debbağ, Adile Niyazi Vakıfları gibi bazı vakıflara ait arazilerin Mısır Toprak Reformu İdaresi tarafından teslim alınmadığından bunlar üzerinde Türk hak sahiplerinin hisselerinin belirlenemediği bu nedenle bu gibi vakıfların Tarım Reformu Teşkilatınca teslim alınması hususu, 27-28 Ekim tarihleri arasında yapılan Türkiye Mısır Vakıflar Alt Komite Toplantısında, Türk tarafınca ifade edilmiştir. Ancak Mısır tarafınca söz konusu Vakıfların mütevellilerin yönetiminde olduğu, Tarım Reformu İdaresince teslim alınmalarına gerek olmadığı, Tarım Reformu'na teslimi gereken taşınmaz malların teslim edilmemesinin suç teşkil ettiği, vakıf yöneticilerinin isim ve adreslerinin Türk tarafına teslim edileceği, gerekirse polis tahkikatı aracılığı ile de bu hususta Türk tarafına yardımcı olacakları belirtilmiştir.

Bu durumda olan vakıfların mütevellilerince yönetildiği göz önüne alındığında, bunların tüzel kişiliklerinin halen devam ettiği görülmektedir. Tüzel kişiliği devam eden bu tür vakıflarda hak sahibi vatandaşların vakfiyesi gereğince sürekli gelirinden yararlanıp yararlanamayacağı, bu vakıfların ne şekilde tasfiye edileceği ve hakların tazmininde mütevelli ile nasıl irtibat kurulup mutabakat sağlanacağı hususunda Türkiye ile Mısır arasında hak ve malların tazminine ilişkin imzalanmış bulunan Anlaşmada açıklık getirilmemiştir. Bundan dolayı bu konunun devamlı sürüncemede kalmıştır. Türk tarafının diplomatik yollarla bu hususun çözüme kavuşturulmasına yönelik çabalarına rağmen bu hususun sonuca bağlanamadığı görülmüştür[65].

4.4.VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ÜZERİNDE HAK İDDİA ETTİĞİ VAKIFLARA İLİŞKİN SORUNLAR

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Mısır Arap Cumhuriyeti'ndeki mevcut Vakıflardaki hak ve menfaatleri ile ilgili olarak TMMK Türk Heyeti Sekretaryası'na verilen beyannameler uyarınca 17 adet dosya açılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün hak iddia ettiği söz konusu

[65] (TMMK Genel Sekreterliğinin 10.11.1988 tarih 1033-34 sayılı yazısı)

vakıflardan bazılarında Türk vatandaşlarının da hak iddia etmeleri üzerine Beşirağa Darulsaade Vakfı için 37 adet, Öküz Mehmet Paşa Vakfı için 4 adet olmak üzere toplam 41 adet dosya açılmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü gerçek kişilerin mazbut vakıflar[66] arasına alınan vakıflardaki hak sahipliklerine yönelik taleplerine ilişkin müracaatların kabulünden önce bu hususun Vakıflar Genel Müdürlüğünce karara bağlanmasını istemiştir. Bu hususa Dışişleri Bakanlığınca karşı çıkılması üzerine dönemin devlet bakanı Prof..Dr. İlhan ÖZTRAK'ın koordinatörlüğünde ilgili bakanlıkların yetkili temsilcileri ile yapılan toplantılar sonucu 27 Temmuz 1983 tarihli bir rapor hazırlanmıştır.

Söz konusu raporda özetle; Türkiye ile Mısır arasında akdedilmiş olan 4 Haziran 1981 tarihli Türk vatandaşlarının mal, hak ve menfaatlerinin tazminine dair Anlaşmanın uygulanması kapsamında, Memzuç (Karma nitelikli) 17 adet vakfa ait belgelerin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yetkili Mısır makamlarına ulaştırılmak üzere Türk Heyeti Başkanlığına gönderildiği belirtildikten sonra, bu vakıfların 2762 sayılı Kanun uyarınca Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal etmiş olup, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce şahısların bu mazbut vakıflar hakkında bir mirasçılık iddiasında bulunamayacakları, zira şahısların ancak zürri vakıflarda yani vakfedenin soyundan gelenlerin yararlanmaları için kurulmuş vakıflarda hak ve tazminat talebinde bulunabilecekleri," mazbutiyetine hükmolunmuş Memzuç-Selâtin(karma nitelikli selatin vakıflarla[67] ilgili olarak vakıflarının tamamına ait hak talebinin, Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına Vakıflar Genel Müdürlüğü Kamu Tüzel Kişiliğince yapılmasının, kanun gereği olduğu iddia edilmiştir.[68]

Bilindiği gibi Anlaşmanın 11'nci maddesi uyarınca ve bu Anlaşmaya ek Usul Anlaşması hükümleri çerçevesinde sürekli çalışmak üzere "Türk-Mısır Müşterek Komisyonu"

---

[66] (5737 Sayılı Vakıflar Kanunu uyarınca; Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıflara "Mazbut Vakıf" denilmektedir)

[67] Padişahlar ve bunlara bağlı kimseler tarafından yapılan mazbut vakıflar. Devamı :http://www.turkavukatlar.com/37918/selatin-vak%C4%B1flar#ixzz1uBmt3kpU)

68 KMEH/VI-1042/11270 sayılı Dışişleri Bakanlığı'nın yazısı

kurulmuştur.

Bu Komisyon, söz konusu maddenin hükümlerine göre, anılan Anlaşmanın "uygulanmasını izlemek ve hükümlerinin mümkün olan en kısa zamanda matlup biçimde yerine getirilmesi için gerektiğinde lüzumlu tedbirleri almakla görevlendirilmiştir."

Usul Anlaşması, Mısır Arap Cumhuriyetinin muhtelif tarihlerde yürürlüğe koyduğu çeşitli, kanun ve diğer mevzuat hükümlerinden, her çeşit mal, hak ve menfaatleri haleldar olan Türk vatandaşlarının, Tazminat Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde, bir beyanname doldurmak suretiyle Türk-Mısır Müşterek Komisyonu Türk Heyetine müracaatta bulunmalarını öngörmektedir.

Bu beyannamelere, müracaatçıların, "veraset ilamı ile buna ekleyecekleri 1959/ 122 sayılı Kanunun yayınlanmasından önce vakıftan yararlanan Türk hak sahiplerinin, kendilerinin veya murislerinin vakıftaki iştikaklarını ispatlayan belgeler" ile başvuracakları hususu Usul Anlaşmasının 3 ve 4'üncü maddeleri hükümleri ile emredilmektedir.

Türk Heyetinin, sözü edilen beyanname ve eklerini, Tazminat Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç 1 yıl içinde Mısır Heyetine tevdi edeceği kararlaştırılmıştır.

Öte yandan, Tazminat Anlaşmasına ek 4 Haziran 1981 tarihli Uygulama Protokolünün l. maddesi hükümleri uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti yetkili makamları ile Türkiye'nin Kahire Büyükelçiliği, Tazminat Anlaşmasının hükümlerinden yararlanmak isteyen her Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişinin, bu Anlaşmanın l. maddesinde belirtilen koşulları haiz olduklarına dair bir belge verecektir.

Bu belgeler, müracaatçıların haklarını haleldar eden Mısır Kanunlarının yürürlüğe girdiği tarihte ve o tarihten Tazminat Anlaşmasının uygulamaya konulduğu tarihe kadar Türk uyrukluğunda bulunduğunu gösterecektir. Ayrıca, Türk tüzel kişilerinin esas merkezinin Türkiye'de olması da şart koşulmaktadır.

Diğer taraftan, 25 Mayıs 1969 tarihli Antlaşmalar Hukuku Hakkında Viyana Sözleşmesinin 27'nci maddesi ile düzenlenmiş ve 18.10.1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90'incimaddesinin son fıkrası hükümleri ile de teyit edilmiş olduğu üzere, Milletlerarası Hukuk kuralları, milli hukuk kurallarına üstün gelmektedir.

1 Ağustos 1982 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşmanın ve Eklerindeki hükümlerin uygulanması sırasında, milli mevzuatımız ile bir çatışma veya

çelişmeye maruz kalındığı takdirde, söz konusu Anlaşma ve eklerinin hükümlerine göre hareket edilmesinin gerekeceği düşünülmektedir.

Vatandaşlarımızın hak talebinde bulundukları vakıflardaki hakları esas itibariyle gayrimenkullere ve bu gayrimenkullerin gelirlerine karşılık gelmektedir. Bu haklar üzerindeki iddia ve ihtilafların, milletlerarası Özel hukuk kurallarına göre, gayrimenkullerin bulunduğu yer kanunları uyarınca çözümlenmesi gerekmektedir.

Milli mevzuatımız yönünden ise, bu gibi özel hukuk alanına giren ihtilafların çözümünde yargı mercileri yetkili kılınmaktadır.

Mal, hak ve menfaatlerinin tazmini için, Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında akdedilmiş olan 4 Haziran 1981 tarihli Anlaşma ve ekleri uyarınca, Türk gerçek ve tüzel kişileri tarafından yapılacak müracaatların ve bu müracaatlara eklenecek veraset ilamları ile 1958/122 sayılı Mısır kanununun yayımlanmasından önce vakıftan yararlanan kendilerinin veya murislerinin vakıftaki istihkakları ispatlayan belgelerin, gereği yapılmak üzere, Türk Heyeti tarafından kabul edilmesinin zorunlu olduğu düşünülmektedir.

Söz konusu belgelerin sıhhati ve içerdiği hususlar hakkındaki itiraz ve iddiaların, incelenip karara bağlanması hususunun, Anlaşmanın ve Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun yetki alanı dışında kalacağı sanılmaktadır. Zira bu nitelikteki özel hukuk alanına giren ihtilafların, yargı mercilerince halledilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Türk-Mısır Müşterek Komisyonunun, Türk Heyeti Başkanlığınca tevdi edilen 17 adet vakıfla ilgili müracaatın, ancak Türk uyruklu tüzel kişi sıfatıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir. Gerçekten, Tazminat Anlaşmasının l'inci maddesinde yalnız Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin müracaatta bulunabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle "mazbutiyetine hükmolunmuş menzuç-selatin[69] vakıflarının tamamına ait talepler Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına Vakıflar Genel Müdürlüğü Kamu Tüzel Kişiliğince yapılması kanun gereğidir" şeklindeki Devlet Bakanlığı (Vakıflar Genel Müdürlüğü) görüşünün paylaşılmasına hukuken olanak bulunamamaktadır. Kaldı ki, Uluslararası hukukun "par in parem non habet imperium"[70] kuralı uyarınca,devletler

---

[69] Padişahlar ve bunlara bağlı kimseler tarafından yapılan mazbut vakıflar. Devamı: http://www.turkavukatlar.com/37918/selatin-vak%C4%B1flar#ixzz1uBmt3kpU)

([70] «Par in parem potestam non habet» şeklinde de ifade olunan bu kaide, «kimse kendisiyle eşit olan kimse

ve sahip oldukları malları, yabancı devletlerin yargı erki dışında kalmaktadır. Yapılacak devletlerarası antlaşmalarla ancak böyle bir yetki ve bağışıklıktan vazgeçilebilmektedir.

Diğer yandan, Tazminat Anlaşmasına ek 4 Haziran 1981 tarihli 1 no'lu mektubun 5'inci maddesinin ilk fıkrasında aynen "Türk-Mısır Müşterek Komisyonu,Türk gerçek ve tüzel kişilerin müracaatlarını inceler,ciddi gördüklerini, Mısır Arap Cumhuriyeti yetkili mercileri temsilcilerinden oluşacak Kazai Komisyonca karara bağlanmak üzere,Vakıflar Bakanlığına intikal ettirir" denilmektedir.

Mısır Kazai Komisyonlarınca incelenip karara bağlanacak müracaatların, Türkiye Cumhuriyeti adına yapılabilmesi için, bu konuda ya yeni bir anlaşmanın ya da Tazminat Anlaşmasına ek bir anlaşmanın yapılması suretiyle mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Anlaşma çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti adına değil de bir tüzel kişi olarak kendi adına hareket etmesi ve bu çevrede hak iddia ettiği 17 adet vakıf üzerindeki haklarını talep edebileceği düşünülmektedir.[71]

4.5. ARŞİV BELGELERİ SORUNU

Mısır Eyaletinin kendine has özerk niteliğinden dolayı oradaki taşınmazlara ait tapu kayıtları merkeze getirilmeyerek mahallinde tutulmuştur. Anlaşmanın uygulanması aşamasında da Mısır tarafının, başvuruların çoğunu belge sunmadan reddetmesi ve Türk tarafının ısrarlarına rağmen belge verme hususunda zorluklar çıkarması, anlaşmanın sürüncemede kalmasının bir diğer nedenidir.

Vakıflar Genel müdürlüğü ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü arşivlerinde Mısır'daki taşınmazlara ilişkin herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığından TMMK Türk Heyeti Başkanlığı Genel Sekreterliğince Türk vatandaşlarının Mısır'daki haklarını kanıtlayan yeterli bilgi ve belge temin edilememiştir. Mısır tarafının da bu konudaki olumsuz tutumu üzerine Sekretarya tarafından Başbakanlık Arşiv Dairesi Başkanlığı'na 09.12.1983 tarih 819

üzerinde egemen değildir» veya «kimse, kendisiyle eşit olan kimse üzerinde kudret sahibi değildir» anlamına gelir.)70 Doç.Dr. Ömer İlhan Akipek ülke Dışılk konulu makalesi Ankara Üniv.Hukuk Fakültesi dergisi (11)

[71] Adalet Bakanlığının Dışişleri Bakanlığına yazdığı6 Aralık 1982 tarih 27336 sayılı yazısı

sayılı yazı kaleme alınarak, Başbakanlık arşivinde bulunan ve komisyonun faydalanabileceği belgelerin olup olmadığı ve ne şekilde faydalanılabileceği soru konusu edilmiştir. Başbakanlık Arşiv Dairesi Başkanlığı da cevaben yazdığı 13.02.1984 tarihli yazıda Mısır'la ilgili tespit ettiklerini belge gruplarını ve bunların mahiyetlerini şu şekilde sıralamıştır;

1-Mühimme-i Mısır Defterleri;Miladi 1707-1910 yılları arasına ait Mısır'la ilgili ferman kayıtlarına mahsustur.

2-Mısır İradeleri;1839-1908 tarihleri arasında Mısırla ilgili idari,askeri ve adli konuları ihtiva eden iradelerden teşekkül etmiştir.

3-Mısır nizam, mühime, muharrerat, tezakir ve hülasa defterleri; 1845-1919 tarihleri arasında Mısır Hidiviyeti ve fevkalede komiserliği ile idari, adli ve askeri konularda yapılan yazışma ve tanzim edilen nizamnamelerin kaydedildikleri defterlerdir ve 17 adettir.

4-Yıldız tasnifinin çeşitli dosyalarına dağılmış durumda ve çoğunluğu üçüncü maddede belirtilmiş belgelerin suretlerinden meydana gelen belgeler.

Maddelerde de açıklandığı üzere Başbakanlık Arşiv Dairesi'nde Mısır ile ilgili bulunan belgelerin çoğunluğu idari, adli ve askeri konuları ihtiva etmekte olup bunlar içinde Mısır'daki taşınmazlardaki hak sahipliğinin ispatında işe yarayabilecek belgeler bulunmamaktadır.

4.6.ANLAŞMA SÜRESİ SORUNU

Anlaşma metnine göre belirlenen süre 4.8.1986'da dolmaktadır. Ancak Anlaşmanın uygulanmasında karşılaşılan sorunların uygun bir çözüme kavuşturulması ancak 1984 yılı sonunda olabilmiştir. Başka bir ifadeyle Anlaşma fiilen 1984 yılı sonundan itibaren işlerlik kazanmış bulunmaktadır. Bu durumda uygulamayla ilgili bütün işlemlerin bitmesi için kalan süre bir yıldan biraz fazladır. Bu kısa süre içerisinde bütün işlemlerinin tamamlanmasının mümkün olmamasından dolayı Türk tarafınca Anlaşmanın süresinin uzatılması hususunda Mısır makamlarına diplomatik yollardan başvurulmuş ve anlaşmanın çeşitli tarihlerde ikişer yıllık süreklerle uzatılması sağlanmıştır.

En son olarak Türk tarafının Kahire Büyükelçiliği aracılığı ile Mısır tarafına yönelttiği Anlaşmanın süresinin tazminat ödemelerinin tamamlanmamış olması dolayısıyla uzatılması

talebi Mısır Uluslararası Bakanlığının 15 Ağustos 2010 tarihli yazısıyla kabul edilmiş ve Anlaşmanın 4 Ağustos 2010 tarihinden itibaren 2 yıl süre ile uzatılması sağlanmıştır. Mısır 2010 yılı sonu 2011 yılının başlarında meydana gelen ve etkileri halen süren ihtilal dolayısıyla yaşanan kargaşa ortamı nedeniyle bu konuda yeni bir uzatma yapılmazsa Anlaşmanın süresi 4 Ağustos 2012 tarihinde bitecektir. Defalarca yapılan uzatmalar ile 1982 yılından günümüze kadar süregelen Anlaşma dönemi sorunların halledilmesi için yeterli olamamıştır. Bu nedenle sürenin her iki tarafça sorunlar halledilip bu husus kapanana kadar uzatılması gerektiği düşünülmektedir.

4.7. MİRAS HÜKÜMLERİ SORUNU

Mısır tarafı kabul ettiği dosyalar üzerindeki mirasçılık hususunda kendi mevzuu hukuku olan şeriat hükümlerini uygulayarak miras paylaşımını buna göre yapmıştır. Türk tarafı Devletler Özel Hukuku hükümlerince Mısır tarafının miras paylaşımı hususunda kendi kanunlarının değil de, miras bırakanın tabiiyetinin hukuku olan Türk Hukukunun uygulanmasını talep etmiştir[72].

Esasen miras paylarının dağılımında ve mirasın intikalinde şeriat hükümleri değil Devletler Hukukuna göre Türk Miras hukukunun uygulanması gerekir. Bu husus Mısır Medeni Kanunun 17. Maddesinde de belirtilmiştir. Söz konusu maddede miras, vasiyet ve ölüme bağlı tasarruflarda, muris veya vasiyeti yapanın uyruğunda bulunduğu devletin kanun hükümlerinin uygulanması öngörülmektedir.

Nitekim miras yolu ile kalan taşınmaz mallar hakkında uygulanacak hukuk, 12.07.2007 tarih 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun (MÖHUK) 22. Maddesi 1. Fıkrasında şu şekilde belirlenmiştir;

Madde 22- "Miras ölenin milli hukukuna tabidir. Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar hakkında Türk hukuku uygulanır."

[72] (4.Dönem Toplantıları Vakıflar Alt Komitesi Raporu 24-25 Mart, Kahire)

4.8. HÜCCET SORUNU

Yukarıda da değinildiği üzere Türk hak sahiplerinin Anlaşma kapsamında Mısırdan hak, mal ve menfaatlerinin tazminine yönelik talepleri, çoğunlukla Vakıflar üzerinden olmuştur. Bu nedenle vakıf hüccetleri hak sahipliğinin ispatı açısından çok önemli bir nitelik kazanmaktadır.

Osmanlı idaresinde ise Mısır, Eyalet-i Mümtaze niteliğinde bir Türk Eyaleti olmuştur. Eyalet-i mümtazeler Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı özel imtiyaz antlaşmaları ile idare olunan eyaletlerdir. Bunlar devlete maktu bir vergi ve sefer zamanında asker vererek iç işlerinde tamamen serbest olurlardı.

Bu özelliği nedeniyle Mısır iç işlerinde kendine özgü bağımsız bir şekilde idare edilmekte iken dış ilişkiler hususunda Osmanlı devletine bağlı olmuştur. Bundan dolayı Mısır'daki tapu kayıtları, hüccetler vs. gibi evraklar Osmanlı devlet merkezine getirilmeyerek mahallinde muhafaza edilmiştir.

Mısır tarafı Türk gerçek ve tüzel kişilerinin üzerlerinde hak iddia ettikleri vakıflara ait hüccetleri Türk tarafına vermekten kaçınmış, bu nedenle Türk tarafı hak iddialarını sağlam bir zemine oturtarak ifade edemeyerek, Mısır tarafının özellikle vakfın hayri olduğu konusunda verdiği ret kararlarının gerçekliğini değerlendirememiştir. Mısır tarafının bazı vakıf hüccetlerini vermemekle ısrarlı olması, vakfın kuruluş gayesinin hayri olmadığının belli olmasından çekinmekte ve yukarda belirtilen mektup uyarınca işlem uygulanmasından kaçınmak olduğu kanısı uyanmaktadır.

Hüccet sorunu ancak 2 ve 3 Haziran 1997 tarihlerinde yapılan 7. Dönem TMMK Toplantılarında çözümlenebilmiş, bu dönem toplantılarında Mısır tarafı hüccet örneklerini Türk tarafına vermeyi kabul etmiştir.

4.9. MISIR TARAFININ ANLAŞMANIN UYGULANMASI AŞAMASINDA VERDİĞİ TUTARSIZ KARARLARA İLİŞKİN SORUN

Mısır Vakıflar Bakanlığı Mısır tarafının TMMK müzakerelerinde ifade ettiği üzere talep sahibinin evlatlık olması durumunda başvuruları reddetmektedir. Nitekim, "Penbe Hatun ve Muhammed Munip" vakıflarından hak talebinde bulunan 175 no'lu dosya

sahibi Adile Rahime Veral ile 1533 no'lu dosya sahibi Zehra Çeniter'in müracaatları evletlık olmaları nedeniyle Mısır Vakıflar Bakanlığı'nca reddedilmiştir.

Ancak aynı Bakanlık "Prenses Fatma İsmail Vakfi"ndan hak talebinde bulunan 382 no'lu dosya sahibi evlatlık Afitap Önay'ın hak talebini kabul ederek bu kişiye 885 M.L. tutarında tazminat tahakkuk ettirmiştir.

2.6.1988 yılında 660 sayılı dosya kapsamında müracaatta bulunan Nimet Kocabaş'ın bu talebi Mısır Vakıflar Bakanlığı'ndaki Türk Müracaatlarını inceleme Komisyonunca "miras bırakan ile arada bağ kurulamadığı" gerekçesiyle reddedilmiştir. Türk tarafının, Mısır tarafınca dosyaların yeniden incelenmesi yönündeki ısrarları neticesi bu talep yeniden incelenerek 14.01.1989 tarihinde tekrar reddedilmiştir. Dosya tekrar Mısır tarafına incelenmek üzere sunulmuş, bu sefer Mısır Vakıflar Bakanlığı'ndaki Türk Müracaatlarını inceleme Komisyonu talep sahibinin Vakıf'taki sıfat ve haklarını 1989 Kasım tarihli kararı ile kabul etmiştir.

Bu örneklerde olduğu gibi Mısır tarafınca verilen kararlar arasındaki tutarsızlıklar Mısır tarafının dosyaları gerektiği gibi ciddi bir şekilde incelediği konusunda şüphe uyandırmaktadır ve Anlaşmanın sürüncemede kalmasının bir diğer nedeni olarak değerlendirilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE MISIR'DA VE TÜRKİYE'DE KİŞİLERİN TAŞINMAZ EDİNİMLERİ

5.1. MEVCUT DURUM

Günümüzde Mısır'dan taşınmaz almak isteyen bir Türk vatandaşının bu talebini gerçekleştirebilmesi için Mısır'da en az 6 ay ikamet ettiğini belgelemesi Mısır makamlarınca talep edilmektedir.

6302 Sayılı Yasa ile madde hükmünde yapılan değişiklik öncesi 2644 sayılı Tapu Kanununun 35.maddesi yabancı gerçek kişilerin taşınmaz edinimlerinde kanuni sınırlamalara uyulmak kaydının yanında karşılıklılık esasını da aramaktadır. Karşılıklılıktan anlaşılması gereken fiili ve hukuki durumdur. Yani bir Türk vatandaşının yabancı bir ülkede taşınmaz edinimine o ülkenin sadece kanunlarının izin vermesi gerekli görülmemiş fiilen de Türk vatandaşının taşınmaz edinebilmesi gerektiği kabul edilmiş ve Dışişleri Bakanlığınca belirlenen karşılıklılık listeleri Türk vatandaşlarının yabancı ülkelerdeki taşınmaz ediniminin hangi şartlarla olduğu göz önüne alınarak değerlendirilmek suretiyle hazırlanmaktadır. Buna göre bir Türk vatandaşı Mısır'dan nasıl taşınmaz alabiliyorsa bir Mısırlı da Türkiye'den o şartlarla taşınmaz edinebilecektir. Mısır'daki fiili durum nedeniyle 6 ay ikamet şartını sağlayan Mısır vatandaşı kanuni sınırlar içinde Türkiye'den serbestçe taşınmaz edinebilecektir.

Yabancı edinimlerini düzenleyen 6302 sayılı kanunla değişik 2644 sayılı kanunun 35. maddesi uyarınca "Kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olan yabancı uyruklu gerçek kişiler Türkiye'de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler" denilmiş ve ülkemizden taşınmaz edinebilecek ülke uyruklarını ve edinim şartlarını belirleme yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Bu çerçevede Mısır uyruğunda

bulunan bir kişinin Türkiye'den taşınmaz edinip edinemeyeceğini, edinebileceklerse bunun şartlarını, Bakanlar Kurulu'nun 35. madde hükmü doğrultusundaki kararı belirleyecektir. Nitekim 25.12.2012 tarih 2012/3504 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile bu husus belirlenmiştir. Buna göre Mısır uyruğunda bulunan bir kişi, 2644 sayılı Kanunun 35.maddesinde yer alan genel sınırlamalar (kişi başına 30 hektarlık sınır ve kanuni sınırlamalar) kapsamında olmak üzere, ikamet izni v.s. gibi herhangi bir özel şart aranmaksızın Türkiye'den taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilecektir.

2012 yılının Ocak ayı itibari ile Türkiye'de Mısır uyruklu 100 kişinin taşınmaz edinimi söz konusudur.[73]

73 TAKBİS Uyruk bazında Rapor Ocak 2012

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türk-Mısır Emlak ilişkilerinin temeli 4 Haziran 1981 tarihinde imzalanarak, 1 Ağustos 1982'de yürürlüğe giren "Mısır'daki Türk mal, hak ve menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşma" üzerine dayanmaktadır.

Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten 1993 yılına kadar Anlaşma kapsamında çeşitli tarihlerde 9 Dönem Toplantısı ve bunların altında birçok alt komite toplantısı yapılmış, ancak Anlaşmanın uygulanması sürecinde karşılaşılan ve yukarıda değinilen hususlardan dolayı çözümlenemeyen sorunlar nedeniyle süreç sonlandırılamamıştır.

Anlaşmanın uygulanması kapsamında Bakanlar Kurulu kararı oluşturulan Türk Heyetine bağlı Sekretarya'nın kuruluşu sonrası Anlaşmada öngörülen süre içerisinde Türk gerçek ve tüzel kişilerinin müracaatı üzerine 1590 adet dosya oluşturulmuştur. Bu dosyalardan 491 adedi hak kanıtlayıcı hiçbir bilgi ve belge ibraz edilmediğinden işlemden kaldırılmıştır. 1099 adet dosya Mısır tarafına intikal ettirilmiş olup, bunlardan 256 adedi olumlu bulunmuştur. Anlaşmada ön görülen hükümlerin aksine Bugün için Mısır tarafı sadece vakıfları ele almakta diğerlerini anlaşma kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle reddetmektedir. Bu nedenle geri kalan 843 dosya ise hak talep edilen vakfın bulunmadığı, vakfın hayrı olduğu, vakfın kurucusunun zürriyetsiz öldüğü gibi çok değişik gerekçelerle reddedilmiştir.

Olumlu nitelikte 31 adet vakıf bulunmakta olup, bunlardan bazıları vakıflarla ilgili sadece 72 kişi adına 95.644 ABD Doları ve 22.610 Mısır Lirası para transferi gerçekleşmiştir.

Sorunların çözümlenememesine binaen Anlaşmanın süresi çeşitli tarihlerde müteakip kereler uzatılmıştır. Süre ve taraflarca tekrar uzatılmadığı takdirde 4.08.2012 tarihinde son bulacaktır. Anlaşmanın yürürlüğünden günümüze kadar 30 yıl geçmiş olmasına rağmen, içeriğinde öngörülen Mısır'daki taşınmazlarda hak sahibi olan Türk gerçek ve tüzel kişilerinin hak ve menfaatlerinin tazmini tam olarak sağlanamamıştır.

KAYNAKÇA

Doç.Dr. Akipek, Ömer İlhan **Ülke Dışılık konulu makalesi Ankara Üniv.Hukuk Fakültesi dergisi**

Sertoğlu, Midhat, **Osmanlı Tarih Lugatı,** İstanbul, 1986, s. 106.)

Özkaya Özer,Sevda **Osmanlı Devleti idaresinde Mısır**,Elazığ,Fırat Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktota Tezi, 2007

Yılmazçelik, İbrahim **1950-52 tarihli Gaziantep Şer'iyye Sicilinin tanımı ve fihristi**,sayfa 329

URL 1. http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C4%B1s%C4%B1r_Cumhuriyeti

URL 2. http://www.ihsanider.org.tr/haber_detay.asp?haberID=1501

URL 3.http://misir.ihh.org.tr/tarih/somurge.html).

URL 4. http://www.osmanlicaturkce.com/

URL 5.http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=30#H

URL6.http://tr.caspianweekly.org/ana-kategoriler/orta-dogu/3357-misir-siyasal-tarihi-ve-bugunu.html

URL 7.http://www.turkavukatlar.com/37918/selatin-vak%C4%B1flar#ixzz1uBmt3kpU)